

วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ร้อยตำรวจโทวิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชญวิทยาและงานยุติธรรม)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ร้อยตำรวจโทวิชญ์ พงศ์พันธุ์อนุสร
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล,
ปร.ด. (ประชากรศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล,
ปร.ด. (อาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรม
และสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,
พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิกส์
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

อาจารย์ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล,
ปร.ด. (อาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรม
และสังคม)
ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม)
วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2556

ร้อยตำรวจโทวิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร
ผู้วิจัย

อาจารย์ พ.ต.ต.สิทธิพัฒน์ เกลิมยศ,
ปร.ด. (บริหารงานยุติธรรมและสังคม)
ประธานสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล,
ปร.ด. (อาชีววิทยา การบริหารงานยุติธรรม
และสังคม)
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล,
ปร.ด. (ประชากรศึกษา)
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,
พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิกส์
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์วิภา ชินวรรณ,
Ph.D.
คณบดี
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล อาจารย์ที่ปรึกษาหลักของผู้วิจัยที่ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ และคอยติดตามช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ และอาจารย์ ดร.ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และติดตามความคืบหน้าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ พ.ต.ต.ดร.สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้องและ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พล.ต.ต.อำนาจ นิ่มมะโน รองผู้บัญชาการ กองบัญชาการศึกษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ต.ท.หญิง ปวีณา เอกฉัตร และพนักงานสอบสวนในสังกัดสถานีตำรวจ นครบาล ทั้ง 30 ท่าน ในความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลและให้คำแนะนำ รวมทั้งประสบการณ์ในการทำงานอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ และเพื่อนๆ ของผู้วิจัยที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และให้ กำลังใจ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้แบบสมบูรณ์

และที่สำคัญที่สุด ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย ที่อยู่เคียงข้าง ให้การ สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยสามารถฝ่าฟันปัญหาและ อุปสรรคต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ร้อยตำรวจโทวิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร

วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550
CRITICAL PROBLEM RESOLUTION OF FAMILY VIOLENCE THROUGHOUT THE PROTECTION OF THE VICTIM OF FAMILY
VIOLENCE ACT B.E. 2550

ร้อยตำรวจโทวิชญ พงศ์พันธุ์อนุสร 5337716 SHCJ/M

ศศ.ม. (อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : เชมฐ รัชดาพรณาธิกุล, Ph.D., จุณันต์ศักดิ์ บวรนันท์กุล, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ พนักงานสอบสวน จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน และผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 33 คน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะใช้วิธีการใกล้เคียงให้ผู้กรณีปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาบังคับใช้ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาบังคับใช้จะต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกแต่ไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วหรือต่อเนื่อง

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พบว่า ขั้นตอนวิธีการสอบสวนปากคำผู้เสียหายไม่มีความชัดเจน เนื่องจากการสอบปากคำผู้เสียหายจะต้องประกอบด้วยหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน และต้องใช้ระยะเวลาจนกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติในด้านลบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรือรณรงค์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการ บังคับใช้ตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง และงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามพระราชบัญญัตินี้มีจำนวนไม่เพียงพอ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติบางท่านใช้ช่องว่างของกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้มาบังคับใช้โดยผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ ของกฎหมาย

อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ได้เพิ่มเติมแผนผังตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไว้ ทั้งนี้เพื่อสามารถอธิบายและเล็งเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ซึ่งในงานวิจัยอื่นๆ มักไม่พบความสัมพันธ์ในลักษณะแผนภาพกระบวนการ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยควรจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และกระบวนการของพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนี้ควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยเฉพาะ รวมทั้งรัฐบาลหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อนำมาสนับสนุนในการจัดฝึกอบรม ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติ

คำสำคัญ : ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว/ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

CRITICAL PROBLEM RESOLUTION OF FAMILY VIOLENCE THROUGHOUT THE PROTECTION OF THE VICTIM OF FAMILY VIOLENCE ACT B.E. 2550

POLICE LIEUTENANT WITSANU PONGPAN-ANOOSORN 5337716 SHCJ/M

THESIS ADVISORY COMMITTEE : CHET RATCHADAPHANNADHIKUL, Ph.D., THANUNSAK BAVORNNATHAKUL, Ph.D.

ABSTRACT

This study was to investigate the enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007), and the problems and limitations of its enforcement. A qualitative approach through structured interviews was used for data collection, conducted with 30 interrogation police, a police superintendent of a police station, a criminology expert, and a top executive as key informants who enforce the Act.

Results revealed that compromise between counter parties for mutual understanding is favored in the investigation of family violence these days more than enforcing laws or the Protection of the Victim of Family Violence Act. This is because the law or enforcement of the Act has demanded coordination with external units, but this has failed, for the likely reason that they were overloaded with responsibility and postponed their appointments, which then delayed and disconnected interrogations.

The problems and limitations of the Act's enforcement revealed that the testimonial procedures are ambiguous because they mainly require external offices and are time consuming till they end. In addition, the interrogation officers have limited knowledge, understanding, and negative attitudes toward its enforcement. It likely weakened their resolve to effectively fulfill their tasks and its enforcement. Also, the policy of its enforcement was not prioritized by the top executive or the immediate supervisors, and they have not launched campaigns for their have been subordinates, nor have they been conscientious with serious enforcement, while budgets inadequate and some operation agents have taken advantage of the loopholes in this Act to distort the objectives and intents of its enforcement.

However, this study had added a diagram of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E.2550 to explain the obvious process of implementation of such an act, which other research has not related in their processes.

Recommendations from this study are that there should be training for the police to raise their understanding of the laws intent. In addition, interrogation officers should be specifically allocated to the program. In addition, the government and the Office of the National Police should allocate budgets to support the training of officers in order to enhance the knowledge of the police about the Act, especially the field agents.

KEY WORDS: PROBLEMS OF FAMILY VIOLENCE / THE PROTECTION OF THE VICTIM OF FAMILY VIOLENCE ACT B.E. 2550

147 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	5
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว	5
2.1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว	5
2.1.2 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว	7
2.1.3 รูปแบบของความรุนแรงในครอบครัว	10
2.1.4 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว	15
2.1.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว	18
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย	22
2.2.1 หลักการบังคับใช้กฎหมาย	22
2.2.2 ความหมายของการบังคับใช้กฎหมาย	24
2.2.3 ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว	25
2.3.1 สารสำคัญเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	28
2.3.2 ว่าด้วยลักษณะการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว	29
2.3.3 ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวกับความผิดอาญาสามัญตามประมวลกฎหมายอาญา	32
2.3.4 ว่าด้วยการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	33
2.3.5 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในเรื่อง ช่องว่างของกฎหมาย และการอุดช่องว่างของกฎหมาย	38
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	54
3.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก	54
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการวิจัย	57
4.1 ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ.2550	57
4.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ.2550	58
4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	69
4.5 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	74
บทที่ 5 อภิปรายผลการวิจัย	79
5.1 การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	79
5.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	86
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	93
6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	93
6.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูล	93
6.3 สรุปผลการวิจัย	94
6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	96
6.5 ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย	96
6.6 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	97
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	98
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	117
บรรณานุกรม	133
ภาคผนวก	135
ประวัติผู้วิจัย	147

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
4.1	การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว	77
4.2	ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	78
5.1	การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว	91
5.2	ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ทศนคติของคนในสังคมยอมรับว่า ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่ง จากสาเหตุข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความรุนแรงและทวีมากยิ่งขึ้น โดยสังเกตได้จากสถิติของศูนย์ประสานงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ตั้งแต่ พ.ศ.2547 ถึงปี พ.ศ.2553 พบว่า ปี พ.ศ.2547 จำนวนเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง มีจำนวน 6,951 คน และ พ.ศ.2550 มีจำนวน 19,068 คน และปี พ.ศ.2553 มีจำนวน 25,744 คน และข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า จำนวนการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2553 ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของตำรวจมีทั้งสิ้น 315 คดี ข้อมูลจากสำนักงานอัยการสูงสุด คดีที่มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2553 ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของอัยการมีจำนวน 390 คดี รวมทั้งข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรม มีจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2553 มีจำนวน 240 คดี และข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีข้อมูลที่ประกอบไปด้วย เหตุการณ์การกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวทั่วไป ทั้งที่เป็นคดีและไม่เป็นคดี ในปี พ.ศ.2553 มีจำนวนถึง 916 เหตุการณ์ (ศูนย์ข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว, 10 มิถุนายน 2555, www.violence.in.th) ซึ่งจากข้อมูลต่างๆ ข้างต้น พบว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยก พันธกรรม การเล่นการพนัน การดื่มสุรา การใช้สารเสพติด ความเจ็บป่วยทางจิต เป็นต้น

แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จะได้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้เพื่อแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญา

มีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นการที่กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป เพื่อให้โอกาสผู้กระทำกลับตัว และรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา

หน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ นั่นคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะจะต้องทำหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องได้รับการอบรมและได้รับบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่จากสำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถึงจะได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แต่เนื่องด้วยปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีผลใช้บังคับมาได้ประมาณ 4 ปีเศษแล้ว ผู้วิจัยซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน (ตำรวจ) เห็นว่า ยังมีการนำเอากฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้น้อย ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว อาจเนื่องมาจากมีกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีอยู่หลายฉบับ เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541และประมวลกฎหมายอาญาบางมาตรา เป็นต้น ทำให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสถาบันครอบครัวไม่ถูกนำมาบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้แต่อย่างใด

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงมีปัญหาที่ต้องการศึกษาว่าการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เป็นอย่างไร และในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ พนักงานสอบสวน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารระดับสูง

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการ 8 เดือน

1.3.4 ขอบเขตด้านสถานที่ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาพื้นที่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการ กลไก หรือเงื่อนไขทางกฎหมาย อันเป็นบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้อง

ในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

1.4.2 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง บุคลากรของรัฐตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 กำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือดำเนินการหรือประสานงาน ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ในกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในที่นี้หมายถึง พนักงานสอบสวน (ตำรวจ)

1.4.3 ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันอยู่ในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย แต่มีปฏิริยาสัมพันธ์กัน ให้ความรักและความเอาใจใส่ต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ความสัมพันธ์นั้นอาจจะแน่นแฟ้นมั่นคง หรือสั่นคลอน แต่ไม่ถึงกับแตกแยก

ในที่นี้หมายถึง คนที่รวมกันอยู่ในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย แต่มีปฏิริยาสัมพันธ์กัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

1.5.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

1.5.3 นำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล เอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย
- 2.3 กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

2.1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ให้ความหมายคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ว่าหมายถึง การกระทำใดๆ โดยมีประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

องค์การสหประชาชาติ (อ้างถึงใน อนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย, 2542) ได้ให้ความหมายของ “ความรุนแรงต่อสตรี” (Violence Against Women) ในปฏิญญาสากลว่าด้วยการขจัดความรุนแรงในต่อสตรี หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศซึ่งเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่เจ็ญ คุกคาม กีดกันเสรีภาพและสิทธิทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว

สำหรับ จิตตินันท์ (2542) ได้ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง

1. การกระทำที่รุนแรงต่อคู่ครอง โดยเฉพาะฝ่ายหญิงที่ถูกฝ่ายชาย ดบ ดี ตะ ต่อย เป็นต้น การทำร้ายร่างกายรุนแรงพบได้มากและมีแนวโน้มจะมากขึ้น เมื่อการครองชีพยากลำบากขึ้น
2. การทำร้ายร่างกาย จิตใจ รวมถึงการล่วงเกินทางเพศต่อเด็ก และการทอดทิ้งเด็กจำนวนมาก แต่ตัวเลขนั้นไม่ทราบเพราะมักไม่เปิดเผย หรือให้ประวัติบิดเบือน และประชาชนก็มักคิดว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัวจึงไม่สนใจเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ
3. การทอดทิ้งละเลยคนชราที่มีแนวโน้มจะมากขึ้น เพราะคนมีอายุยืนขึ้น ในขณะที่ทั้งหญิงและชายต้องออกทำงานนอกบ้านเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จึงปล่อยให้คนชราอยู่ตามลำพัง

อรอนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย (2542) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมและการกระทำใดที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ ทางเพศ โดยการบังคับ ชูเกียรติ ทุบตี ตะ ต่อย ตลอดจนคุกคาม จำกัด และกีดกัน สิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

วีระพล ใหญ่อรุณ (2542) ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำด้วยความตั้งใจ หรือการกระทำที่ถูกรับรู้ได้ว่าตั้งใจจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวดและได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย ตั้งแต่การเจ็บป่วยเล็กน้อยจนถึงการกระทำอันตรายถึงแก่ชีวิต

มูลนิธิเพื่อนหญิง ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การทำร้ายกันทั้งทางร่างกายและจิตใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยรูปแบบและระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การทะเลาะโต้เถียงกันไปจนถึงการทำร้ายด้วยอาวุธหรืออาวุธ และรุนแรงถึงการฆาตกรรม

สุวิมล แซ่อึ้ง (2547) ได้รวบรวมความหมายของความรุนแรงในครอบครัวจากนักวิชาการต่างชาติ ไว้ดังต่อไปนี้

เดนเซน (Denzin, 1984) ใช้คำว่า ครอบครัวแห่งความรุนแรง เพื่อหมายถึง ครอบครัวที่ความรุนแรงระหว่างบุคคลได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติสัจธรรมในชีวิตประจำวัน

วอลเตอร์ ฟรีแมน (Walter Freeman, 1980) ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัวว่าการได้รับบาดเจ็บจากการทำร้าย ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเท่านั้น แต่รวมถึงการกระทำที่กระทบกระเทือนต่ออารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจด้วย

ดราทคอสกี (Dratcoski, 1984) ให้ความหมายว่า การใช้กำลังบังคับหรือข่มขู่ โดยสมาชิกของครอบครัวที่กระทำต่อสมาชิกครอบครัวอื่นๆ

เกลและเตราสส์ (Gelles and Straus, 1979) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว ว่าหมายถึง การกระทำตามความตั้งใจหรือการกระทำที่ถูกรับรู้ว่ามีเจตนาที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวด ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย ตั้งแต่การเจ็บปวดเล็กน้อยไปจนถึงการทำอันตรายถึงแก่ชีวิต

สตาร์ (Star, 1980) ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การข่มขู่หรือใช้กำลังบังคับสมาชิกของครอบครัวเดี่ยวและสมาชิกในครอบครัวขยาย

กล่าวโดยสรุปจากความหมายต่างๆ ข้างต้น ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ละเว้นกระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบุคคลในครอบครัวไม่เต็มใจ

2.1.2 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

อรอนงค์ อินทรวิจิตร (2542) ได้สรุปสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวว่า

1. การขาดความพร้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล การที่คนคนหนึ่งไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเมตตา และเอื้ออาทรต่อกันในสมาชิกของครอบครัว หรือการที่คนคนหนึ่งเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ชอบแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงต่อกัน ทั้งทางร่างกาย วาจา และทัศนคติที่มีต่อเพศตรงข้ามในทางลบ ก็เป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้น ทำให้เกิดการกดขี่เอาพฤติกรรม การกระทำ การใช้วาจา และความคิดที่นำไปสู่การเบียดเบียนและการเอาเปรียบทางเพศ

2. ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาทางศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นผู้สร้างกฎระเบียบควบคุมข้อบังคับทางสังคม ผู้ชายเป็นผู้สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ จึงมีอำนาจในการต่อรอง มีสิทธิมากกว่าผู้หญิง และได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของ เป็นผู้ครอบครองผู้หญิง

3. สังคมและสิ่งแวดล้อม ในสังคมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความรุนแรง เช่น การยอมรับว่าการที่สามีภรรยาทะเลาะวิวาทตบตีกันเป็นเรื่องธรรมดา ระหว่างสามีภรรยา คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ตลอดจนสื่อต่างๆ ที่นำภาพและพฤติกรรมความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ มาเสนอจนกลายเป็นเรื่องธรรมดา หรือเป็นความเคยชินที่จะเห็นความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ปฏิบัติ

กันทั่วไป หรือเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว ในชุมชน ไม่มีการประณามผู้กระทำ ความรุนแรงให้เกิดความอับอาย แต่คนที่ถูกระทำกลับต้องเป็นผู้เผชิญกับความอับอาย เหยะเหย และเสียหาย

4. ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและตระหนักถึงคำว่า สิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรี ตลอดจนสิทธิเด็ก เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไม่สามารถปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของตนได้ และไม่สามารถจะปกป้องสิทธิเด็กได้เช่นเดียวกัน ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรี และสิทธิเด็กกันเรื่อยมา

5. กฎหมายและข้อบังคับทางสังคมไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำผิดทางเพศอย่างรุนแรงและฉับพลัน ทั้งระบุไว้ด้วยการถูกรังแกโดยคนใกล้ชิดอย่างมีช่องโหว่ ทำให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่เป็นปัญหาของคนในสังคมโดยรวม ผู้หญิงที่ถูกสามีหรือผู้รักทำร้ายร่างกาย หรือภรรยาที่ถูกสามีข่มขืน กลับกลายเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ทำให้เหมือนเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงต่อไป

6. ความเจ็บป่วยทางจิตใจ อาการทางจิตและทางประสาท และการตกเป็นทาสของสุราหรือสารเสพติดเป็นอีกสาเหตุที่นำไปสู่พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวและสังคม เช่น การฆ่าหรือการทำร้ายลูกเมียเป็นประจำเมื่อตกอยู่ในอาการเมาสุราหรือยาบ้าออกฤทธิ์หรือเกิดอาการประสาทหลอน ตลอดจนการฆ่าตัวตาย ฆ่าบุคคลอื่นโดยวิธีการต่างๆ

Gell & Strauss (อ้างถึงใน สุนิสา จงวัฒนา, 2552) ได้อธิบายถึงสาเหตุการเกิดความรุนแรงในครอบครัวไว้ว่า เป็นลักษณะเฉพาะของครอบครัวที่มีปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้เป็นสถานที่ที่มีแนวโน้มการเกิดความขัดข้องและความรุนแรงสูงมากเพราะ

1. ช่วงเวลาที่สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันมานาน (Time at Risk) ใช้เวลาอยู่ด้วยกันวันละหลายๆ ชั่วโมง โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัวจึงมีมากกว่าสมาชิกระบบสังคมอื่นๆ

2. ขอบข่ายของกิจกรรมและความสนใจที่กว้างหลากหลาย (Range of Activities and Interest) ของครอบครัวจึงมีเหตุการณ์ที่จะเกิดการขัดแย้งและไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ได้มากกว่ากลุ่มทางสังคมอื่นๆ เพราะไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างครบถ้วน

3. ความเข้มข้นของความเกี่ยวพัน (Intensity of Involvement) เนื่องจากคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์ผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง เมื่อคนใดคนหนึ่งทำผิดพลาด คนอื่นในครอบครัวจะรู้สึกเดือดร้อนใจมากกว่าที่คนนอกครอบครัวทำ ซึ่งนำไปสู่ข้อขัดแย้งเป็นสาเหตุของความรุนแรงได้

4. กิจกรรมที่มีความขัดแย้งกัน (Impinging Activities) เมื่อฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ อีกฝ่ายจะเสียประโยชน์ หรือเป็นความขัดแย้งที่แต่ละคนมีความต้องการหรืออยากทำกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น คนหนึ่งต้องการคู่มือ แต่อีกคนต้องการภาพยนตร์

5. สิทธิในการกำหนดพฤติกรรม (Right to Influence) เมื่อสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวคิดว่าตนมีสิทธิกำหนดพฤติกรรมของกันและกันได้ และพยายามจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนอื่น ทำให้เกิดความไม่พอใจกัน ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งได้

6. ความแตกต่างทางด้านอายุและเพศ (Age and Sex Discrepancies) โลกทัศน์และวัฒนธรรมจึงมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่และลูก

7. บทบาทที่ได้มาแต่กำเนิด (Ascribed Role) นั่นคือ ความไม่เสมอภาคทางเพศซึ่งกำหนดโดยสังคม เมื่อสังคมเป็นสังคมเสมอภาค การแบ่งแยกเพศทางครอบครัวจึงอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ หรือกรณีที่สามีไม่มีบทบาทการเป็นผู้นำครอบครัวได้ก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งได้เช่นกัน

8. ความเป็นส่วนตัวของครอบครัว (Family Privacy) ในหลายๆ สังคม กฎเกณฑ์ที่กำหนดความสัมพันธ์ในครอบครัวกลายเป็นเกราะป้องกันไม่ให้สังคมเข้าไปควบคุม แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะระบบครอบครัวเดี่ยว ทำให้ไม่มีใครเข้าไปห้ามปรามความขัดแย้งจึงรุนแรงยิ่งขึ้น

9. การเป็นสมาชิกกลุ่มโดยไม่สมัครใจ (Involuntary Memberships) การที่สังคมคาดหวังให้บุคคลที่แต่งงานกันต้องอยู่ด้วยกันจนกระทั่งตายจากกัน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่ต้องอยู่ด้วยกัน เช่น การตอบสนองทางอารมณ์ ด้านทรัพย์สิน และกฎหมาย ดังนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งหรือความไม่พอใจ การแก้ไขปัญหาก็ยากขึ้นจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก คู่สมรสต้องอยู่ด้วยกันไป ความขัดแย้งก็จะมีมากขึ้นเรื่อยๆ

10. ระดับความเครียดสูง (High Level of Stress) ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเดี่ยวย่อมมีลักษณะของความไม่มั่นคง การเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่สำคัญตามวงจรชีวิตครอบครัว เช่น การเกิด การบรรลุนิติภาวะ การเข้าสู่วัยชรา การเกษียณ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึกของคนในสังคมอย่างสูง ครอบครัวจึงเป็นสถานที่ที่มีความเครียดสูงกว่าสังคมอื่น ความขัดแย้งจึงเกิดได้ง่าย

11. ความรู้เกี่ยวกับประวัติชีวิต (Extensive Knowledge of Social Biographies) คนในครอบครัวจะรู้ประวัติของกันและกันดี เช่น รู้ถึงความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็ง จุดด้อย ซึ่งต่างจากสมาชิกในระบบอื่น ทำให้โจมตีข้อบกพร่องของอีกฝ่ายได้ตรงจุด

2.1.2.1 ปัจจัยส่งเสริมที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาความรุนแรงต่อเด็ก พบว่า ปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อเด็กเกิดจากสาเหตุมาจากด้านครอบครัว บิดามารดาและตัวเด็กเอง ซึ่ง Browne (1995) เสนอแนะรูปแบบในการศึกษาสาเหตุการเกิดความรุนแรงต่อเด็กไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบความบกพร่องทางจิต รูปแบบสังคมและสิ่งแวดล้อม รูปแบบเฉพาะของผู้ตกเป็นเหยื่อ และรูปแบบทางจิตสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) รูปแบบความบกพร่องทางจิต (Psychopathic Model) เป็นความรุนแรงที่เกิดจากการที่ผู้กระทำมีบุคลิกภาพผิดปกติ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ต่อต้านสังคมและปัจจัยที่ส่งเสริม ได้แก่ การที่เด็กได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา บิดามารดามีปัญหาทางด้านจิตใจ

2) รูปแบบสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social and Environment Model) สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้จากความตึงเครียดในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ค่าแรงงานขั้นต่ำ ภาวะการว่างงาน ชุมชนแออัด

3) รูปแบบเฉพาะของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ (Special Victim Model) เด็กที่ถูกกระทำรุนแรงโดยบิดามารดาอาจมีบุคลิกภาพบางอย่างที่ผลักดันให้ถูกใช้ความรุนแรง เช่น เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ผิดปกติ เป็นเด็กที่เลี้ยงดูยาก ลักษณะร่างกายของเด็กที่คลอดก่อนกำหนดที่ไม่น่าสนใจ มีความพิการหรือเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวน้อย

4) รูปแบบทางจิตสังคม (Psychosocial Model) ในปัจจุบันนี้การศึกษาเรื่องความรุนแรงต่อเด็กมักจะหลีกเลี่ยงการอธิบายถึงความผิดปกติทางด้านจิตใจหรืออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่จะเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบที่พยายามผสมผสานบุคลิกลักษณะและสภาพความเป็นอยู่ของบิดามารดาที่กระทำรุนแรงเด็กเข้าด้วยกัน การใช้ความรุนแรงไม่สามารถอธิบายด้วยปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียวได้ และเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อิทธิพลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รูปแบบจิตสังคมเป็นการรวมรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกัน

2.1.3 รูปแบบของความรุนแรงในครอบครัว

2.1.3.1 รูปแบบของการทารุณกรรมเด็ก

กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2550) การจำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กมีหลายวิธีด้วยกัน แต่โดยทั่วไปแบ่งเป็น 4 ประเภท

1) การทารุณกรรมทางร่างกาย (Physical Abuse) การทารุณทางร่างกาย เป็นการลงโทษที่รุนแรงและมักขาดเหตุผลเกินไป โดยมักเกิดขึ้นเมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดูเด็กมีอารมณ์โกรธจัด จนเฉยชา จนไม่อาจระงับอารมณ์ลงได้ และจะลงมือฟาดตีเด็ก อย่างไม่ยั้งมือ

การลงมือทำร้ายเด็ก การบาดเจ็บของเด็กอาจจะเกิดผลของการกระทำ เพียงหนึ่งครั้งหรือซ้ำๆ จนเกิดการบาดเจ็บร้ายแรงถึงแก่ชีวิตได้ โดยการลงมือทำร้ายเด็กอาจ แสดงออกด้วยการฟาดตีเด็กอย่างแรงด้วยมือ ไม้ หรือวัตถุของแข็ง ตะกร้อตีตามตัว เอาหูหรือจี้ตามแขน ขา และลำตัว เอาเตารีดร้อนๆ นาบ เอน้ำร้อนราด กัดเด็ก หรือจับโยนลงบนพื้น เป็นต้น เด็กที่ถูกทำร้ายทางร่างกายอาจสังเกตจากอาการที่พบเห็นได้ดังต่อไปนี้

ลักษณะของบาดแผลเป็นลักษณะที่ไม่น่าเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ คือ ลักษณะของแผลบ่งบอกว่าเด็กถูกทำร้าย เช่น แผลจากบันไดหรือ รอยเย็บแผลจากไม้หรือเข็มขัด ปากและเหงือกบวมจากการถูกตบ แผลบวมพองจากการถูกเตารีดนาบ แผลฟกช้ำที่เกิดขึ้นมีทั้งเก่าและใหม่ แสดงว่า เด็กถูกลงโทษหรือถูกทำร้ายมาโดยตลอด เด็กไม่เจริญเติบโต แสดงอาการหวาดกลัว เมื่อพ่อแม่เข้ามาใกล้ เป็นต้น

จากลักษณะอาการที่บ่งชี้ว่าเด็กถูกทำร้ายตามร่างกายแล้ว พฤติกรรมของผู้ปกครองก็สามารถทำให้คาดเดาได้ว่าได้ลงมือทำร้ายต่อเด็กเช่นกัน กล่าวคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่สามารถอธิบายการเกิดบาดแผลที่เกิดขึ้นกับเด็กได้ ทั้งแสดงท่าทีรำคาญหรือโกรธ เมื่อถูกซักประวัติการเกิดบาดแผล นอกจากนี้ไม่มีท่าทีกระตือรือร้นหรือแสดงความกังวลต่อการบาดเจ็บของเด็กเท่าที่ควร

2) การทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) การทารุณทางจิตใจ คือ การที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดูเด็กไม่ได้ให้ความรักความอบอุ่นต่อเด็ก มีการข่มขู่ ตวาด หรือแสดงออกในลักษณะการไม่ใส่ใจเป็นธุระ การทำให้เด็กตกใจกลัว หวาดหวั่น การสบประมาทเด็ก คำทอเด็กเพื่อระบายอารมณ์อย่างรุนแรง หรือการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความต้องการหรือเรียกร้องอย่างไม่มีเหตุผลต่อเด็ก สั่งให้ทำสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก ตลอดทั้งใช้เด็กเป็นสนามรบแบบตีวัวกระทบคราดเนื่องจากปัญหาขัดแย้งไม่ลงรอยระหว่างตนเอง นอกจากนี้ยังมีการใช้สายตาในการจ้องมองเด็กแสดงถึงความเกลียดชัง ไม่เป็นมิตร และบ่งชี้บังคับให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กไม่ชอบ การตอบสนองต่อเด็กอย่างไม่คงเส้นคงวา แสดงพฤติกรรมเดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย มีอารมณ์บูดบึ้งตลอดเวลา

การทารุณทางจิตใจอีกลักษณะหนึ่ง คือ การที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่ แสดงความรักตอบสนองอารมณ์และความต้องการด้านจิตใจต่อเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเหงา รู้สึกว่าตนเองขาดความรัก ความเอาใจใส่ ไร้ค่า และไม่มีความมั่นคง อาการที่บ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กตกอยู่ในสภาวะถูกทารุณทางจิตใจสามารถสังเกตดูอาการจากเด็กได้ ดังต่อไปนี้

- เด็กมักมีอาการเก็บตัว เก็บกดและเชื่องซึม
- เด็กมักมีอาการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อคำสั่งของผู้ใหญ่คนอื่นๆ (ที่ไม่ได้ทำร้ายจิตใจเด็ก) ก้าวร้าว หรือหวาดระแวง
- เด็กอาจมีพฤติกรรมแสดงปัญหาทางอารมณ์ เช่น การเคลื่อนไหวโยกตัวไปมา การไม่สามารถใช้สมาธิในรายละเอียด ไม่พูดจากับใคร เป็นต้น
- เด็กเบื่ออาหารและเริ่มผ่ายผอม ไม่มีพัฒนาการตามอายุ เช่น การเดิน การพูด
- เรียกร้องความรักหรือการโอบกอดจากผู้อื่น

3) การปล่อยปละละเลยทางร่างกายไม่เลี้ยงดูอย่างเพียงพอ (Physical Neglect) เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย หมายถึง เด็กที่ยังอยู่กับบิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้ปกครอง หากแต่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านปัจจัยสี่ และอื่นๆ ที่เอื้อต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ เหมาะสมตามวัยของเด็ก อันอาจเป็นพิษเป็นภัยต่อตัวเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังเช่น การปล่อยให้เด็กมีท่าทีที่หวาดกลัว ผอมโซ เนื้อตัวหรือเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่สกปรกอยู่เกือบตลอดเวลา ง่วงซึม เจ็บป่วยหนักโดยขาดการดูแลรักษา หรือไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ห่วงใยจนเด็กตกบันได ตกน้ำตาย หรือเด็กพิการที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู และถูกนำมาเป็นเครื่องมือขอทานตามสะพานลอย หรือเด็กที่วิ่งเสี่ยงตายเพื่อขายของตามท้องถนน

4) การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) การทารุณทางเพศ คือ กรณีที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลภายในครอบครัวเดียวกัน เช่น บิดามารดา ญาติใกล้ชิด พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือต่างบิดามารดา รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเด็ก กระทำต่อเด็กที่อยู่ในปกครองของตน การล่วงเกินทางเพศแม้เพียงแค่ทำอนาจารต่อเด็กหรือเป็นการกระทำระหว่างเพศชายต่อเพศชายหรือเพศหญิงต่อเพศหญิง ก็ถือว่าเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กเช่นกัน

5) การทารุณทางเพศต่อเด็กนับว่าเป็นปัญหาที่หาหนทางป้องกันแก้ไขได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเมื่อเกิดขึ้นเด็กมักจะปกปิดเอาไว้ รวมทั้งคนในครอบครัวและสถาบันการศึกษามักจะไม่ยินยอมให้เปิดเผย เพราะกลัวเสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลหรือสถาบันการศึกษาของตน อีกทั้งโดยมากเด็กจะหวาดกลัว ไม่กล้า หรือเกิดความสงสาร ไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดต่อตนต้องรับโทษ

การทารุณทางเพศต่อเด็กแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ตรวจสอบกันยาก แต่ก็มีข้อสังเกตหลายประการที่พอสันนิษฐานได้ว่า เด็กอาจถูกทารุณทางเพศ

- เด็กบอกกล่าวด้วยตนเองว่าบิดามารดา หรือญาติ หรือเพื่อน หรือผู้อื่น กระทำผิดทางเพศต่อเด็ก

- เด็กมีการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศมากเกินไป และมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ รุกเร้าต้องการ หรือไม่ก็มีความหวาดกลัวการใกล้ชิดสนิทสนมจนผิดปกติ

- การมีบาดแผล รอยฟกช้ำที่บริเวณปากหรือทวารหนัก หรืออวัยวะเพศ ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย

- มีอาการติดโรคทางเพศที่ปากหรือตา หรืออวัยวะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- เด็กหญิงเกิดตั้งครรภ์ หรือแสดงอาการหวาดผวา หวาดกลัว และเก็บกดอย่างรุนแรง อาบน้ำทำความสะอาดร่างกายตัวบ่อยผิดปกติเพราะคิดว่าตนเองสกปรก

2.1.3.2 รูปแบบสามีกระทำต่อภรรยา

1) การบังคับและการข่มขู่ (Using Coercion and Threats) การคุกคาม หรือการขู่ว่าจะทำร้ายเธอโดยวิธีการต่างๆ เช่น ขู่ว่าจะทอดทิ้งเธอ จะฆ่าตัวตาย จะเล่าเรื่องของเธอ ให้อีกคนฟังเพื่อเป็นการประจาน

2) การคุกคาม (Using Intimidation) การทำให้ภรรยากลัวโดยการใช้สายตา กริยา ท่าทาง ขว้างปาข้าวของ ทารุณสัตว์เลื้อย ทำลายข้าวของส่วนตัวของภรรยา เอาอาวุธออกมาถือ

3) การบีบคั้นทางอารมณ์ (Using Emotion Abuse) การทำให้ภรรยารู้สึกเลวร้าย ทำให้เธอคิดว่าเธอเป็นคนไม่ดี เหยียดหยามว่าภรรยาเป็นคนไม่มีค่า หรือการเรียกชื่อภรรยา ที่ทำให้เธอรู้สึกตกต่ำ ทำกริยาอาการที่ทำให้เธอรู้สึกว่าตนเป็นคนโง่เขลา กังวลในความผิดพลาด และรู้สึกว่าตนเป็นต้นเหตุในความผิดพลาดนั้น

4) การใช้ชีวิตอยู่ตามลำพัง (Using Isolation) การควบคุมการดำเนินชีวิตทุกอย่าง ทั้งการห้ามไม่ให้ภรรยาพูดคุยกับบุคคลที่สามไม่พอใจ จำกัดสถานที่ที่จะไปหรือสื่อที่ภรรยาจะอ่าน ไม่ยอมรับฟังเหตุผลและความต้องการของภรรยา

5) การทำให้ความรุนแรงเป็นเรื่องเล็กน้อย การปฏิเสธความรับผิดชอบ และการไม่กล่าวโทษภรรยา (Minimizing, Denying and Blaming) การพยายามทำให้การทำร้าย เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย ไม่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วโทษภรรยาว่าเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้งนั้น เมื่อมีการทุบตีก็โทษว่าเป็นความผิดของภรรยา ไม่แสดงความวิตกกังวลต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ตนเป็นผู้ก่อ

6) การใช้ลูกๆ เป็นเครื่องมือ (Using Children) การบีบบังคับลูกๆ เพื่อให้ภรรยาเกิดความไม่สบายใจ กังวลในเรื่องเกี่ยวกับลูกๆ เช่น ขู่บังคับสร้างความกดดันให้กับลูก ใช้ลูกเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างตนกับภรรยา ขู่ว่าจะทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู จะทำร้าย จะพาลูกๆ หนีไป หากภรรยาไม่ทำตามที่ต้องการ

7) การใช้สิทธิของความเป็นผู้ชาย (Using Male Privilege) การกำหนดบทบาทของทุกคนในครอบครัว ผูกขาดการตัดสินใจเพียงคนเดียว ปฏิบัติต่อภรรยาเหมือนทาส เป็นคนรับใช้

8) การบีบบังคับทางเศรษฐกิจ (Using Economic Abuse) การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงานพิเศษอื่นๆ ที่มีรายได้ จัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้วยตนเองทั้งในส่วนที่เป็นรายได้ของตนเองและภรรยา ทำให้ภรรยารู้สึกว่าต้องพึ่งพาสามีเรื่องเงิน จ่ายเงินให้ภรรยาในลักษณะเบี้ยเลี้ยงรายวัน หรือต้องให้ภรรยารู้สึกเอ่ยปากขอเงินทุกครั้งที่ต้องการใช้ ปกปิดไม่ให้ภรรยารู้รายได้ที่แท้จริงของครอบครัว

2.1.3.3 รูปแบบความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

ความรุนแรงหรือการละเมิดทางร่างกาย (Physical Abuse) การทำร้ายร่างกายรูปแบบต่างๆ ทำให้เกิดความเจ็บปวด บาดเจ็บ เช่น ทุบตี ผลักไส หัก กัด จิก ล้วงเกินทางเพศ (หมายถึง การละเมิดทั้งทางวาจา กาย การกระทำใดเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ขัดต่อความผิดปกติของผู้สูงอายุ ไปจนถึงการข่มขืน) การถูกจำกัดบริเวณ ข่มขู่ การตบตี ผลัก การเขย่า การขู่ด้วยอาวุธ

1) ความรุนแรงหรือการละเมิดทางจิตใจ (Psychological Abuse) การถูกทำให้เกิดความสะเทือนใจ ทำให้หวาดกลัว โดดเดี่ยว อับอาย ทำให้รู้สึกเป็นตัวตก ถูกดูหมิ่น การใช้คำพูดที่รุนแรงหยาบคายกับผู้สูงอายุ คำว่า ดูถูกดูแคลน ข่มขู่ การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุเหมือนเป็นเด็กเล็กๆ กล่าวโทษผู้สูงอายุในทางเสียหาย การเหยียดหยามความสามารถ การเรียกชื่อผู้สูงอายุโดยไม่ให้เกียรติ การกีดกันไม่ให้พบเพื่อนญาติ ผู้ใกล้ชิด การกระทำต่างๆ ที่กระทบกระเทือนต่อความสงบทางจิตใจของผู้สูงอายุ

2) ความรุนแรงด้านวัตถุ (Material Abuse) การนำทรัพย์สินของผู้สูงอายุไปใช้โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การละเมิดทางการเงิน การใช้สมบัติผู้สูงอายุไม่ถูกต้อง หรือใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต การครอบครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ การขโมยเงินหรือสิ่งของมีค่า การบังคับให้เปลี่ยนพินัยกรรมหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน การกีดกันไม่ให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการดูแลหรือจัดการกับทรัพย์สินของตนเอง

3) การรุกรานสิทธิของผู้สูงอายุ (Violation of Right) การบังคับให้ผู้สูงอายุทำในสิ่งที่ต้องการกระทำ เช่น การส่งผู้สูงอายุเข้าสถานสงเคราะห์โดยขัดแย้งต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

4) การทำร้ายตนเอง (Self Abuse) สาเหตุส่วนใหญ่มาจากโรคของผู้สูงอายุเอง เช่น โรคสมองเสื่อม โรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุ ทักษะที่ไม่ถูกต้อง การรับทราบข่าวสารไม่ถูกต้อง น้อยเนื้อต่ำใจในลูกหลาน ทำให้ผู้สูงอายุไม่สนใจสุขภาพของตนเอง เช่น การปฏิเสธกินอาหารและยา เนื่องจากปัญหาทางอารมณ์ ความเข้าใจผิดว่าลูกหลานไม่รัก ไม่สนใจ จนทำร้ายตนเองหรือฆ่าตัวตาย เป็นต้น

5) การทอดทิ้งผู้สูงอายุ (Neglect) ความบกพร่องในการให้ปัจจัยซึ่งสำคัญต่อการยังชีพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความรุนแรงด้านการทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุ แบ่งเป็นการทอดทิ้งโดยตั้งใจและการทอดทิ้งโดยไม่ตั้งใจ ได้แก่

- ตั้งใจทอดทิ้ง (Active Neglect) ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุทางด้านร่างกายและจิตใจให้เต็มความสามารถ เช่น ปฏิเสธการดูแลหรือให้การดูแลไม่ดี ไม่จัดหาอาหารให้ผู้สูงอายุ ทำให้เกิดภาวะขาดน้ำและขาดสารอาหาร การให้ยานอนหลับมากเกินไป การไม่จัดหาแว่นตา ฟันปลอม หูฟัง หรือเครื่องมือช่วยฝึกเดินต่างๆ การทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังนานๆ การเพิกเฉยต่อผู้สูงอายุ การไม่พาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจ

- ทอดทิ้งโดยไม่ตั้งใจ (Passive Neglect) เกิดจากการไม่มีประสบการณ์ขาดความรู้ความสามารถ เช่น ผู้ดูแลไม่มีความรู้เรื่องการดูแลผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุกินอาหารไม่เหมาะสมกับโรคที่เป็นอยู่ ลืมทำในสิ่งที่ผู้สูงอายุขอร้องไว้

2.1.4 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

สุวิมล แซ่อึ้ง (2547) อธิบายผลกระทบของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีได้ทั้งต่อเหยื่อที่ถูกทำร้ายโดยตรง ต่อครอบครัว และต่อสังคมโดยรวม ดังนี้

2.1.4.1 ผลต่อบุคคลที่ถูกทำร้าย

1) ผลต่อภรรยาที่ถูกสามีทำร้าย

ผลทางร่างกาย มีตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงบาดเจ็บมากหรือเสียชีวิต การบาดเจ็บเล็กน้อย เช่น ฟกช้ำ บวม เจ็บ บาดเจ็บมาก เช่น กระดูกหัก ที่พบบ่อย คือ ตั้งครรภ์ GRAM แขน อวัยวะภายในชำรุดหรือฉีกขาด บาดเจ็บสาหัสต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พบได้ร้อยละ 10 และที่เสียชีวิตเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ก็พบได้บ่อยขึ้น

ผลทางจิตใจ มีตั้งแต่อาการหวดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เสียสุขภาพจิต อับอายไม่กล้าสู้หน้าเพื่อนบ้าน พยายามฆ่าตัวตายเพื่อหนีความทารุณซ้ำซาก บางรายมีอาการวิกลจริต

2) ผลต่อสามีที่ถูกภรรยาทำร้าย

ผลทางร่างกาย ส่วนใหญ่การบาดเจ็บที่เกิดจากอาวุธ เพราะสตรีไม่สามารถสู้ชายได้ด้วยพลังกำลัง ฉะนั้นอาการบาดเจ็บที่พบจึงมีรุนแรง การทำร้ายส่วนใหญ่เกิดจากการสะสมของความโกรธ หรือความเครียดที่รุนแรงจนทนไม่ได้ การบาดเจ็บที่พบ ได้แก่ ร่องรอยการตีเมฆ ฟัน ยิง หรือตัดอวัยวะ อวัยวะที่ถูกตัดบ่ย คือ องคชาติ

ผลทางจิตใจ ได้แก่ ความเจ็บใจ อาการหวดผวา ไม่ไว้วางใจ โกรธแค้น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะรายที่ถูกตัดองคชาติหลายรายหนีหน้าไปจากสังคม เช่น ไปบวช

3) ผลต่อเด็กที่ถูกทารุณในครอบครัว

- ผลของการทารุณทางร่างกาย

ผลทางร่างกาย ตามร่างกายพบบาดแผลลักษณะเป็นบาดแผลที่เกิดจากการตีใจกระทำมิใช่อุบัติเหตุ เช่น พบรอยฟกช้ำเขียวระยะต่างๆ ตามบริเวณต่างๆ ของร่างกาย รอยไหม้แปลกๆ จากสิ่งต่างๆ เช่น จากบุหรี่จี้ จากเตารีดนาบ จากน้ำร้อนลวกมือ-เท้า รอยแผลเป็น ทั้งเก่าและใหม่ตามผิวกายทั่วไป กระดูกหักที่ปรากฏในหลายที่หรือหักในลักษณะบิด ฟันหัก ปากแตก ริมฝีปากฉีกขาด อวัยวะภายในชำรุด ฉีกขาด เลือดออกในช่องท้อง หรือในกะโหลกศีรษะ เด็กเติบโตไม่สมอายุ ขาดสารอาหาร

ผลทางจิตใจและพฤติกรรม แสดงอาการหวดกลัวเมื่อพ่อแม่หรือผู้ใหญ่เข้ามาใกล้หรือสัมผัสตัวเด็ก เกิดพฤติกรรมถดถอย เช่น ปัสสาวะรดที่นอน พัฒนาการทางภาษาช้า บางรายพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นอันธพาล รังแกและทำร้ายคนอื่น โดยเฉพาะคนที่อ่อนแอกว่าหรือ สัตว์ บางรายทำร้ายตนเอง มีปัญหาการเรียน และการสัมพันธ์กับผู้อื่น สมาธิสั้น เรียนไม่ดี ไม่อยากกลับบ้าน หนีออกจากบ้าน

- ผลของการถูกทารุณทางจิตใจ

ผลทางร่างกาย โดยมากเป็นการถูกทอดทิ้ง ไม่ดูแล ผลทางร่างกายที่พบบ่อย คือ เด็กเติบโตไม่ดี ร่างกายเสื่อผืนผาก ลักษณะขาดอาหารและหิวอยู่เสมอ อ่อนเพลีย มีรอยฟกช้ำดำเขียว และแผลเป็นทั้งเก่าและใหม่ทั่วไปตามร่างกาย ฟันผุ เจ็บป่วยบ่อยและไม่ได้รับการรักษา

ผลทางจิตใจและพฤติกรรม เด็กรู้สึกตนเองไร้ค่า ซึมเศร้า หงุดหงิด แยกตัว ขาดโรงเรียนบ่อย เรียนไม่ดี การกิน การนอน การพูดมีปัญหา โดยเฉพาะในเด็กเล็ก มีพฤติกรรมผิดปกติ เช่น ชอบกัดเล็บ โยกตัว แกะสะเก็ดแผล คี้อร้น ชอบทำลาย ปัสสาวะรดที่นอน อุจจาระราด เด็กโตใช้สารเสพติด ประพฤติเป็นอันธพาล หนีออกจากบ้าน

- ผลของการถูกล่วงเกินทางเพศ

ผลกระทบจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอายุเด็ก ระยะเวลาที่ถูกล่วงเกิน และวิธีการที่ถูกล่วงเกิน ถ้าถูกใช้กำลังบังคับหรือกระทำความรุนแรงก็จะมีผลรุนแรงกว่าการถูกล่อลวงหรือให้สินบนให้เด็กยอมเอง

ผลทางร่างกาย การตรวจพบหรืออาการผิดปกติจะมีมากขึ้นอยู่กับ อายุเด็กและระยะเวลาการเกิดเหตุ บางรายอาจไม่พบอะไรผิดปกติเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเหตุเกิดมาแล้วเกิน 2-3 วัน ถ้าเหตุเพิ่งเกิดอาจพบอวัยวะเพศและ/หรือทวารหนักบวมช้ำ นึกขาด เจ็บ มีเลือดออก เดินลำบาก นั่งลำบาก ปัสสาวะเจ็บ กลั้นอุจจาระได้ไม่ดี ในรายที่เกิดซ้ำซากอาจตั้งครรภ์ เป็นกามโรค ติดเชื้อทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์บ่อย เจ็บคอเรื้อรังที่อธิบายไม่ได้ ร่างกาย ชุ่มพอมเพราะเบื่ออาหาร

ผลทางด้านจิตใจ ผลทางจิตใจคือการถูกทารุณทางกายแต่รุนแรงกว่า เพราะเด็กจะรู้สึกว่าถูกหักหลังโดยคนที่เด็กรัก นับถือ และไว้วางใจ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ ผู้ใหญ่อื่นๆ ไปด้วย มีอาการกลัว วิตก ซึมเศร้า รู้สึกผิด และอับอาย บางรายมีอาการโกรธและเป็น ปฏิกิริยา ตื่นกลัวอย่างไม่สมเหตุผล เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ ผื่นร้าย พฤติกรรมถดถอย พฤติกรรม ทำร้ายหรือต้องการทำร้ายตนเอง เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศหลายคนรู้สึกว่าตัวเองถูกทำลายและไม่มีค่าอีกต่อไป มีปัญหาการเรียน บางรายหนีออกจากบ้าน ซึ่งพบได้บ่อยในเด็กโตหรือวัยรุ่น เพื่อหนีจากปัญหา เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศบางรายแสดงพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กชายจะพยายามทำกับเด็กอื่นอย่างที่เขาถูกกระทำ และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศเกินอายุ

2.1.4.2 ผลต่อครอบครัว

ครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวจะไม่สามารถทำหน้าที่ ครอบครัวได้ เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลที่เป็นหัวหน้า เป็นหลักของครอบครัว คือ สามี ภรรยา หรือพ่อแม่ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ ครอบครัว ไม่สงบสุข เห็นห่าง ขาดความรัก ความสามัคคี และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน แตร้าว ครอบครัว ลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนินอยู่อย่างปกติในสังคมได้ ในที่สุดก็จะแตกสลายและแยกทางกันไป

2.1.4.3 ผลต่อสังคม

พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรัง ถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลังได้อีก จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน ตระหนักถึงความรุนแรง และพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกันมิให้ปัญหาเกิดมากขึ้นในอนาคต

การทะเลาะเบาะแว้ง คำทอ ทบตีกันในครอบครัว รบกวนเพื่อนบ้าน และความสงบสุขของชุมชน ผลต่อเศรษฐกิจก็ประมาณค่ามิได้ ถ้ารวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการแก้ปัญหา นี้ รวมการสูญเสียด้านผลผลิตต่างๆ ที่อาจจะเกิดจากผู้กระทำรุนแรงและผู้ถูกกระทำรุนแรง

เด็กเร่ร่อน นอกจากจะเป็นภาพลักษณ์ดีของสังคมและประเทศชาติแล้ว เด็กเหล่านี้แทนที่จะศึกษาเล่าเรียน ทำหน้าที่การงานเป็นกำลังพัฒนาประเทศชาติ กลับเป็นผู้สร้างปัญหาสังคมมากมายทั้งต่อตนเองและเพื่อนร่วมสังคม รัฐต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลและค่าใช้จ่ายมากมายเพื่อแก้ปัญหา

2.1.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

2.1.5.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

นีออน พินประดิษฐ์ (2545) ปัจจุบันนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยม มีความคิดเห็นตรงกันว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำค่อนข้างมีขีดจำกัดในการอธิบายเรื่องการเรียนรู้ ดังนั้นนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้หลายคนจึงขยายการศึกษาออกไปโดยหันไปสนใจกระบวนการคิดที่มีผลต่อการเรียนรู้ซึ่งเราไม่สามารถจะเห็นได้โดยตรง ผู้นำที่สำคัญ คือ บันดูรา (Bandura) ได้ตั้งทฤษฎีชื่อ การเรียนรู้โดยการสังเกต โดยได้อธิบายว่าการเรียนรู้ต้องเป็นปฏิสัมพันธ์กันและกันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

1) ลำดับขั้นการเรียนรู้ บันดูราได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้โดยการสังเกตออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

- ความสนใจ การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความสนใจและเอาใจใส่ต่อสิ่งที่น่าสนใจที่เด่น เช่น ในการเรียนการสอนครูจะต้องจัดเนื้อหาให้น่าสนใจ

- ความจำ การที่ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมตามแบบได้นั้นต้องอาศัยความจำ ซึ่งอาจจะกระทำได้โดยอธิบายซ้ำๆ ให้ผู้เรียนเห็นหลายๆ ครั้ง ให้ฝึกบ่อยๆ

- การลงมือกระทำ เมื่อเริ่มกระทำตามใหม่ๆ นั้น อาจจะไม่เป็นธรรมชาติ ซึ่งจะต้องอาศัยการแนะนำฝึกฝนบ่อยๆ

- การตั้งใจและการเสริมแรง พฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่บุคคลจะทำตาม ก็ต่อเมื่อพฤติกรรมนั้นมีความน่าสนใจ ดังนั้นการตั้งใจและการเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มาก บันดูราได้แบ่งการเสริมแรงออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การเสริมแรงโดยตรง การเสริมแรงที่ได้รับอิทธิพลจากผู้อื่น และการเสริมแรงตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมแรงที่สำคัญเพราะจะเป็นตัวควบคุมการแสดงพฤติกรรมได้ดี การเสริมแรงในลักษณะนี้ คือ การสร้างความสำเร็จให้กับตนเองเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจในการทำพฤติกรรมต่างๆ

2) ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้

- ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ เช่น ดูตัวอย่างการเดินร่าแล้วสามารถกระทำได้ หรือตัวอย่างทักษะต่างๆ เช่น การปฏิบัติงานในห้องทดลอง การดูตัวแบบที่ดีจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

- เป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมที่สามารถกระทำได้แล้ว เช่น ทักษะการพูด ถ้าได้ดูตัวอย่างบุคคลที่พูดเก่งก็จะทำให้มีความสามารถในการเรื่องการพูดได้ดีด้วย

- การเพิ่มหรือลดการไตร่ตรองในการแสดงพฤติกรรม พฤติกรรมที่ไม่ดีบางอย่างถ้าตัวแบบซึ่งเป็นผู้ที่เด่นหรือบุคคลที่สำคัญเป็นผู้กระทำ จะทำให้เกิดการทำตามอย่าง

- การดึงความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ เพราะโดยปกติแล้ว การสังเกตผู้อื่นเราจะไม่สังเกตเพียงแค่การกระทำเท่านั้น แต่จะสังเกตสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

- การเร้าอารมณ์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นอาจก่อให้เกิดการมีลักษณะอารมณ์ร่วมด้วย การนำแนวความคิดของกลุ่มการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้ในการศึกษา

นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีความคิดเห็นตรงกันว่า ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำค่อนข้างมีขีดจำกัดในการอธิบายเรื่องการเรียนรู้ ดังนั้นนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้หลายคนจึงขยายการศึกษาออกไป โดยหันไปสนใจกระบวนการคิดที่มีผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งเราไม่สามารถจะเห็นได้โดยตรง ผู้นำที่สำคัญ คือ อัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) โดยมีความเชื่อว่า โดยส่วนมากมนุษย์เรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบหรือการเลียนแบบ เนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน บันดูราจึงให้ความสำคัญต่อการรู้คิด (Cognitive) ในการเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบด้วย และต่อมาได้เปลี่ยนเรียกทฤษฎีของเขาว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยความรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Learning) ประกอบด้วย

1) ความใส่ใจ (Attention) การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความสนใจและเอาใจใส่ต่อตัวแบบและกิจกรรมของตัวแบบ เพราะจะทำให้สามารถเกิดแบบแผนในการเลียนแบบตัวแบบได้

2) กระบวนการจำ (Retention) ผู้สังเกตต้องบันทึกสิ่งที่สังเกต กิจกรรมหรือข้อมูลข่าวสารได้ ทั้งนี้เพื่อการนำกลับคืนมาและใช้ต่อไป ถ้าผู้สังเกตสามารถอธิบายการกระทำด้วยการสร้างภาพในใจหรือด้วยคำพูด การสามารถเลียนแบบพฤติกรรมได้ดีแม้เวลาผ่านไปนาน

3) กระบวนการเลียนแบบ (Reproduction) คือ การนำสิ่งบันทึกไว้ในความจำมาเป็นสิ่งชี้นำ ในการเลียนแบบตามพฤติกรรมของตัวแบบ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ใช่การลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการเลียนแบบที่มีความรู้ความเข้าใจและความพร้อม ดังนั้น พฤติกรรมของแต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันไป แม้ว่าจะมาจากตัวแบบเดียวกัน บางคนอาจทำได้ดีกว่า ทำได้แย่กว่า หรือทำได้เท่าเทียมกันกับตัวแบบก็ได้

4) กระบวนการจูงใจ (Motivation) การจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเลียนแบบผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขา เช่น ได้รับแรงเสริม รางวัลหรือคำชมเชย มากกว่าที่จะเลียนแบบสิ่งที่ให้โทษและมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขาพอใจมากกว่าพฤติกรรมที่เขาทำแล้วไม่สบายใจ ดังนั้นการจูงใจและการเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มาก บันดูราได้แบ่งการเสริมแรงออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การเสริมแรงโดยตรง การเสริมแรงที่ได้รับอิทธิพลจากผู้อื่น และการเสริมแรงตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมแรงที่สำคัญ เพราะจะเป็นตัวควบคุมการแสดงพฤติกรรมได้ดี การเสริมแรงในลักษณะนี้ คือ การสร้างความสำเร็จให้กับตนเองเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจในการทำพฤติกรรมต่างๆ

2.1.5.2 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) สูดสงวน สุธีสร (2546) สรุปหลักของทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างมีดังนี้

1) พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้เช่นเดียวกับการเรียนรู้พฤติกรรมปกติ เช่น การเรียน การอ่านหนังสือ ต้องเริ่มตั้งแต่การอ่านคำง่ายๆ จนมาอ่านคำที่ยากตามลำดับ

2) พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน

3) การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม รวมถึงเทคนิคการประกอบอาชญากรรมด้วย บางครั้งยาก บางครั้งง่าย นอกจากนี้ยังเรียนรู้ถึงแรงจูงใจ แรงผลักดัน การให้เหตุผล และทัศนคติด้วย

4) แนวทางเฉพาะของแรงจูงใจและแรงผลักดันจะเรียนรู้จากการรับรู้หลายด้านเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เลือกปฏิบัติตามและข้อกฎหมายที่จะละเมิด เพราะปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อกฎหมายทางสังคมและกฎหมายไม่ได้เป็นรูปธรรมเดียวกันทั่วไป จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างทัศนคติของสังคมและบรรทัดฐานของวัฒนธรรมทางสังคม และกลายเป็นหลักพื้นฐานของแนวความคิดการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง

5) การที่คนกลายเป็นอาชญากร เพราะผลของการกระทำผิด ทำให้เขาพอใจ

6) การคบค้าสมาคมที่แตกต่างขึ้นอยู่กับความถี่ ระยะเวลา การมาก่อนและความเข้มข้น การคบค้าสมาคมเป็นระยะเวลานานจะมีผลต่อพฤติกรรมเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ “การมาก่อน” ในความหมายคือ การได้เรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ยิ่งอายุน้อยเท่าไรยิ่งมีผลต่อพฤติกรรมเป็นอย่างมาก และ “ความเข้มข้น” หมายถึง การให้ความสำคัญ บารมี เช่น ผู้มีอำนาจจะมีอิทธิพลในการชักจูง เช่น พ่อหรือเพื่อนสนิทจะมีผลต่อการเรียนรู้อย่างมาก

7) แม้ว่าพฤติกรรมอาชญากรรมแสดงให้เห็นถึงความต้องการและค่านิยมทั่วไป แต่ไม่ได้แปลว่าค่านิยมและความต้องการของอาชญากรต้องแตกต่างจากคนทั่วไป เพราะทั้งอาชญากรและคนทั่วไปต่างมีความต้องการและค่านิยมทั่วไปที่เหมือนกัน

2.1.5.3 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา

สุดสงวน สุธีสร (2540) ได้รวบรวมทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่สามารถนำมาอธิบายความรุนแรงในครอบครัวไว้ดังนี้

1) ทฤษฎีเกี่ยวกับทรัพยากร (Resource Theory) นักสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับการแบ่งชนชั้นทางสังคม ซึ่งเป็นผลของการที่สังคมนั้นๆ ให้ความสำคัญว่าใครจะครอบครองทรัพยากรมากกว่ากัน และสิ่งนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Relation) ได้ให้ความสำคัญในครอบครัวในแง่ของอำนาจและการใช้ทรัพยากรในครอบครัว อำนาจ คือ ความสามารถที่สมาชิกคนหนึ่งมีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวและทรัพยากรในครอบครัวต่ออะไรก็ตามที่สมาชิกในครอบครัวได้จัดมาให้คนอื่นๆ เพื่อช่วยให้ได้เป้าหมายของความต้องการที่ตั้งไว้ และผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในการครอบครอง ได้แก่ สามัญภรรยา คือ ผู้ที่หาเลี้ยงครอบครัวนั่นเอง แต่จะต้องเป็นอำนาจที่มีความสมดุลในตัวเองไม่มากเกินไปข้างใดข้างหนึ่ง แต่โดยทั่วไปสามีจะมีอำนาจมากที่สุดในการครอบครอง เนื่องจากเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวหรือเป็นผู้นำทรัพยากรมาให้ครอบครัว อธิบายว่าทรัพยากรภายนอกมีความสำคัญต่ออำนาจของสมาชิกในครอบครัว เช่น ความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความลาภ อำนาจทางการเงิน เพื่อนฝูง ความรัก สถานภาพทางเศรษฐกิจ อำนาจในการจัดหาทรัพยากรในครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ

สังคมแตกต่างกันก็ส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่างกัน เช่น คนที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ไม่สามารถจัดหาทรัพยากรจากภายนอกมาให้สมาชิกในครอบครัวได้ ทำให้เกิดมีสภาพทางอารมณ์ จิตใจ ที่คับข้อง และมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสูงกว่าครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่า มีอำนาจในการจัดหาทรัพยากรได้ดีกว่า

2) ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) เป็นทฤษฎีประเภทจุลภาค เพราะให้ความสำคัญต่อมนุษย์แต่ละคน คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวคน (Concept of self) สามารถนำมาอธิบายปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ได้ดังนี้

- การที่ผู้ชายมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรเป็นสำคัญ
- ครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ปัญหาความรุนแรงมักจะพบกับปัญหาในลักษณะที่กล่าวว่า ใครเป็นใหญ่ในครอบครัว (มักเป็นผู้ชายเสมอ) ใครเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญในครอบครัว
- การให้ความสำคัญกับตัวคนมากเกินไปจะนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในที่สุด

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย

2.2.1 หลักการบังคับใช้กฎหมาย

สราวุฒิ พงศ์วัชร (2554) กฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ตราขึ้นโดยผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐเพื่อควบคุมพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษ ในการปกครองหรือบริหารประเทศของรัฐ กฎหมายถือว่าเป็นเครื่องมือของรัฐบาลที่ใช้จัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเป็นหลักเกณฑ์ที่รัฐจะกระทำการใดๆ ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เพื่อทำนุบำรุงให้ราษฎรมีความสุขความเจริญ กฎหมายยังเป็นเครื่องมือสูงสุดของสังคมที่จะรักษาไว้ซึ่งอิสรภาพและความเป็นระเบียบของบุคคลทุกคนขึ้น โดยได้กำหนดสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพไว้เพื่อให้ประชาชนมีอิสรภาพตามสมควร และยังช่วยประสานความขัดแย้งหรือประสานประโยชน์ของทั้งเอกชนและส่วนรวม จากการที่กฎหมายมีวัตถุประสงค์มุ่งคุ้มครองความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคมกฎหมายจึงต้องมีสภาพบังคับ (Sanction) เป็นองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นสภาพบังคับทางอาญาในลักษณะของโทษทางอาญา (Punishment) หรือเป็นสภาพบังคับในทางแพ่งโดยการป้องกัน (Prevention) ผลร้ายที่อาจจะ

เกิดขึ้น หรือเป็นสภาพบังคับในทางเยียวยาผลเสียหายโดยตรง (Specific Relief) โดยมีองค์กรของรัฐเป็นกลไกบังคับใช้ (Enforcement) กฎหมายเหล่านี้

การบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement) มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการนำกฎหมายซึ่งมีเพียงลายลักษณ์อักษรไปสู่การบังคับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของรัฐเกิดประสิทธิภาพ ถ้าหากว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายข้างต้นบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีความเสมอภาค กล่าวคือ เมื่อพบว่ามีกรณีละเมิดข้อบัญญัติทางกฎหมายขึ้นเมื่อใด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่รอช้าต่อการเข้าดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนข้อกฎหมายหรือหลีกเลี่ยงกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อการที่จะกระทำความผิดกฎหมาย และเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสังคมเกิดความสงบสุขในที่สุด

การบังคับใช้กฎหมายสามารถแบ่งออกได้เป็น การบังคับก่อนที่คดีความจะมาถึงศาล คือ กรณีก่อนและหลังมีคำพิพากษา ประการแรก การบังคับใช้กฎหมายก่อนมีคำพิพากษาจะเป็นส่วนที่พนักงานตำรวจ อัยการ หน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งกฎหมายมักจะเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้สามารถใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมายได้ค่อนข้างสูง การกระทำความผิดจะไม่เกิดขึ้นถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายกันอย่างแท้จริงจึง การกระทำความผิดหลายอย่างจะไม่เกิดขึ้น เพราะการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสมก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้นจะสามารถป้องกันการกระทำความผิดได้ มีคดีความจำนวนมากสามารถที่จะถูกเบี่ยงเบนออกไปจากกระบวนการยุติธรรมได้หรือทำให้คดีความยุติลงได้ หากเจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ในทางตรงกันข้ามคดีความจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้มากเช่นกัน ถ้าเจ้าหน้าที่ดังกล่าวดำเนินการบังคับใช้กฎหมายไปในทางที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษานี้ยังเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบได้มากด้วย กล่าวคือ ยิ่งให้ใช้ดุลพินิจได้มากเพียงใด โอกาสที่จะใช้ดุลพินิจไปในทางที่ไม่ชอบก็มีได้มากถึงเพียงนั้นด้วย แต่ถ้าไม่เปิดช่องให้ใช้ดุลพินิจได้มากพอ การบังคับใช้กฎหมายก็จะมีลักษณะแข็งทื่อ ไม่มีความยืดหยุ่น อันจะนำไปสู่การใช้กฎหมายที่ให้ผลร้ายมากกว่าดี ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าจำเป็นต้องให้มีการใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมาย แต่ที่สำคัญก็คือจะควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจนั้นอย่างไร จึงจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะการบังคับใช้กฎหมายก่อนมีคำพิพากษา

ข้อควรคำนึงอย่างยิ่งเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดต่อการใช้อำนาจบังคับตามกฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของสภาพบังคับ (Sanction) ของกฎหมายแต่ละฉบับที่จะนำมาใช้อย่างละเอียดเสียก่อน เพราะสภาพบังคับของกฎหมายแต่ละฉบับนั้นย่อมมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเงื่อนไขสำคัญที่อาจจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายสัมฤทธิ์ผลตามที่ตราไว้หรือไม่ กระบวนการของกฎหมายที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพิทักษ์รักษาสังคมแล้วจะมีผลคุ้มครองสาธารณะชนเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ “ดุลยพินิจ” ของเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่ายตามบทบาทของตนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องซึ่งกันและกัน หากเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแม้เพียงฝ่ายเดียวใช้อำนาจหรือดุลยพินิจของตนเพื่อการบังคับใช้กฎหมายนอกเหนือไปจากการใช้เจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว การปกป้องคุ้มครองสังคมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขก็ไม่อาจที่จะประสบผลตามความมุ่งหมายของกฎหมายได้

2.2.2 ความหมายของการบังคับใช้กฎหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติไว้ว่า การปฏิบัติ คือ การกระทำ การดำเนินการไปตามระเบียบแบบแผน

อมร จันทรสมบูรณ์ กล่าวว่า การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การนำเอาตัวบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นถ้อยคำอยู่ในหนังสือใช้บังคับแก่สมาชิกในสังคมให้เกิดผลบังคับตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ถูกตราขึ้นโดยรัฐ

กล่าวโดยสรุปจากความหมายต่างๆ ของการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติ การบังคับใช้กฎหมายนั้น หมายถึง การกระทำ การดำเนินการ การนำตัวบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ซึ่งมีเพียงลายลักษณ์อักษรอยู่ในหนังสือมาใช้บังคับแก่สมาชิกในสังคมนั้นๆ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ให้ความหมายของการบังคับใช้กฎหมายในปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หมายถึง การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ของเจ้าพนักงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2.3 ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2545) แนวคิดในการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมเป็นทฤษฎีที่มุ่งไปที่หน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจใน ค.ศ.1829 Sir Robert Peel ได้ก่อตั้งกรมตำรวจนครบาลแห่งกรุงลอนดอน และได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาของการตำรวจยุคใหม่” สารของทฤษฎีนี้ได้เน้นไปที่บุคลากรตำรวจภายใต้การบังคับบัญชา ซึ่งตระหนักว่า การป้องกันอาชญากรรม คือ งานหลักของตำรวจ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีความสำคัญยิ่งต่อการสืบสวนและสอบสวน การจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด เมื่อพิจารณาแนวความคิดนี้จะมุ่งงานหลักไปที่การออกตรวจท้องที่ โดยเชื่อว่าการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรม เพราะความเกรงกลัวการจับกุม ด้วยเหตุนี้ตำรวจสายตรวจควรแต่งเครื่องแบบ รถสายตรวจควรมีลักษณะเด่นชัดให้เห็นง่ายเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งอาชญากร

2.3 กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ประเทศไทยได้กำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและสตรี ไว้ดังนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

- กฎบัตรสหประชาชาติกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา (มาตรา 133 ทวิ มาตรา 133 ตี มาตรา 134/1 มาตรา 134/2 ทวิ มาตรา 172 ตี มาตรา 172 จัตวา)

- ประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 73 - มาตรา 77 มาตรา 306)
- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 (มาตรา 19 และ มาตรา 20)
- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2544 (มาตรา 17 (4))
- พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ.2543 (มาตรา 59)
- พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 (มาตรา 12 (8), 14, 19)
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 (มาตรา 16 มาตรา 44 มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 52 มาตรา 160 มาตรา 161)

- พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 (มาตรา 94)
- พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479
- พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ.2505 (มาตรา 15)
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 (มาตรา 3 (2))
- พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

พ.ศ.2534 (มาตรา 6 วรรคสอง)

- พระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ทหารผ่านศึกนอกประจำการ และครอบครัวทหารผ่านศึกซึ่งเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ พ.ศ.2535 (มาตรา 5 และมาตรา 7)
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 (มาตรา 9)
- พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ.2505 (มาตรา 18 (2))
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (มาตรา 124 และมาตรา 126)
- พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522
- พระราชบัญญัติวินัยข้าราชการกรมราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2482 (มาตรา 7 และมาตรา 8)
- พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ.2543 (มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7)
- พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการรบ พุทธศักราช 2485 (มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9)
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 (มาตรา 3 และมาตรา 5 มาตรา 15 (9) และมาตรา 20 (8))
- พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508
- พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 (มาตรา 9 (4))
- พระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ.2510 (มาตรา 4 และมาตรา 11)
- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2535
- พระราชบัญญัติกองทุนให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา พ.ศ.2541

- พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๕
- พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ.2551
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550

2. กฎหมายเกี่ยวกับสตรี

- กฎบัตรสหประชาชาติ กับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
- พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 (มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 38

มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 และมาตรา 43)

- พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 (มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 67 และมาตรา 68)

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551
- พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการรบ พุทธศักราช 2485

จะเห็นได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก เยาวชน และสตรีนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แต่บทบัญญัติดังกล่าวในบางครั้งก็ยังมีบัญญัติคุ้มครองไม่ครอบคลุมเท่าใด หรือบางครั้งก็อาจจะครอบคลุมแล้ว แต่ปัญหาอาจอยู่ที่การบังคับใช้กฎหมายก็เป็นได้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงควรตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองเด็ก เยาวชน และสตรี เพื่อความก้าวหน้าและชีวิตที่ดีขึ้นของผู้คนในสังคมไทย

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยความคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสดูแลตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม แต่เนื่องจากมีกฎหมายระเบียบ คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550
- ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551

- ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อพบเห็นหรือได้รับแจ้งเหตุความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551

- ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551

- ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551

- ระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษและเงื่อนไขการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง พ.ศ.2550

- คำสั่งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ 088/2553 ลง 29 มีนาคม 2553

- หนังสือ ตร.ที่ 0011.25/2056 ลง 20 พ.ค.2554 แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

2.3.1 สารสำคัญเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จากกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานตำรวจยังคงมีส่วนในการดำเนินการในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายตามกฎหมายดังที่ได้ระบุไว้ในคำนิยาม (มาตรา 3) คือ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ความหมายรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในท้องที่ใดไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

2.3.2 ว่าด้วยลักษณะการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

จากพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดความหมายของคำว่าความรุนแรงในครอบครัวไว้ในมาตรา 3 ว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

จากคำนิยามดังกล่าวพอจะแยกให้เห็นว่า กรณีจะเป็นเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นความผิดอาญานั้น ประกอบด้วย

1. เป็นการกระทำใดๆ ที่ผู้กระทำผิดเจตนาให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ลักษณะประการที่หนึ่งเป็นความรุนแรงในครอบครัวที่แสดงออกชัดเจนอยู่ในตัวโดยผู้กระทำมีเจตนาประสงค์ต่อผล

- อันตรายต่อร่างกายนั้นพิจารณาจากหลักการวินิจฉัยทางการแพทย์ เช่น รอยบาดแผลที่ถูกทำร้าย เป็นต้น

- อันตรายต่อจิตใจ เป็นเรื่องที่พิจารณายากเพราะไม่เห็นชัดเจนกรณีที่มีการกระทำถึงขนาดที่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจจนถึงขนาดที่สุขภาพจิตผิดปกติไป เช่น จิตฟั่นเฟือนตกใจกลัวถึงขนาดประสาทเสีย หรือวิตกกังวลจนประสาทเสีย ซึ่งต้องพิสูจน์ในทางจิตแพทย์หรือทางจิตเวช อนึ่งถ้าการกระทำนั้นเป็นผลให้เกิดความรู้สึกโกรธ น้อยใจ เจ็บใจ หรือแค้นใจ เหล่านี้ไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักเกณฑ์ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงอารมณ์ (ฎีกาที่ 1399/2508, 273/2509)

- อันตรายต่อสุขภาพ กล่าวคือ การกระทำนั้นทำให้เสียสุขภาพ หรือเกิดอาการเจ็บป่วยซึ่งต้องอาศัยการวินิจฉัยทางการแพทย์ เช่น การแอบใส่ยาที่เป็นอันตรายให้กับคู่สมรสกินทุกวัน จนส่งผลให้สุขภาพอ่อนแอ เป็นต้น

2. เป็นการกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่สองนี้ใช้ “พฤติการณ์ประกอบการกระทำ” เข้ามาวินิจฉัยการกระทำ แม้ผลแห่งอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพยังไม่เกิดในทันที แต่วิญญูชนพิจารณาแล้วว่าจะเกิดผลดังกล่าวก็ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัว เช่น การขว้างปาสิ่งของมีคมในบ้านเป็นประจำ แม้ว่าในวันเกิดเหตุจะยังไม่มีผู้บาดเจ็บก็ตาม เห็นได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องที่บุคคลทั่วไปพิจารณาได้ว่าน่าจะเกิดอันตรายต่อร่างกายบุคคลในบ้านได้ เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวต้องพิจารณาเป็นเรื่องราวๆ ไปตามข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่อง เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ทั้งความรู้สึก ความคิดอ่าน และการยอมรับของแต่ละครอบครัวนั้นอาจแตกต่างกัน

3. บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น เช่น การบังคับภรรยาให้อยู่เฉพาะภายในห้องแคบๆ ไม่ยอมให้ไปไหนนอกเขตที่กำหนดโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เป็นต้น

อย่างไรก็ตามหากเป็นเรื่องการทำความผิดโดยประมาทเป็นเหตุให้บุคคลในครอบครัวได้รับอันตรายเช่นนี้ ไม่ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัว

คำว่าบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ให้คำนิยามไว้ในมาตรา 3 กล่าวคือ “บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน” ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถทำความเข้าใจได้ว่า “บุคคลในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัตินี้มีความหมายกว้างนอกเหนือจากความหมายตามกฎหมายครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552) จึงได้แก่

1. คู่สมรส หมายถึง ชายและหญิงที่อยู่ร่วมกันโดยจดทะเบียนสมรส
2. คู่สมรสเดิม หมายถึง ชายและหญิงที่เคยจดทะเบียนสมรส ต่อมาภายหลังได้จดทะเบียนหย่า
3. ผู้ที่อยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส
4. ผู้ที่เคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส
5. บุตร หมายถึง บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและบุตรนอกสมรส (บุตรตามความเป็นจริง)

6. บุตรบุญธรรม

7. สมาชิกในครอบครัว ซึ่งความหมายกว้างโดยรวมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางญาติพี่น้องกัน เช่น บิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น

8. บุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หมายถึง บุคคลใดที่มีใช้บุคคลตามข้อ 1-7 โดยเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพาอาศัยไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นต้องพึ่งพาอาศัยหรืออยู่ในครัวเรือนเดียวกันในขณะที่มีการใช้ความรุนแรง เช่น คนรับใช้ที่อยู่มานานและมีการดูแลห่วงใยประดุจเครือญาติ หรือแม่แถม เป็นต้น ทั้งนี้หากเป็นคนรับใช้ คนสวน หรือลูกจ้างทั่วไป แม้มีการพักอาศัยอยู่ภายในบ้าน แต่ถ้ามีการรับค่าจ้าง ค่าแรงเป็นรายเดือน เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นบุคคลในครอบครัว

จากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กำหนดให้การกระทำความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นความผิดอาญา อีกฐานหนึ่งแยกต่างหากจากความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ใช้มาตรา 4 คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนั้นในวรรคสองให้เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลดล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดโทษเล็กน้อย ทั้งยังเป็นความอันยอมความได้เนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้คู่กรณีได้ประนีประนอมกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามหากการกระทำดังกล่าวเข้าเหตุฐานความผิดเป็นความผิดกรรมเดียวต่อกฎหมายหลายบทเช่นนี้ ความผิดทางอาญาหรือตามกฎหมายอื่นไม่อาจยอมความได้ ผู้กระทำจะต้องรับโทษตามกฎหมายนั้นๆ เช่น นอกจากเป็นความผิดฐานกระทำรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 แล้วยังเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นที่เป็นเด็ก โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391 ซึ่งกฎหมายระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเป็นความผิดฐานทารุณกรรมเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26 (1) ที่กฎหมายระวังโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน และปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ กรณีเช่นนี้แม้ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะยอมความได้ แต่ความผิดสองฐานหลังกฎหมายมิได้บัญญัติให้ยอมความได้ ผู้กระทำผิดยังคงมีความผิดและต้องรับโทษ

ส่วนบทบัญญัติในมาตรา 4 วรรคสองที่ระบุว่า หากการกระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้นั้น เห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลในครอบครัว ซึ่งเดิมเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ให้เป็นความผิดที่

สามารถยอมความได้ อย่างไรก็ตามเมื่อกฎหมายกำหนดให้ความผิดข้างต้นเป็นความผิดอันยอมความได้ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 หรือร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ภายใน 3 เดือนนับแต่ที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้ง หรือร้องทุกข์ตามมาตรา 7 มิฉะนั้นถือว่าคดีขาดอายุความ (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2551)

2.3.3 ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับความผิดอาญาสามัญตามประมวลกฎหมายอาญา

ความรุนแรงในครอบครัวเกือบทั้งหมดล้วนแต่เป็นความผิดสามัญตามประมวลกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตามความรุนแรงในครอบครัวบางลักษณะก็ไม่เป็นความผิดอาญาใดๆ เลย ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในครอบครัวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาพิจารณาได้ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2552) ดังนี้

ลักษณะที่หนึ่ง ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ความผิดมาตรา 4 ไม่ลบล้างความผิดตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ดังนั้นหากมีการทำร้ายร่างกายขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำจะมีความผิดทั้งมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ลักษณะที่สอง ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็น “ความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท” หากเปรียบเทียบกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยเป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทประเภท “บทหนักบทเบา” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่ “บทเฉพาะ” ของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุว่าอาจมีบางกรณีที่ทำให้ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้โดยไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาใดๆ เลย

ลักษณะที่สาม เมื่อความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรรมเดียวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาตรา 8 วรรค 2 จึงได้กำหนดความสัมพันธ์โดยสรุปดังนี้ คือ หากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นมีโทษหนักกว่าความผิดตามมาตรา 4 ให้ดำเนินคดีทั้งหมดที่ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงแล้วแต่กรณี ในกรณีย้อนกลับกันหากความผิดตาม

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีโทษหนักกว่า จึงจะให้ดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว เช่นเดียวกันกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ที่เป็นความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว แต่เพียงอย่างเดียว การดำเนินคดีก็จะกระทำที่ศาลเยาวชนและเยาวชน

ลักษณะที่สี่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 หากเกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 4 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

อย่างไรก็ตามความผิดฐานทำร้ายร่างกายและความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือ ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บทางร่างกายจนอาจถึงขั้นบาดเจ็บสาหัส ดังนั้นการตีความและสามารถแยกความผิดทั้งสองได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

2.3.4 ว่าด้วยการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กำหนดให้ขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นไปในลักษณะ ดังนี้

1. เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ไม่ว่าจะรับแจ้งเหตุจากผู้เสียหายเองหรือผู้ที่พบเห็น หรือทราบถึงการกระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม และการแจ้งนั้นผู้แจ้งอาจแจ้งด้วยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการใดๆ ก็ได้ (มาตรา 6 วรรคหนึ่ง)

2. เจ้าพนักงานตำรวจผู้ซึ่งได้รับแจ้งเหตุดังกล่าวแล้ว มีอำนาจขอเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ หรือเรียกบุคคลใดออกมาพบเพื่อสอบถามได้ (มาตรา 6 วรรคสอง) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดออกมาพบหรือไม่สามารถเปิดเข้าไปได้ เจ้าพนักงานตำรวจอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการตรวจค้นจับกุมเข้าไปในที่รโหฐานเพื่อจับกุมผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้

3. เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจัดให้ผู้เสียหายเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งให้มีการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่าให้การร้องทุกข์เป็นไปโดยการบังคับ เพราะความผิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัว จึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะรักษาประโยชน์ของตน

เมื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเป็นหนังสือหรือด้วยปาก (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 5)) ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏเจตนาโดยแจ้งชัดว่าประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พร้อมกับลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อผู้บันทึกและผู้ร้องทุกข์ไว้

2) แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบถึงกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดี ความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตร หรือบรรเทาทุกข์ตามกฎหมาย

3) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองสิทธิ หรือช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามสมควรแก่กรณี

4) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ภาวะความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เพื่อประกอบดุลพินิจของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ตามแบบ คร.7

4. ในกรณีผู้เสียหายไม่อยู่ในวิสัยหรือโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ (บุคคลซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมฯ แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551) เป็นผู้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแทน (มาตรา 6 วรรคสอง) โดยต้องดำเนินการร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่ผู้เสียหายอยู่ในวิสัย และมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ การพิจารณาถึงวิสัย หมายความว่า ผู้เสียหายมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่สามารถร้องทุกข์หรือแจ้งความได้ ขณะเดียวกันผู้เสียหายต้องมีโอกาส คือ ผู้เสียหายอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งความ โดยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 6) ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏว่าผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และเหตุที่ไม่อาจร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองพร้อมวันเดือนปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ร้องทุกข์แทนไว้

2) ให้แนบหนังสือคำร้องทุกข์รวมได้กับสำนวนการสอบสวน

กรณีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันร้องทุกข์ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (หมวด 1 ข้อ 7)

เมื่อมีการร้องทุกข์แล้วต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า โดยแจ้งให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงกระบวนการสอบสวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวว่ามีความมุ่งหมายที่จะประสานความสัมพันธ์ในครอบครัวและการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตรเป็นประการใดบ้าง ตลอดจนแจ้งให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยในการสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอคนหนึ่งคนใดร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ แต่มีเหตุจำเป็นต้องสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำผู้เสียหายไปก่อนได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวอยู่ร่วมด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยละเอียด แล้วรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันสอบปากคำให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 2)) ซึ่งโดยหลักการแล้วพนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้กระทำความผิดสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง หากมีความจำเป็นสามารถผิดฟ้องได้ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน โดยให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 8)

อย่างไรก็ตามในกรณีที่การกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง) เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ถ้าความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าอัตราโทษตามมาตรา 4 เช่น เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295) และทำร้ายร่างกายสาหัส (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297) การพิจารณาคดีดังกล่าวให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ซึ่งอาจเป็นศาลแขวง ศาลจังหวัด หรือศาลอาญาแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ในระหว่างขั้นตอนที่มีการสอบสวนอยู่นั้น กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว กล่าวคือ การออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว รวมไปถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวขอใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตรไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเสนอมาตรการหรือวิธีการที่ตนออกคำสั่งกำหนดดังกล่าวต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ เพื่อบรรเทาทุกข์เพื่อให้ศาลพิจารณาเห็นชอบหรือไม่ต่อไป (มาตรา 10)

ทั้งนี้ในระหว่างขั้นตอนดังกล่าวหากมีการขอมความ ถอนคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คຸມความประพฤติผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดขอใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงจะให้มีการขอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในความผิดกล่าวได้ ทั้งนี้หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไปได้ เพราะคดีอาญายังไม่ระงับสิ้นไป (มาตรา 12) (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552)

ในขณะที่เดียวกันระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรง พอ มีทางปรองดองได้ หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกัน ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือ คณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วย ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ได้ ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามี เหตุจำเป็นและสมควรให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าว มาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี (ระเบียบ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลง เบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 หมวด 1)

บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ (หมวด 2) ข้อ 7 ระบุ ว่า ในระหว่างสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอน คำร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย ยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจ ของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ช่มชู้ หรือหลุดลงจากบุคคลใด และผู้ต้องหว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวรับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ให้พนักงานสอบสวน จัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ เพื่อให้ผู้ต้องหว่ากระทำ ความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความ ฟ้องแล้ว ให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหว่ากระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัวลงลายมือชื่อตามแบบ คร.10

กรณีมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิด ฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย และเป็นกรณีเดียวกับข้อกล่าวหาว่า กระทำความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบทที่มีโทษสูงสุด หากคู่กรณีมีความประสงค์ที่จะ ยอมความกันภายใต้เงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ก็ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหว่ากระทำ ความรุนแรงในครอบครัวได้มีการยอมความกัน โดยจัดทำเป็นข้อบันทึกตกลงเบื้องต้นก่อนการ ยอมความให้

เมื่อบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่งหรือสองแล้วแต่กรณี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำเนาให้ศูนย์ปฏิบัติการที่มีขอบเขตอำนาจและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว หากคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอผลัดฟ้องก็แจ้งให้ศาลที่อนุญาตให้ผลัดฟ้องทราบด้วย

เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า

กรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเองก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวนโดยมิชักช้า แล้วส่งผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่ง

2.3.4 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในเรื่อง ช่องว่างของกฎหมาย และการอุดช่องว่างของกฎหมาย

2.3.4.1 ลักษณะทั่วไปและรูปลักษณะของช่องว่างของกฎหมาย

โดยปกติทั่วไปแล้วช่องว่างของกฎหมายย่อมเกิดขึ้น หากปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นแล้ว และได้มีการตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรจนสุดขอบความที่จะเป็นไปได้ตามความหมายของถ้อยคำแล้ว ไม่มีบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่สามารถนำมาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ ทั้งๆ ที่เมื่อพิจารณาจากระบบกฎหมายทั้งระบบแล้วเห็นได้ชัดว่า ระบบกฎหมายไม่ต้องการให้มีช่องว่างเช่นนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ช่องว่างของกฎหมายย่อมเกิดจากความบกพร่องหรือความไม่สมบูรณ์ของบทกฎหมาย ลายลักษณ์อักษร ความไม่บกพร่องหรือความไม่สมบูรณ์ดังกล่าวนี้เราย่อมทราบได้จากการนำเอาบทกฎหมาย ลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ทั้งหมดไปตรวจวัดกับระบบกฎหมายทั้งระบบ

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงช่องว่างของกฎหมาย เราจะต้องเข้าใจว่าช่องว่างของกฎหมายย่อมเกิดขึ้นได้เฉพาะเมื่อพิจารณาจากกฎเกณฑ์ทางกฎหมายทั้งปวงที่ดำรงอยู่จริงในระบบกฎหมาย (Lex Lata) แล้ว ปรากฏว่าไม่มีบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรสามารถนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้เท่านั้น ทั้งๆ ที่เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ทั้งปวงแล้วเห็นได้ชัดว่า ระบบกฎหมายต้องการให้มีกฎเกณฑ์ใช้บังคับ ไม่ได้หมายความว่ากรณีนั้นเป็น

กรณีที่ยังไม่มีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายใช้บังคับอยู่ในระบบกฎหมาย แล้วผู้ใช้กฎหมายต้องการให้มีกฎเกณฑ์ดังกล่าวใช้บังคับ (Lex Ferenda) จึงกล่าวอ้างขึ้นว่ากฎหมายมีช่องว่างเพื่อที่ตนจะได้นำเอากฎเกณฑ์ที่ตนปรารถนาจะให้มีมาใช้ “อุดช่องว่าง” ที่ตนกล่าวอ้างขึ้นเท่านั้น กรณีหลังนี้ไม่ใช่เรื่องของช่องว่างทางกฎหมาย แต่เป็นกรณีของช่องว่างทางนิติบัญญัติ ซึ่งไม่สามารถอุดได้โดยอาศัยวิธีการใช้และการตีความกฎหมาย แต่ต้องกระทำโดยการนิติบัญญัติ

ปัญหาว่ากรณีใดเป็นกรณีที่ปรากฏ “ช่องว่างของกฎหมายอย่างแท้จริง” อันจะสามารถอุดได้โดยนิติวิธี กรณีใดเป็นกรณีที่เพียง “ช่องว่างทางนิติบัญญัติ” ซึ่งหากไม่ต้องการให้มี จะต้องกระทำโดยการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ เป็นปัญหาที่ยังยากไม่น้อยในทางทฤษฎี และเป็นปัญหาที่ผู้ใช้และตีความกฎหมายต้องคิดถึงเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะสรุปว่ากรณีที่ไม่มีบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกรณีที่มิ “ช่องว่างของกฎหมาย” แล้ว เพราะกรณีดังกล่าวอาจเป็นเพียงช่องว่างในทางนิติบัญญัติก็ได้ ในชั้นนี้อาจตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ก่อนว่าในกฎหมายอาญา การที่ไม่มีบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรกำหนดความผิดและโทษไว้ย่อมถือเป็นช่องว่างในทางนิติบัญญัติเสมอ เพราะการจะลงโทษบุคคลใดในทางอาญาได้นั้นจะต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรกำหนดความผิดและโทษไว้เท่านั้น สำหรับกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนไม่ได้มีหลักเกณฑ์เช่นนั้น ดังนั้นทั้งช่องว่างของกฎหมายโดยแท้จริงและช่องว่างในทางนิติบัญญัติจึงอาจเกิดขึ้นในกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนได้

การแบ่งแยกประเภทของช่องว่างกฎหมายอาจกระทำได้หลายวิธี แล้วแต่ว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ หากพิจารณาจากลักษณะของถ้อยคำแล้ว เราอาจแบ่งแยกช่องว่างของกฎหมายออกเป็นสามประเภท คือ

1) ช่องว่างของกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการมอบอำนาจ (ช่องว่างแบบ Intra Verba Legis) กรณีนี้เป็นกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายบัญญัติกฎหมายโดยใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นหลักการ (Generalklausel) หรือถ้อยคำที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจง (Indefinite Legal Concept; Unbestimmter Rechtsbegriff) หรือเป็นกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายเปิดช่องให้ดุลพินิจแก่ผู้พิพากษาเมื่อพิจารณาในแง่รูปแบบแล้ว กรณีนี้เป็นกรณีที่มิพบบัญญัติของกฎหมาย ด้วยเหตุดังกล่าวตำราบางเล่มจึงไม่ถือว่ากรณีนี้เป็นกรณีที่เกิดช่องว่างของกฎหมายขึ้น อย่างไรก็ตามเราจะเห็นได้ว่ากรณีนี้เป็นกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายมอบอำนาจให้องค์กรฝ่ายปกครองและองค์กรตุลาการปรับใช้บทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นหลักการหรือที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจงโดยดุลพินิจของตน เพื่อให้กฎเกณฑ์ทางกฎหมายได้รับการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อาจกล่าวได้ว่าผู้ตรากฎหมายจงใจตรากฎหมายโดยเปิดให้ผู้ใช้อกฎหมายใช้ดุลพินิจปรับใช้กฎหมายนั่นเอง (ให้ผู้ใช้อกฎหมายอุด “ช่องว่าง” นั้นตามความเหมาะสมให้ยุติธรรมตามสภาพของเรื่อง) ตำรา

กฎหมายจำนวนหนึ่งจึงนับเอาปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เข้าอยู่ในรูปลักษณะของช่องว่างแห่งกฎหมายด้วย

หากนับเอาปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เป็นช่องว่าง จะพบว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวมีอยู่มากในทางกฎหมายมหาชน เช่น กรณีที่กฎหมายให้อำนาจองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งให้ประโยชน์กับผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ หากปรากฏว่าการปล่อยให้คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายดำรงอยู่ต่อไปนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะหรือต่อประชาชนอันจำเป็นต้องป้องกันหรือจัดเหตุดังกล่าว มีปัญหาว่าหากไม่มีบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้เช่นนี้ แล้วการปล่อยให้คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดำรงอยู่ต่อไป จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะยกเลิกหรือสั่งระงับผลของคำสั่งทางปกครองนั้นได้หรือไม่ กรณีนี้ในทางนิติศาสตร์ก็จะต้องตอบว่าได้ เพราะหากองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่สามารถกระทำได้แล้ว การดำรงอยู่ของระบบกฎหมายก็จะไม่มีความหมาย อย่่างไรก็ตามเป็นที่แน่นอนว่าหากผู้รับคำสั่งทางปกครองสุจริต และต้องยอมสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สาธารณะเช่นนี้ ผู้รับคำสั่งทางปกครองก็ย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหาย ตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างที่ผู้เขียนเห็นว่าผู้ตรากฎหมายได้นำเอาหลักทั่วไปในทางกฎหมายมหาชนมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และแม้ไม่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หากเกิดกรณีเช่นว่านั้น องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองก็ย่อมจะต้องใช้หลักทั่วไปทางกฎหมายมหาชนมาอุดช่องว่างดังกล่าว โดยจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีเหตุฉุกเฉินจำเป็นที่จะต้องป้องกันหรือจัดอันตรายเป็นอย่างร้ายแรงที่มีต่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ การบัญญัติบทกฎหมายดังกล่าวจากเหตุผลทั่วไปในทางกฎหมายมหาชนในกรณีนี้ย่อมเห็นได้อยู่ในตัวของบัญญัติกฎหมายย่อมไม่อาจจะบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนแน่นอนได้ แต่ต้องใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองสามารถปรับใช้บทกฎหมายดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพของเหตุการณ์ได้ และในการใช้อำนาจยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง องค์กรเจ้าหน้าที่จะกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นหนทางสุดท้าย (Ultima Ratio) เท่านั้น

2) ช่องว่างของกฎหมายแบบเปิด (ช่องว่างแบบ Praeter Verba Legis) ช่องว่างของกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นช่องว่างของกฎหมายอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นกรณีที่เมื่อตีความกฎหมายจนสุดขอบความของถ้อยคำแล้ว ไม่สามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายนั้นไปปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ ช่องว่างของกฎหมายแบบเปิดนี้มักจะเป็นกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายคิดไปไม่ถึง ซึ่งหากผู้บัญญัติกฎหมายคิดไปถึงแล้วก็คงจะไม่บัญญัติกฎหมายให้เกิดช่องว่างดังกล่าวขึ้น

3) ช่องว่างของกฎหมายที่เกิดจากการไม่มีบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้น (ช่องว่างแบบ Contra Verba Legis) ช่องว่างของกฎหมายในกรณีนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับช่องว่างของกฎหมายแบบเปิด กล่าวคือ ในขณะที่ช่องว่างของกฎหมายแบบเปิดเป็นกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายตรากฎหมายโดยใช้ถ้อยคำที่แคบหรือเคร่งครัดเกินไป เมื่อเกิดข้อเท็จจริงขึ้นและตีความถ้อยคำนั้นจนสุดขอบความของถ้อยคำแล้ว บทกฎหมายบทนั้นก็ยังไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ช่องว่างของกฎหมายที่เกิดจากการไม่มีข้อยกเว้นกลับเป็นกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายตรากฎหมายขึ้นโดยใช้ถ้อยคำที่กว้างเกินไป และเมื่อเกิดข้อเท็จจริงขึ้น ปรากฏว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่นั้นอยู่ในความหมายของถ้อยคำที่ได้บัญญัติไว้นั้น อย่างไรก็ตามเห็นได้ชัดว่าหากปรับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับบทกฎหมายนั้นแล้ว จะได้ผลทางกฎหมายที่ไม่อาจยอมรับได้และขัดกับวัตถุประสงค์ของบทกฎหมายบทนั้น (Ratio Legis) อย่างชัดเจน กล่าวอีกนัยหนึ่งกรณีนี้เป็นกรณีที่ถ้อยคำกว้างไปกว่าวัตถุประสงค์ของบทกฎหมายอย่างเห็นได้ชัด และสรุปได้โดยไม่มีข้อสงสัยใดๆ เลยว่า ถ้าผู้บัญญัติกฎหมายได้คาดคิดไปถึงที่จะบัญญัติกฎหมายโดยใช้ถ้อยคำที่แคบลง หรือบัญญัติข้อยกเว้นในเรื่องดังกล่าวไว้

2.3.4.2 การอุดช่องว่างของกฎหมาย

ในกรณีที่ปรากฏว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรมีช่องว่าง และการอุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้นไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้ว ประเด็นที่จะต้องพิจารณาก็คือ เราจะอุดช่องว่างของกฎหมายอย่างไรในทางนิติวิธี การอุดช่องว่างของกฎหมายอาจจะทำได้ในหลายลักษณะ หลักการต่างๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นหลักการใช้กฎหมายทั่วไปที่ผู้ใช้กฎหมายมหาชนต้องมานำปรับใช้ให้เหมาะสมกับกรณีด้วย

1) การใช้กฎหมายโดยเทียบเคียงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy; Argumentum a Simile)

การอุดช่องว่างของกฎหมายด้วยวิธีการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งนับเป็นวิธีการอุดช่องว่างของกฎหมายที่สำคัญที่สุดในกรณีที่เกิดช่องว่างของกฎหมายแบบเปิด (Praeter Verba Legis) ขึ้น การใช้กฎหมายโดยเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้รับการบัญญัติยอมรับไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหมายความว่า ระบบกฎหมายเอกชนยอมรับการอุดช่องว่างของกฎหมายในลักษณะนี้ แต่ในทางกฎหมายอาญานั้นการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลไม่อาจกระทำได้ ได้แต่เทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในทางที่เป็นคุณแก่บุคคลเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐจะลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใดจะต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติความผิดและโทษไว้อย่างชัดเจน มิฉะนั้นรัฐย่อมจะลงโทษบุคคลนั้นไม่ได้ มีปัญหาว่าในกรณีที่เกิดช่องว่าง

ทางกฎหมายแบบเปิดขึ้นในทางกฎหมายมหาชน ผู้ใช้กฎหมายจะสามารถอุดช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวโดยการเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้หรือไม่ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ยังไม่ได้มีการอภิปรายในระบบกฎหมายไทย

ในกฎหมายปกครอง หลักการอันเป็นรากฐานสำคัญ ได้แก่ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ตามหลักการนี้องค์กรฝ่ายปกครองจะต้องดำเนินกิจกรรมทางปกครองให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย และถ้าการดำเนินกิจกรรมทางปกครองนั้นมีลักษณะเป็นการก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของบุคคล ย่อมจะต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติให้อำนาจแก่องค์กรฝ่ายปกครองอย่างชัดแจ้งด้วย ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้และเกิดช่องว่างของกฎหมายขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าองค์กรฝ่ายปกครองอาจเทียบเคียงบทกฎหมายปกครองที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งดำเนินกิจกรรมทางปกครองในทางที่เป็นคุณแก่ราษฎรได้ ทั้งนี้โดยองค์กรฝ่ายปกครองจะต้องระมัดระวังมิให้การดำเนินกิจกรรมทางปกครองในลักษณะดังกล่าวขัดต่อหลักแห่งความเสมอภาค แต่หากองค์กรฝ่ายปกครองจะกระทำการที่มีลักษณะก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎร กรณีย่อมจะต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรให้อำนาจฝ่ายปกครองไว้ ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง องค์กรฝ่ายปกครองย่อมไม่อาจใช้บทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งอุดช่องว่างดังกล่าวในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลได้ เช่น ในกรณีที่กรมสรรพากรต้องการจัดเก็บภาษีอากรจะต้องมีบทกฎหมายให้อำนาจกรมสรรพากรกระทำการเช่นนั้น หากไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรให้อำนาจแม้ในทางนโยบายสมควรที่จะต้องจัดเก็บภาษีอากร และมีบทกฎหมายในลักษณะคล้ายคลึงกันให้อำนาจกรมสรรพากรเก็บภาษี กรมสรรพากรก็ไม่อาจเทียบเคียงบทบัญญัติดังกล่าวจัดเก็บภาษีอากรจากราษฎรได้ ได้แก่เสนอกฎหมายต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาตรากฎหมายให้อำนาจดังกล่าวแก่ตน ซึ่งรัฐสภาต้องผูกพันตนต่อรัฐธรรมนูญด้วย หลักการดังกล่าวนี้ยื่อนำไปใช้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญเช่นกัน กล่าวโดยสรุปผู้เขียนเห็นว่าหากเกิดช่องว่างแบบเปิดในกฎหมายมหาชนขึ้นจะเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้หรือไม่จะต้องพิจารณาว่ากรณีดังกล่าวเป็นการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐกระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งย่อมไม่อาจกระทำได้ และต้องถือว่าช่องว่างดังกล่าวเป็นช่องว่างในทางนิตินโยบายที่จะอุดได้ก็แต่ โดยการตรากฎหมายขึ้นให้อำนาจแก่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเท่านั้น เว้นเสียแต่ว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องฉุกเฉิน จำเป็นรีบด่วนที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่อสาธารณะที่ปรากฏอยู่ต่อหน้า แต่องค์กรฝ่ายปกครองย่อมจะต้องขอใช้คำทดแทนความเสียหายให้แก่ราษฎรที่สุจริตด้วย

ในทางคำรา การใช้กฎหมายโดยเทียบเคียงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง อาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ การเทียบเคียงบทกฎหมาย (Gesetzesanalogie, Einzelanalogie) และการเทียบเคียงหลักกฎหมาย (Rechtsanalogie, Gesamtanalogie) การเทียบเคียงบทกฎหมาย คือ การนำเอาบทกฎหมายบทใดบทหนึ่งไปใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่อยู่ในความหมายตามถ้อยคำของบทกฎหมายนั้น แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกับข้อเท็จจริงที่ตรงตามถ้อยคำของบทกฎหมายนั้นอย่างมาก จนไม่อาจปฏิเสธผลทางกฎหมายเช่นเดียวกันได้ ส่วนการเทียบเคียงหลักกฎหมาย คือ การค้นหาหลักการที่อยู่เบื้องหลังบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหลายๆ มาตรา แล้วใช้หลักการดังกล่าวปรับกับข้อเท็จจริงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน

2) การใช้กฎหมายโดยให้เหตุผลแบบ “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” (Argumentum a Fortiori)

การอุดช่องว่างของกฎหมายโดยให้เหตุผลในลักษณะนี้อาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ การให้เหตุผลแบบ “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” จากสิ่งที่ใหญ่กว่าไปสู่สิ่งเล็กลง (Argumentum a Maiore ad Minus) และการให้เหตุผลแบบ “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” จากสิ่งเล็กๆ ไปสู่สิ่งที่ใหญ่กว่า (Argumentum a Minore ad Maius) การอุดช่องว่างของกฎหมายในกรณีเช่นนี้เกิดจากเหตุผลที่ว่าผู้ใช้กฎหมายย่อมสามารถอุดช่องว่างของกฎหมายได้ หากปรากฏจากวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายแล้ว เห็นประจักษ์ชัดว่าข้อเท็จจริงที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงนั้น จะต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติไว้ยิ่งเสียกว่า

ตัวอย่างของการให้เหตุผลแบบยิ่งต้องเป็นเช่นนั้นจากสิ่งที่ใหญ่กว่าไปสู่สิ่งเล็กลง เช่น ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้นายจ้างสามารถเลิกจ้างลูกจ้างได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าเพราะมีเหตุสำคัญเกิดขึ้นแก่ลูกจ้าง หากนายจ้างจะเลิกจ้างลูกจ้างเพราะมีเหตุสำคัญเกิดขึ้นแก่ลูกจ้างโดยบอกกล่าวล่วงหน้า นายจ้างย่อมยิ่งจะต้องกระทำได้

ตัวอย่างของการให้เหตุผลแบบยิ่งต้องเป็นเช่นนั้นจากสิ่งเล็กๆ ไปสู่สิ่งที่ใหญ่กว่า เช่น ในกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้ถูกเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์สาธารณะย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหาย แม้การเวนคืนนั้นจะกระทำลงโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีย่อมต้องหมายความว่าหากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์สาธารณะได้กระทำลงไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ที่ถูกเวนคืนยิ่งย่อมจะต้องมีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายด้วย หรือในกรณีที่มหาวิทยาลัยออกระเบียบเกี่ยวกับการสอบ ห้ามมิให้ผู้เข้าสอบนำอุปกรณ์ทุกชนิดเข้าห้องสอบ มิฉะนั้นจะปรับตกในวิชานั้น หากผู้เข้าสอบใช้อุปกรณ์ดังกล่าว กรณีก็ยิ่งจะต้องลงโทษผู้เข้าสอบดังกล่าว

3) การใช้กฎหมายโดยให้เหตุผลว่ากรณีที่กฎหมายไม่บัญญัติเท่ากับกฎหมายไม่ต้องการผลทางกฎหมายในกรณีนั้น (Argumentum e Contrario, Argumentum e Silentio)

การใช้กฎหมายในกรณีนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับการใช้กฎหมายโดยเทียบเคียงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy, Argumentum a Simile) ที่ได้กล่าวมาข้างต้น เช่น กรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะมีหน้าที่ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เท่ากับว่ารัฐธรรมนูญไม่บังคับให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ไม่ได้บัญญัติไว้มีหน้าที่ดังกล่าวด้วย การใช้กฎหมายกรณีนี้จะต้องตรวจสอบวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าต้องการให้นำบทกฎหมายหรือหลักกฎหมายนั้นไปเทียบเคียงหรือไม่ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจหน้าที่เท่าที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง กรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้นไว้ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถขยายอำนาจหน้าที่ของตนออกไปวินิจฉัยเรื่องที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจโดยเทียบเคียงอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ได้ เพราะการขยายอำนาจหน้าที่ออกไปดังกล่าวจะกระทบกับโครงสร้างและคุณภาพแห่งอำนาจที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญบัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด ผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐทั้งปวง

4) การใช้กฎหมายโดยลดรูปของถ้อยคำและสร้างข้อยกเว้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย (Teleologische Reduktion)

การใช้กฎหมายในกรณีนี้เป็นการใช้กฎหมายเพื่ออุดช่องว่างที่เกิดจากการไม่มีบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร (ช่องว่างแบบ Contra Verba Legis) การใช้กฎหมายในกรณีนี้เห็นได้ชัดว่าเป็นการใช้กฎหมายในทางตรงกันข้ามกับถ้อยคำที่ปรากฏชัดแจ้ง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย มีข้อสังเกตว่าการใช้กฎหมายในลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากการตีความกฎหมายอย่างแคบ (Restrictive Interpretation) เพราะการตีความกฎหมายอย่างแคบเป็นการจำกัดความหมายของถ้อยคำให้แคบลงเท่านั้น แต่การใช้กฎหมายในลักษณะเช่นนี้เป็นการใช้กฎหมายในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับถ้อยคำของกฎหมายเลยทีเดียว ข้อที่ต้องเน้นย้ำไว้ก็คือ การใช้กฎหมายในกรณีนี้ผู้ใช้กฎหมายไม่ได้ตรวจสอบวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าเหมาะสมถูกต้องหรือไม่ แต่เป็นกรณีที่ผู้ใช้กฎหมายตรวจสอบและลดรูปถ้อยคำของบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เพราะถ้าใช้กฎหมายตามถ้อยคำนั้นแล้ว ย่อมจะเกิดผลอันประหลาดและไม่อาจยอมรับได้ กรณีนี้ไม่ใช่กรณีที่ผู้ใช้กฎหมาย โดยเฉพาะผู้พิพากษาศาลาการตัดสินด้วยบทกฎหมาย แต่เป็นกรณีที่ผู้พิพากษาศาลาการ “เชื่อฟังและเคารพกฎหมายโดยใช้สมอง”

5) การใช้กฎหมายประเพณี

ระบบกฎหมายต่างๆ หลายระบบกฎหมายยอมรับว่าในกรณีที่เกิดช่องว่างของกฎหมาย (ลายลักษณ์อักษร) ขึ้น ผู้ใช้กฎหมายสามารถอุดช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวได้ โดยนำเอากฎหมายประเพณีมาใช้ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การนำกฎหมายประเพณีมาใช้นั้นจะกระทำในขั้นตอนใด และเมื่อใดจึงจะถือได้ว่ามีกฎหมายประเพณีในเรื่องนั้น

หากพิจารณาจากระบบกฎหมายไทยโดยใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 เป็นเกณฑ์แล้ว จะเห็นว่าการนำเอากฎหมายประเพณีมาใช้นั้นย่อมกระทำได้ที่ทันทีหากตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรแล้วไม่ปรากฏว่ามีบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติกรณีที่เป็นปัญหาไว้กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบกฎหมายไทยยอมรับกฎหมายประเพณีว่ามีความสำคัญในแง่ของลำดับการใช้กฎหมายเป็นลำดับที่สองรองจากการใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยตรง และมาก่อนการใช้กฎหมายโดยเทียบเคียงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) ซึ่งอยู่ในลำดับที่สามและการใช้หลักกฎหมายทั่วไป (General Principle of Law) ซึ่งอยู่ในลำดับสุดท้าย อย่างไรก็ตามในบางระบบกฎหมาย เช่น ระบบกฎหมายสวีเดน การจะนำเอากฎหมายประเพณีมาใช้อุดช่องว่างของกฎหมายได้นั้นจะต้องปรากฏว่าไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้บังคับกับกรณีที่เป็นปัญหาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยตรงหรือโดยเทียบเคียง ทั้งนี้เนื่องจาก Eugen Huber ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งสวิสเห็นว่า ในกรณีที่เรายังสามารถใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยเทียบเคียงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาทางกฎหมายได้นั้น ยังไม่ถือว่าเป็นกรณีที่กฎหมายมีช่องว่าง เพราะกฎหมายลายลักษณ์อักษรยังทำงานได้ จึงไม่จำเป็นต้องอุดช่องว่างของกฎหมาย ดังนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งสวิส การใช้กฎหมายประเพณีอุดช่องว่างของกฎหมายย่อมเกิดขึ้นต่อเมื่อไม่สามารถใช้กฎหมายโดยเทียบเคียงได้แล้ว

ในทางกฎหมายมหาชนในระบบกฎหมายไทยมีข้อที่น่าพิจารณาว่า การใช้กฎหมายประเพณีอุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรควรจะอยู่ในขั้นตอนใด ควรที่จะยึดถือตามแนวทางที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือถือตามตรรกะของ Eugen Huber

เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์ดังกล่าวในทางกฎหมายมหาชนแล้ว พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ว่า “ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” ปัญหาที่มีอยู่ที่ว่า “ไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด” หมายถึง ไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวบังคับโดยตรงหรือหมายถึงไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบังคับโดยตรงและโดยเทียบเคียงด้วย หากตอบว่าหมายความว่าไม่มี

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบังคับโดยตรงเท่านั้น ก็ย่อมหมายความว่าเราจะต้องนำเอาประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาใช้บังคับก่อนการใช้รัฐธรรมนูญโดยเทียบเคียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง หากตอบว่าผู้ใช้รัฐธรรมนูญจะต้องใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้หมดสิ้นทั้งโดยตรงและโดยเทียบเคียงแล้ว ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะต้องอยู่ในลำดับหลังจากการใช้รัฐธรรมนูญโดยเทียบเคียงแล้ว

กฎหมายมหาชนเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการปกครองที่มีเหตุผลทางเทคนิคหลายประการ เหตุผลทางเทคนิคเหล่านั้นเกิดจากการปรุงแต่งของนักกฎหมาย ตลอดจนเกิดจากอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง ดังนั้นการใช้บทกฎหมายมหาชนไม่ว่าจะเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายปกครอง ผู้ใช้กฎหมายจึงสมควรใช้บทกฎหมายดังกล่าวทั้งโดยตรงและโดยเทียบเคียงให้หมดสิ้นเสียก่อน ต่อเมื่อไม่มีบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้บังคับไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยเทียบเคียงแล้ว ผู้ใช้กฎหมายจึงสามารถนำกฎหมายประเพณี หรือในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทย เรียกว่า ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มาใช้อุดช่องว่างของบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้

อนึ่งต้องตั้งไว้เป็นข้อสังเกตด้วยว่า การนำเอาประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาใช้อุดช่องว่างของรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรนั้น ผู้ใช้รัฐธรรมนูญย่อมสามารถนำเอาประเพณีการปกครองที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยเท่านั้นมาใช้บังคับได้ เช่น ในกรณีที่มีปัญหาถกเถียงกันว่าพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์มีอยู่เพียงใด คำตอบก็คือ โดยหลักแล้วพระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจเท่าที่รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรบัญญัติให้มีเท่านั้น พระราชอำนาจอื่นๆ ของพระองค์ที่เคยมีตามโบราณราชประเพณี พระองค์จะยังมีพระราชอำนาจนั้นต่อไปได้ ก็ตราบเท่าที่พระราชอำนาจนั้นสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

สำหรับประเด็นที่ว่า กฎหมายประเพณีในทางมหาชนเกิดขึ้นได้อย่างไรนั้น หลักการคงไม่แตกต่างกับกฎหมายเอกชน นั่นคือ จะต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่สม่ำเสมอ นานาน (Longa Consuetudo) ประกอบกับความรู้สึกลำบากในหมู่ผู้ประพฤติปฏิบัติว่าตนมีความผูกพันที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายเช่นนั้นเพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง (Opinion Iuris) ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยเมื่อราวต้นปี พ.ศ.2549 ที่ผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองเรียกร้องให้พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานนายกรัฐมนตรีแทนนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 มาตรา 7 จึงไม่มีรากฐานความคิดทาง

กฎหมายที่ถูกต้องเป็นเครื่องรองรับ เพราะไม่เคยมีประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขที่ให้พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจพระราชทานนายกรัฐมนตรี คนใหม่ ทั้งๆ ที่นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งยังดำรงตำแหน่งอยู่

6) การใช้หลักกฎหมายทั่วไป

ในระบบกฎหมายไทย หลักกฎหมายทั่วไปเป็นที่มาของกฎหมาย (Source of Law) ประเภทหนึ่ง ในแง่ของลำดับการใช้กฎหมาย หลักกฎหมายทั่วไปจะอยู่ในลำดับสุดท้าย อย่างไรก็ตามหลักกฎหมายทั่วไปคืออะไรและสามารถค้นหาได้อย่างไรนั้นดูเหมือนจะยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ ในทางกฎหมายมหาชนหลักกฎหมายทั่วไปหลายเรื่องได้แปรสภาพไปเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรแล้ว เช่น หลักความเสมอภาค หลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักสัดส่วน หลักการฟังความทุกฝ่าย หลักความไม่มีส่วนได้เสีย เราอาจกล่าวได้ว่าหลักกฎหมายทั่วไปเป็นหลักการอันเป็นรากฐานที่ยึดโยงระบบกฎหมายทั้งระบบไว้ให้ระบบกฎหมายนั้นเป็นระบบกฎหมายที่ยุติธรรมในทางกฎหมายมหาชน หลักกฎหมายทั่วไปยังมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะการใช้หลักการดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์การยูนิเซฟ (2548) รายงานการประเมินความรุนแรงต่อเด็กในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก พบว่า ความรุนแรงในบ้านและครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อแก้ไข โดยเร็ว นอกจากนี้รายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ฉบับที่ 2 ซึ่งจัดทำโดยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กของสหประชาชาติระบุว่า ข้อมูลเรื่องการกระทำมิชอบต่อเด็กในประเทศไทยยังไม่มีถูกรวบรวมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากหลายกรณีเป็นเรื่องภายในครอบครัวและพ้นจากสายตาของคนทั่วไป ผู้กระทำมักจะเป็นคนใกล้ชิดในครอบครัว สำหรับกลไกในการยับยั้งสภาพปัญหาดังกล่าวยังไม่มีแนวทางชัดเจน รวมถึงการรวบรวมสถิติของหน่วยงานต่างๆ ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการคาบเกี่ยวกันมาก ไม่อาจถือเป็นตัวแทนขนาดปัญหาของประเทศไทยได้

ประภาพรณ จูเจริญ (2550) โครงการศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว: เพื่อแนวทางป้องกันความรุนแรง รูปแบบของการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเจ้าหน้าที่และองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ และการศึกษาจากเอกสาร การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จัดการสนทนากลุ่ม (Group

Interview) กับตัวแทนเจ้าหน้าที่ขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 กลุ่ม นอกจากนี้ได้สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Guided Interview) กับนักสังคมสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็กไทยมากที่สุด คือ การถูกละเลย ทอดทิ้ง ไม่ดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครอง อันเป็นช่องทางนำไปสู่การถูกกระทำความรุนแรงในลักษณะต่างๆ ตามมา เช่น การถูกล่อลวง การกระทำความรุนแรงทางร่างกาย หรือ อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่างๆ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กอายุ 13-15 ปี เป็นช่วงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงมากที่สุด โดยบุคคลที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ คือ บิดา รองลงมา คือ ญาติ มีสาเหตุสำคัญของการกระทำความรุนแรง คือ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และภาวะครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว ได้แก่

1. เมื่อเกิดกรณีขึ้นไม่มีผู้ทำหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำผิด มักใกล้ชิด ขอมความในครอบครัว
2. ไม่มีหน่วยงานในการเฝ้าติดตามเด็กถูกกระทำอย่างต่อเนื่องระยะยาว เจ้าหน้าที่สะท้อนถึงปัญหา “งานสั้น คนขาด” งบประมาณมีจำกัด
3. ไม่สามารถประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีระบบ เพราะแต่ละหน่วยงานจะมีการออกแบบมาเฉพาะหน่วย เช่น โครงสร้างและการดำเนินงานของหน่วยงานเอกชน NGOs จะแตกต่างกับหน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถประสานความร่วมมือเรื่องความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัวได้อย่างมีระบบ
4. งานด้านการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กไม่สามารถเพิ่มวิทยฐานะหรือความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างเป็นรูปธรรม
5. เจ้าหน้าที่ไม่มีโอกาสในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ การศึกษาต่อ หรือฝึกอบรมระดับประกาศนียบัตร ด้านการคุ้มครองเด็กซึ่งยังไม่มีหลักสูตรสำหรับการศึกษาต่อเนื่อง
6. ขาดตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

7. องค์ความรู้ด้านพัฒนาการเด็กทั้งด้านสมอง ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม อย่างบูรณาการ ยังไม่มีบรรจุในหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก

บุญเสริม หุตแพทย์ (2552) ทศนคติและบทบาทของทิมสหวิชาชีพต่อการแก้ปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างพนักงานสอบสวนอธิบายได้ว่า

1. ความรับผิดชอบในงานด้านการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของพนักงานสอบสวน งานของพนักงานสอบสวนเป็นงานเกี่ยวกับคดีอาญาและมีจำนวนคดีค่อนข้างมาก การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควรมีหน่วยงานอื่นรับผิดชอบโดยตรง รวมทั้งงานของพนักงานสอบสวนเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุมากกว่าเป็นงานการป้องกันเหตุ

2. ขั้นตอนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนเมื่อมีผู้เสียหายเข้ามา การขอความช่วยเหลือจากผู้เสียหายมี 2 รูปแบบ คือ (1) กรณีที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงเข้ามาพบพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ พนักงานสอบสวนจะมีการลงบันทึกประจำวัน สอบถามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ หากมีบาดแผลก็จะให้ผู้ถูกกระทำไปพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกายและทำแผลก่อน โดยปกติพนักงานสอบสวนจะไต่ถามถึงหากเป็นเรื่องภายในครอบครัว แต่ถ้าผู้ถูกกระทำยืนยันว่าจะให้ดำเนินคดี หรือบางกรณีเข้าข่ายคดีอาญา ก็จะแจ้งให้ทราบว่าการดำเนินคดีมีขั้นตอนอะไรบ้างและดำเนินการให้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละบุคคล และ (2) กรณีมีผู้โทรศัพท์แจ้งเหตุเข้ามาที่สถานีตำรวจหรือ 191 เมื่อรับโทรศัพท์แจ้งเหตุ พนักงานสอบสวนจะส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นสายตรวจออกไปยังสถานที่เกิดเหตุ หากสามารถไต่ถามได้ เรื่องก็จะสิ้นสุดลง คู่กรณีไม่ต้องมาที่สถานีตำรวจ แต่ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้หรือฝ่ายผู้ถูกกระทำต้องการให้ดำเนินคดี สายตรวจจะเชิญคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายมาที่สถานีตำรวจ ส่วนการโทรศัพท์ไปแจ้งที่ 191 นั้น ทางศูนย์ 191 จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ 191 ไปดำเนินการเลย โดยไม่ได้แจ้งมายังสถานีตำรวจที่เป็นเจ้าของท้องที่เกิดเหตุ

3. การให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ การช่วยเหลือของพนักงานสอบสวนนั้น กลุ่มตัวอย่างระบุว่า ส่วนใหญ่แล้วเมื่อเป็นคดีครอบครัวก็จะพยายามไต่ถามเพื่อให้อุณหภูมิตกลงกันได้และกลับไปอยู่ร่วมกันตามเดิม แต่ในกรณีที่ไม่สามารถคืนดีกันได้หรือประสงค์จะดำเนินคดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการให้ตามความประสงค์ของผู้เสียหาย นอกจากการช่วยเหลือในเรื่องการดำเนินคดีแล้ว บางครั้งก็ต้องพาผู้ถูกกระทำไปหาที่พักพิงอื่น เช่น บ้านพักฉุกเฉิน บ้านพักเด็ก มูลนิธิ

4. บทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นแตกต่างกัน คือ มีทั้งที่เห็นว่าในปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการให้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แต่บางส่วนที่มองว่าปัญหาสามีภรรยาทะเลาะวิวาทกันเป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นปัญหาที่พนักงานสอบสวนไม่อยากดำเนินการ เพราะเสียเวลาในการทำงานเรื่องอื่นที่เป็นคดีอาญา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงและเจ้าหน้าที่ตำรวจชายก็มีทัศนคติที่แตกต่างกันในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีครอบครัว โดยมีการปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพอื่น ได้แก่ พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาล เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็กและสตรี

5. การสนับสนุนของหน่วยงานต่อการปฏิบัติงานกรณีเกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยทั่วไปหน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับกรณีความรุนแรงในครอบครัวแตกต่างจากกรณีอื่นๆ ที่มีเข้ามายังสถานีตำรวจ แม้ว่าขณะนี้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แล้วก็ตาม อาจมีบางหน่วยงานที่มีพนักงานสอบสวนหญิง แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยและไม่ครอบคลุมทุกแห่ง ปัญหาที่พบ คือ การส่งพนักงานสอบสวนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวก็ยังไม่ทั่วถึงและมีทรัพยากรจำกัด

6. ประโยชน์หรืออุปสรรคในการใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งเห็นด้วยว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองฯ มีประโยชน์ในการทำงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แต่บางส่วนก็ยังมองว่าการใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองฯ ยังมีปัญหาอยู่ โดยช่วยทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความคุ้มครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมากนัก แต่อีกส่วนหนึ่งระบุว่ามีปัญหาในการนำไปใช้ เช่น ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นในหลายๆ กรณีที่เกิดขึ้นเข้าข่ายคดีอาญา ซึ่งมีโทษที่สูงกว่าที่ระบุในพระราชบัญญัติ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ยุ่งยากไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และยังไม่มียุทธศาสตร์อื่นตามทีระบุในพระราชบัญญัติฯ รองรับ

7. ปัญหาที่พนักงานสอบสวนพบเนื่องจากการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น พบว่า ไม่มีปัญหาในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ถูกกระทำ

ผลการวิจัยในด้านความคิดเห็นของผู้ถูกกระทำต่อการบริการช่วยเหลือของตำรวจ/พนักงานสอบสวน พบว่า (1) ผู้ถูกกระทำมีความเห็นว่าตำรวจยังไม่ได้ช่วยเหลืออย่างทันที ไม่ให้ข้อมูลที่เพียงพอประโยชน์ต่อผู้ถูกกระทำ มีทัศนคติเชิงลบต่อปัญหา ขาดการช่วยเหลืออย่างทันที แต่ก็มี

ข้อดีตรงที่ให้ผู้ถูกระงับคดีสนใจปัญหาด้วยตนเอง (2) ตำรวจบางท่านมีการใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยดำเนินการเรียกผู้กระทำมาตักเตือนและห้ามผู้ชายไม่ให้ทำร้ายผู้หญิงอีก (3) ผู้รับบริการยังไม่พึงพอใจในการบริการพนักงานสอบสวน โดยมีความรู้สึกว่าการพนักงานสอบสวนยังไม่มีวิธีการจัดการปัญหาความรุนแรงและมีทัศนคติไม่ถูกต้องต่อปัญหา เช่น เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องระหว่างสามีภรรยา การบริการช่วยเหลือในการดำเนินคดีซึ่งเป็นงานของฝ่ายตำรวจในการสอบสวนเมื่อมีการแจ้งความจากผู้เสียหาย แต่พนักงานสอบสวนก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่สามีภรรยาจะจัดการเอง แต่ยังไม่ค่อยมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรง พ.ศ.2550 ยังมีพนักงานสอบสวนที่ไม่เข้าใจกระบวนการคุ้มครองผู้ถูกระงับ และ (4) ต้องการให้มีการใช้กฎหมายบังคับเพื่อลงโทษหรืออบรมเปลี่ยนนิสัยผู้ชายที่ทำร้ายผู้หญิงได้ รวมทั้งคิดว่าการไกล่เกลี่ยไม่ช่วยให้ปัญหายุติ เพราะหลังจากนั้นผู้หญิงจะอยู่อย่างไม่ปลอดภัย

สุนิสา จองวัฒนา (2552) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเข้าใจในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ของผู้ที่เกี่ยวข้องและศึกษาทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 รวมทั้งแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เป็นอย่างดี ส่วนด้านความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติที่มีต่อปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ ด้านทัศนคติต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ด้านบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วย และด้านตัวบทกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนด้านความร่วมมือประชาชนทั่วไปและสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้กับผู้ปฏิบัติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อผู้ปฏิบัติจะได้มีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

อดุลย์ ฌรงค์ศักดิ์ (2552) ศึกษาเรื่อง “การประเมินการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550” ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาด้านข้อกำหนดของพนักงานสอบสวนและผู้บริหารงานสอบสวน คือ ความไม่ชัดเจนของการกำหนดคำนิยาม ความรู้ของข้อกำหนด การตีความข้อกำหนด รวมถึงการนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติและในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินคดีที่สั้นเกินไป ส่วนปัญหาด้านกระบวนการนั้น พบว่า ปัญหาด้านขั้นตอนวิธีการและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไม่มีความชัดเจน ตลอดจนการปฏิบัติค่อนข้างยุ่งยาก การประสานงานไม่มีความคล่องตัว ในส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเกือบทั้งหมดไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ (2) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า พนักงานสอบสวนไม่มีความพร้อม จำนวนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญ ความเข้าใจในรายละเอียดของกฎหมาย ส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่เอื้ออำนวยให้ข้อมูลบางอย่างกับพนักงานสอบสวนที่เป็นชาย (3) ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากร ขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน (4) ปัญหาด้านนโยบาย ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญและไม่จริงจังในการนำนโยบายของรัฐสู่การปฏิบัติ (5) ปัญหาด้านเจตคติ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีเจตคติในทางลบหลายประการในการปฏิบัติงานและดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เป็นการเพิ่มภาระในการทำงาน ขาดแนวทางในการปฏิบัติ และมองเป็นเรื่องเสียเวลา ในส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีความเห็นว่าเจตคติของตำรวจและสังคมยังมองว่าเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องในครอบครัว เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ จึงไม่ได้เข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง

ณัฐยา วิริววิทยา (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาอุปสรรคของเจ้าพนักงานตำรวจต่อการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่รู้ข้อมูลและแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญา ในการตัดสินใจที่ชัดเจน ในการคัดแยกเหยื่อและผู้ต้องหา นอกจากนี้พบว่า เจ้าหน้าที่บางส่วนมีส่วนร่วมอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์ ด้านผู้ถูกล่อลวง ได้แก่ ปัญหาเหยื่อไม่ยอมให้ข้อมูล เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอิทธิพล มีปัญหาด้านภาษา ความหวาดกลัว หรือเหยื่อกลับไปสู่การถูกล่อลวงใหม่ ด้านนโยบาย ได้แก่ การขาดเอกภาพในแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน ในขณะที่การดำเนินงานต้องอาศัยการประสานหลายฝ่ายในเวลาที่ยากลำบาก บุคลากรมีน้อย ปัญหาบทลงโทษทางกฎหมาย บทลงโทษไม่เพียงพอ และมีข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมายของประเทศต้นทางและปลายทาง ทำให้การดำเนินงานล่าช้า ด้านการประสานงาน ได้แก่ ปัญหาในการประสานงานกับประเทศต้นทางและปลายทาง และระหว่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ยังมีข้อจำกัดในการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบสัญชาติของ

ผู้เสียหาย ทำให้ต้องค้างอยู่ประเทศปลายทางเป็นเวลานาน การช่วยเหลือล่าช้า โดยเฉพาะในการรับตัวกลับประเทศต้นทาง ด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์นั้นยังมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขทั้งทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการเพิ่มบทลงโทษ ด้านการเพิ่มฐานความผิดการค้ามนุษย์ และด้านการยกเว้นความผิดของเหยื่อการค้ามนุษย์

อภิรดี มีสัตรู (2553) ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติและแนวทางในการแก้ไขปัญหา ผลการศึกษาพบว่า การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านเนื้อหาสาระของนโยบาย มีลักษณะยุ่งยาก ขาดความชัดเจน ทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของนโยบาย พบว่า เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ นโยบายไม่ประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมและประมวลผลงานทางวิชาการอันได้แก่ ผลงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ละเว้นกระทำ การหรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิชอบ อีกทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้เพื่อแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นการที่กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป เพื่อให้โอกาสผู้กระทำกลับตัว และรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ระดับปฏิบัติการขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน รวมทั้งผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสกัดประเด็นการวิจัยให้ครอบคลุม และได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องตรวจสอบว่ามีขอบเขตเนื้อหาถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยครบถ้วน

3.2.1 ประเด็นที่ต้องการวิจัย

ผู้ศึกษาต้องการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ของพนักงานสอบสวนว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ว่าเป็นอย่างไร

3.2.2 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

- 1) วุฒิการศึกษา
- 2) ตำแหน่งหน้าที่
- 3) ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ มีประเด็นดังนี้

- 1) ท่านเข้าใจความหมายคำว่า ความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านเข้าใจความหมายคำว่า บุคคลในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- 3) ท่านคิดว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นวิกฤตการณ์ที่สำคัญหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านปฏิบัติอย่างไรในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- 5) ท่านเคยเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตาม ป.วิอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- 6) ท่านเคยร้องขอให้ศาลให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- 7) ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551 มีปัญหาและอุปสรรคใด อย่างไร
- 8) ท่านคิดว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้จริงหรือไม่ อย่างไร

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ

3.3.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร ตำราจากห้องสมุดต่างๆ และทางเว็บไซต์

3.3.2 การวิจัยภาคสนาม (Filed Research) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากประชากรเป้าหมายตามที่ได้ระบุไว้แล้ว โดยจะทำการขอหนังสือจากทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการวิจัยเอกสารต่างๆ จากฐานข้อมูล (Documentary Research) การวิจัยภาคสนาม (Filed Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เพื่อประกอบ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อความเข้าใจและสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

- 1) ปฏิบัติตามการป้องกันความเสี่ยงอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การแนะนำอย่างสุภาพ การมีความยืดหยุ่นมุ่งประโยชน์แก่สังคมโดยรวม
- 2) ชี้แจงข้อมูลให้ผู้ยินยอมตนในการทำวิจัยทราบถึงวิธีการและตอบข้อสงสัยหรือข้อข้องใจต่างๆ ถึงประโยชน์และสิ่งที่จะเกิดขึ้นขณะทำการวิจัย
- 3) ต้องได้รับการยินยอมจากผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกราย
- 4) ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์บอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด โดยไม่มีผลกระทบเชิงลบแต่อย่างใด
- 5) ข้อมูล ชื่อ สกุล จะไม่ถูกนำเสนอหรือเผยแพร่ การนำเสนอผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น งานวิจัยได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเรียบร้อยแล้ว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิจัยเป็นการนำเสนอเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากพนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ระดับปฏิบัติการขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอบสวนคดีและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน รวมทั้งผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ทั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเป็นประเด็น ดังนี้

4.1 ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั่นคือทราบว่าพระราชบัญญัติบังคับใช้เมื่อ พ.ศ.2550 และกำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตำรวจโดยตรง และไม่อาจปฏิเสธการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้

พนักงานสอบสวนคนหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนเป็นเวลารวม 12 ปี กล่าวว่

“จริงๆ แล้ว ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น มันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเฉพาะ นั่นคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือแม้กระทั่งกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 9 ปี

“แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติดังกล่าวออกมาโดยเฉพาะเพื่อให้ใช้กับความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 10 ปี

“คดีดังกล่าวมันมีกฎหมายเฉพาะเจาะจงอยู่แล้ว ซึ่งตำรวจก็ต้องนำมาบังคับใช้อยู่แล้ว”

4.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4.2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้เพื่อแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามายับยั้งกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นการที่กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสผู้กระทำกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

แต่จากการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อย่างแท้จริง เพียงแต่เข้าใจเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพียงบางส่วนเท่านั้น

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวน การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 5 ปี กล่าวว่า

“ผมก็พอทราบว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่ต้องการจะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวไว้ โดยไม่เน้นการลงโทษ หากแต่ต้องการเยียวยาผู้เสียหาย”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนชำนาญการพิเศษ การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 13 ปี กล่าวว่า

“ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งในส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการทำร้ายร่างกายของบุคคลในครอบครัว การมีกฎหมายฉบับนี้ทำให้ความผิดอาญาบางประเภทสามารถยอมความได้ เช่น มาตรา 295 ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปี กล่าวว่า

“กฎหมายนี้ออกมา มีระเบียบและขั้นตอนพิเศษแตกต่างจากกฎหมายอาญาทั่วไป โดยเจตนารมณ์ก็อยู่ท้ายกฎหมายฉบับดังกล่าวแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนก็มักจะไต่ถามก่อนในเบื้องต้น แต่ท้ายที่สุดแล้ว ถ้าตกลงกันไม่ได้ พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องจะปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้”

4.2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการหรือขั้นตอนของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะจะต้องทำหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องได้รับการอบรมและได้รับบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่จากสำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถึงจะได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหากพบเห็นเหตุ หรือได้รับทราบเหตุ หรือรับแจ้งเหตุกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการดังนี้

1. เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ไม่ว่าจะรับแจ้งเหตุจากผู้เสียหายเองหรือผู้ที่พบเห็น หรือทราบถึงการกระทำความรุนแรงก็ตาม และการแจ้งนั้นผู้แจ้งอาจแจ้งด้วยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการใดๆ ก็ได้ (มาตรา 6 วรรคหนึ่ง)

2. เจ้าพนักงานตำรวจผู้ซึ่งได้รับแจ้งเหตุดังกล่าวแล้ว มีอำนาจขอเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ หรือเรียกบุคคลใดออกมาพบเพื่อสอบถามได้ (มาตรา 6 วรรคสอง) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดออกมาพบหรือไม่สามารถเปิดเข้าไปได้ เจ้าพนักงานตำรวจอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการตรวจค้นจับกุม เข้าไปในที่รโหฐานเพื่อจับกุมผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้

3. เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจัดให้ผู้เสียหายเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งให้มีการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่าให้การร้องทุกข์เป็นไปโดยการบังคับ เพราะความผิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัว จึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะรักษาประโยชน์ของตน

เมื่อผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเป็นหนังสือหรือด้วยปาก (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 5)) ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏเจตนาโดยแจ้งชัดว่าประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พร้อมกับลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อผู้บันทึกและผู้ร้องทุกข์ไว้

2) แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบถึงกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตร หรือบรรเทาทุกข์ตามกฎหมาย

3) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองสิทธิหรือช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามสมควรแก่กรณี

4) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ภาวะความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เพื่อประกอบดุลพินิจของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี ตามแบบ คร.7

4. ในกรณีผู้เสียหายไม่อยู่ในวิสัยหรือโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ (บุคคลซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมฯ แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551) เป็นผู้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแทน (มาตรา 6 วรรคสอง) โดยต้องดำเนินการร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่ผู้เสียหายอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ การพิจารณาถึงวิสัย หมายความว่า ผู้เสียหายมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่สามารถร้องทุกข์หรือแจ้งความได้ ขณะเดียวกันผู้เสียหายต้องมีโอกาส คือ ผู้เสียหายอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งความ โดยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 6) ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏชัดว่าผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และเหตุที่ไม่อาจร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองพร้อมวันเดือนปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ร้องทุกข์แทนไว้

2) ให้แนบหนังสือคำร้องทุกข์รวมได้กับสำนวนการสอบสวน

กรณีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันร้องทุกข์ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (หมวด 1 ข้อ 7)

เมื่อมีการร้องทุกข์แล้วต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า โดยแจ้งให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงกระบวนการสอบสวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวว่ามีความมุ่งหมายที่จะประสานความสัมพันธ์ในครอบครัวและการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตรเป็นประการใดบ้าง ตลอดจนแจ้งให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยในการสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอคนหนึ่งคนใดร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ แต่มีเหตุจำเป็นต้องสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำผู้เสียหายไปก่อนได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวอยู่ร่วมด้วย

แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรบกวนบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยละเอียด แล้วรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ แต่หากเป็นกรณีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันสอบปากคำ ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 2)) ซึ่งโดยหลักการแล้วพนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้กระทำความผิด สำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีการกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง หากมีความจำเป็นสามารถคัดฟ้องได้ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน โดยให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 8)

อย่างไรก็ตามในกรณีที่การกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง) เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ถ้าความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าอัตราโทษตามมาตรา 4 เช่น เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295) และทำร้ายร่างกายสาหัส (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297) การพิจารณาคดีดังกล่าวให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ซึ่งอาจเป็นศาลแขวง ศาลจังหวัด หรือศาลอาญาแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ในระหว่างขั้นตอนที่มีการสอบสวนอยู่นั้น กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว กล่าวคือ การออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว รวมไปถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวขอใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร ไม่ว่าจะเป็นคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเสนอมาตรการหรือวิธีการที่ตนออกคำสั่งกำหนดดังกล่าวต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ เพื่อบรรเทาทุกข์ เพื่อให้ศาลพิจารณาเห็นชอบหรือไม่ต่อไป (มาตรา 10)

ทั้งนี้ในระหว่างขั้นตอนดังกล่าวหากมีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา ความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงจะให้มีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในความผิดดังกล่าวได้ ทั้งนี้หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไปได้ เพราะคดีอาญายังไม่ระงับสิ้นไป (มาตรา 12) (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552)

ในขณะเดียวกันระหว่างกระบวนการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรงพอ มีทางปรองดองได้ หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกัน ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ได้ ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี (ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 หมวด 1)

บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ (หมวด 2) ข้อ 7 ระบุว่า ในระหว่างสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ยยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ข่มขู่ หรือหลอกลวงจากบุคคลใด และผู้ต้องหว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวรับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ให้พนักงานสอบสวน

จัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ เพื่อให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้องแล้วให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวลงลายมือชื่อ ตามแบบ คร.10

กรณีมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย และเป็นกรณีเดียวกับข้อกล่าวหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบทที่มีโทษสูงสุด หากคู่กรณีมีความประสงค์ที่จะขอมความกันภายในได้เงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ก็ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้มีการขอมความกัน โดยจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความให้

เมื่อบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ตามวรรคหนึ่งหรือสองแล้วแต่กรณี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำเนาให้ศูนย์ปฏิบัติการที่มีขอบเขตอำนาจและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว หากคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอคัดฟ้องก็แจ้งให้ศาลที่อนุญาตให้คัดฟ้องทราบด้วย

5. เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า

กรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเอง ก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวนโดยมิชักช้า แล้วส่งผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่ง

แต่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักยังไม่มีความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 8 ปี กล่าวว่า

“พีมีความเข้าใจเพียงคร่าวๆ ในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยยึดหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวอยู่แล้ว เพียงแต่ขั้นตอนต่างๆ ในกฎหมายดังกล่าวยังต้องมีการตีความอีกมาก เช่น เหตุจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจรบกวนคลลภายนอกเข้ามาร่วมการสอบสวนได้”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวน การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 3 ปี กล่าวว่า

“การที่ตำรวจจะเข้าไปค้นหรือจับกุมเกี่ยวกับคดีดังกล่าวโดยไม่มีหมายศาลนั้น มันก็เป็นการเสี่ยงที่จะถูกร้องเรียน โดยบางครั้งผู้บังคับบัญชาก็ไม่ได้มาร่วมรับผิดชอบด้วย”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ การศึกษาสูงสุดจบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 18 ปี กล่าวว่า

“กฎหมายระบุให้มีนักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายร้องเรียน หรือแม้กระทั่งพนักงานเจ้าหน้าที่เข้ามาร่วมในการสอบสวน ฟังมองว่าเป็นการเพิ่มขั้นตอนซึ่งขัดต่อหลักความเป็นจริงที่ระบุว่า การสอบสวนต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม”

4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4.3.1 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึงนโยบายในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรือรณรงค์ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

“สำนักงานตำรวจแห่งชาติเอง ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงก็ไม่ได้มีความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้เลย ถ้าพูดจริงๆ แทบจะรู้อยู่แค่คนสองคน ทำให้ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงไม่ได้เอาใจใส่ หรือมอบนโยบายให้ลูกน้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้”

4.3.2 ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนน้อยกล่าวว่า ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนใดๆ เมื่อเทียบกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติด หรือพระราชบัญญัติการพนัน ซึ่งให้ค่าตอบแทนซึ่งวัดจากผลการจับกุม

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

“ตำรวจเราก็มองผลประโยชน์เป็นหลัก อะไรที่ทำแล้วได้ค่าตอบแทนหรือสินบนนำจับ ตำรวจก็พยายามจะศึกษากฎหมายฉบับนั้นเพื่อดำเนินการจับกุม แต่กฎหมายฉบับไหนที่ไม่มีผลประโยชน์ ก็จะถูกละเลย ไม่ทำความเข้าใจ หรือนำมาใช้”

4.3.3 งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า มีงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนทราบว่า มีงบประมาณที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณดังกล่าว

ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ กล่าวว่า

“ในการสอบสวนต้องมีการให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้ามาร่วมในการสอบสวน แต่ไม่ทราบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ อย่างไร ในการเข้ามาร่วมในการสอบสวน ซึ่งโดยประสบการณ์เคยทำหนังสือเชิญไปถึงกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้จัดเจ้าหน้าที่เข้ามาร่วมในการสอบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่เท่าที่พบมามากไม่ได้รับความร่วมมือ จึงใช้หนังสือดังกล่าวประกอบสำนวนให้อัยการเห็นว่ามีการเชิญแล้ว แต่เขาไม่มา”

4.3.4 ความร่วมมือหรือการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่กล่าวว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานมักไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขาดบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 10 ปี กล่าวว่า

“การสอบสวนผู้เสียหาย กฎหมายระบุให้ต้องมีบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมการสอบสวน กว่าจะนัดมาพร้อมๆ กันได้ ก็ใช้ระยะเวลาพอสมควร จะขาดใครคนใดคนหนึ่งก็ไม่ได้ เพราะเป็นการขัดต่อกฎหมาย”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 11 ปี กล่าวว่า

“การที่กฎหมายระบุให้ต้องมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ มาเข้าร่วมการสอบสวนด้วย มักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร”

4.3.5 การกำหนดมาตรการหรือวิธีบรรเทาทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

มาตรการหรือวิธีบรรเทาทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ระบุไว้ว่า

1. ระหว่างการสอบสวนหากมีหากมีกรณีจำเป็นเร่งด่วนต้องคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการร้องขอโดยผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือข้อเสนอของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนเห็นเอง ให้พนักงานสอบสวนรีบทำการประมวลข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพอชี้ให้เห็นได้ว่าผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจำเป็นต้องได้รับการบรรเทาทุกข์เบื้องต้นหรือมีข้อเท็จจริงน่าเชื่อว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวอาจก่อเหตุกระทำความรุนแรงแก่บุคคลในครอบครัวซ้ำอีก หรือมีเหตุอื่นๆ จำเป็นต้องกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการดังนี้

1) เสนอรายงานและความเห็นให้ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ซึ่งได้รับมอบหมายตามคำสั่งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ 088/2553 ลง 29 มี.ค. 2553 ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หรือ

2) จะร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ได้

2. เมื่อตำรวจชั้นผู้ใหญ่ได้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ที่ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อกำหนดมาตรการคุ้มครองดังกล่าว

3. ให้พนักงานสอบสวนเสนอคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณาภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าวตามมาตรา 10 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่เคยเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวนั้น เนื่องจากไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานดังกล่าว

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวน การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 4 ปี กล่าวว่า

“ผมไม่เสนอเลย เพราะผมเองยังไม่เห็นตัวอย่างรายงานดังกล่าวด้วยซ้ำ”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 9 ปี กล่าวว่า

“พี่ไม่เคยเสนอรายงานตามที่น้องสัมภาษณ์เลย เพราะพี่มองว่าเสนอไปเราก็ต้องมาติดตาม โดยที่กฎหมายก็ไม่ถึงขั้นบังคับให้เราต้องทำ”

อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านเคยเสนอรายงานให้กับผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยที่ต้องมีเจ้าพนักงานจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้าร่วมติดตามผลตามรายงานดังกล่าวด้วย แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับความร่วมมือ จึงตกเป็นภาระของพนักงานสอบสวนที่ต้องมาติดตามผลตามรายงานดังกล่าวเพียงฝ่ายเดียว

ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ กล่าวว่า

“พี่เคยเสนอรายงานขึ้นไป โดยรายงานดังกล่าวต้องมีเจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามาด้วย แต่ปรากฏว่าเมื่อทำหนังสือไปแล้วก็เงียบหาย ไม่มีการจัดเจ้าหน้าที่มา กลายเป็นพี่ต้องเป็นคนติดตามรายงานดังกล่าวเองคนเดียว”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปี กล่าวว่า

“กฎหมายก็ยังให้อำนาจพนักงานสอบสวนเสนอมาตรการมายังผม ที่จะออกมาตรการบรรเทาทุกข์ให้ผู้เสียหาย และผู้ต้องหาที่ต้องปฏิบัติตาม”

4.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4.4.1 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรืออรรถรงค์ให้ผู้ที่บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

“สำนักงานตำรวจแห่งชาติเอง ผู้บังคับบัญชาระดับสูงก็ไม่ได้มีความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้เลย ถ้าพูดจริงๆ แทบจะรู้อยู่แค่คนสองคน ทำให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงไม่ได้เอาใจใส่ หรือมอบนโยบายให้ลูกน้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 9 ปี กล่าวว่า

“ผู้บังคับบัญชาไม่ได้สั่งการลงมาอย่างจริงจัง”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปี กล่าวว่า

“พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้มาแล้วประมาณ 5 ปี นอกจากตัวบทแล้ว ยังมีระเบียบของ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องอีกมาก แต่มักไม่มีการประชาสัมพันธ์ ให้ทราบอย่างต่อเนื่อง โดยเข้าใจว่าตำรวจจะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้ นี่ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งเช่นกัน”

4.4.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนทราบว่ามีงบประมาณที่เกี่ยวข้อง โดยมี กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณดังกล่าว

ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดี ความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ กล่าวว่า

“ในการสอบสวนต้องมีการให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในการสอบสวน แต่ไม่ทราบว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้รับคำตอบแทนหรือไม่ อย่างไร ในการเข้าร่วมในการ สอบสวน ซึ่งโดยประสบการณ์เคยทำหนังสือเชิญไปถึงกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ให้จัดเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในการสอบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่เท่าที่พบมา มักไม่ได้รับความร่วมมือ จึงใช้หนังสือดังกล่าวประกอบสำนวนให้อัยการเห็นว่ามีการเชิญแล้ว แต่เขาไม่มา”

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

“งบประมาณส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จะเป็นผู้รับผิดชอบในการที่จะจัดอบรมหรือสนับสนุนในการบังคับใช้ กฎหมายดังกล่าว แต่ปรากฏว่าในความเป็นจริงก็ไม่ได้จัดสรรงบประมาณลงมาแต่อย่างใด”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปี กล่าวว่า

“ไม่มีการจัดสรรงบประมาณลงมาให้สถานีตำรวจ เพื่อจัดให้มีการอบรมเพิ่มพูนความรู้ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้”

4.4.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากความร่วมมือหรือการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้กำหนดว่า ในการสอบปากคำผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำ เพื่อให้การปรึกษา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่กล่าวว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานมักไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัดเป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้อีก เนื่องจากขาดบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมในการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 10 ปี กล่าวว่า

“การสอบสวนผู้เสียหาย กฎหมายระบุให้ต้องมีบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมการสอบสวน กว่าจะนัดมาพร้อมๆ กันได้ ก็ใช้ระยะเวลาพอสมควร จะขาดใครคนใดคนหนึ่งก็ไม่ได้ เพราะเป็นการขัดต่อกฎหมาย”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 11 ปี กล่าวว่า

“การที่กฎหมายระบุให้ต้องมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ มาเข้าร่วมการสอบสวนด้วย มักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 12 ปี

“กฎหมายระบุว่าต้องมีจิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เข้าร่วมในการสอบปากคำผู้เสียหายด้วย เพราะหลักกฎหมายดังกล่าวอาจทำให้ผู้เสียหายไม่พอใจขั้นตอนดังกล่าวได้ เนื่องจากเมื่อผู้เสียหายเข้ามาพบพนักงานสอบสวนด้วยความเดือดร้อน แล้วต้องมารอคอยบุคคลดังกล่าวมาร่วมด้วย อาจทำให้เกิดความล่าช้า และไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับผู้เสียหายได้ทันทั่วทั้ง”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 9 ปี

“ในพระราชบัญญัติดังกล่าวระบุว่า การสอบปากคำผู้เสียหายต้องมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์เข้าร่วมการสอบปากคำผู้เสียหายด้วย ถึงขั้นตอนดังกล่าวทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวนเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้เสียหายไม่ได้ต้องการ เพียงแต่ต้องการให้ “ไกล่เกลี่ย”

4.4.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

โดยภาพรวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั่นคือ ทราบว่ามีพระราชบัญญัติบังคับใช้เมื่อ พ.ศ.2550 และกำหนดให้พระราชบัญญัตินี้เป็นพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตำรวจโดยตรง และไม่อาจปฏิเสธการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อย่างแท้จริง เพียงแต่เข้าใจเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพียงบางส่วนเท่านั้น และยังไม่มีความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

พนักงานสอบสวนคนนี้เป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 12 ปี กล่าวว่า

“จริงๆ แล้ว ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น มันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเฉพาะ นั่นคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือแม้กระทั่งกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 9 ปี

“แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวออกมาโดยเฉพาะเพื่อให้ใช้กับความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 10 ปี

“คดีดังกล่าวมันมีกฎหมายเฉพาะเจาะจงอยู่แล้ว ซึ่งตำรวจก็ต้องนำมาบังคับใช้อยู่แล้ว”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวน การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี
ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 5 ปี กล่าวว่า

“ผมก็พอทราบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่ต้องการจะรักษาความสัมพันธ์
ที่ดีในครอบครัวไว้โดยไม่เน้นการลงโทษ หากแต่ต้องการเยียวยาผู้เสียหาย”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนชำนาญการพิเศษ การศึกษาสูงสุด
จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 13 ปี กล่าวว่า

“ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งในส่วนใหญ่
จะเป็นปัญหาการทำร้ายร่างกายของบุคคลในครอบครัว การมีกฎหมายฉบับนี้ทำให้ความผิดอาญา
บางประเภทสามารถยอมความได้ เช่น มาตรา 295 ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ การศึกษาสูงสุด
จบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 8 ปี กล่าวว่า

“ผมมีความเข้าใจเพียงคร่าวๆ ในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยยึดหลักกฎหมายตาม
พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวอยู่แล้ว เพียงแต่ขั้นตอนต่างๆ ในกฎหมายดังกล่าวยังต้องมีการตีความ
อีกมาก เช่น เหตุจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจรบกวนบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมการสอบสวนได้”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวน การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี
ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 3 ปี กล่าวว่า

“การที่ตำรวจจะเข้าไปค้นหรือจับกุมเกี่ยวกับคดีดังกล่าวโดยไม่มีหมายศาลนั้น มันก็
เป็นการเสี่ยงที่จะถูกร้องเรียน โดยบางครั้งผู้บังคับบัญชาก็ไม่ได้มาร่วมรับผิดชอบด้วย”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ การศึกษาสูงสุด
จบปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 18 ปี กล่าวว่า

“กฎหมายระบุให้มีนักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหาย
ร้องเรียน หรือแม้กระทั่งพนักงานเจ้าหน้าที่เข้ามาร่วมในการสอบสวน พิจารณาว่าเป็นการเพิ่มขั้นตอน
ซึ่งขัดต่อหลักความเป็นจริงที่ระบุว่า การสอบสวนต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และ
เป็นธรรม”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปี
กล่าวว่า

“กฎหมายนี้ออกมามีระเบียบและขั้นตอนพิเศษแตกต่างจากกฎหมายอาญาทั่วไป โดย
เจตนารมณ์ก็อยู่ท้ายกฎหมายฉบับดังกล่าวแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนก็มักจะใกล้เคียง
ก่อนในเบื้องต้น แต่ท้ายที่สุดแล้ว ถ้าตกลงกันไม่ได้ พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการตาม
กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องจะปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้”

4.4.5 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากผู้ปฏิบัตินำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปบังคับใช้ไม่ตรงเจตนารมณ์

ผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติบางท่านใช้ช่องว่างของกฎหมายมาบังคับใช้โดยผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

“ตำรวจจะนำพระราชบัญญัตินี้ไปอ้างเหตุ เพื่อตรวจค้น จับกุมผู้ต้องหาในคดีอื่นๆ เช่น ยาเสพติด การพนัน โดยอ้างว่าได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือ เพื่อให้เข้าหลักเกณฑ์ของความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งสามารถเข้าไปในบ้านโดยไม่มีหมายค้น แล้วจึงอ้างว่าเมื่อเข้าไปดูความรุนแรงแล้วพบความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การพนัน หรืออาวุธปืน และทำการจับกุม จริงๆ แล้วไม่มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น”

4.5 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4.5.1 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ

โดยภาพรวมผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจของตัวผู้ปฏิบัติ นั่นคือ การจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และกระบวนการของพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังเสนอแนะอีกว่าควรจัดทำคู่มือปฏิบัติ โดยแยกเป็นผู้ปฏิบัติเบื้องต้นในการจับกุม ตรวจค้น และขั้นตอนการสอบสวน โดยนำพระราชบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงให้เข้ากับพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

“ควรจะมีการจัดอบรมอย่างเข้มข้นและบ่อยครั้ง และมีการติดตามผลการอบรมด้วย รวมทั้งให้นำพระราชบัญญัติอื่นๆ มาจัดทำแผนภูมิเชื่อมโยงให้ตำรวจได้เห็นขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งจัดทำคู่มือแยกกระหว่างผู้ปฏิบัติขั้นต้นและผู้ทำการสอบสวนให้ชัดเจน เช่น สายตรวจก็ให้รู้ถึงการจับ การตรวจก็พอแล้ว ส่วนพนักงานสอบสวนก็รู้ขั้นตอนการสอบสวนอย่างละเอียด”

ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ กล่าวว่า

“กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดอบรมให้ความรู้ให้กับตำรวจ และแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ มิใช่เพียงทำตาม ป.วิอาญาเท่านั้น”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปีกล่าวว่า

“ควรมีนโยบายให้พนักงานสอบสวนทุกโรงพักเข้าอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ”

พนักงานสอบสวนท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวน การศึกษาสูงสุดจบปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน 2 ปี

“หากต้องการให้มีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวจริงๆ ก็ควรมีการจัดฝึกอบรมให้พนักงานสอบสวนมีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว เพื่อจะได้นำมาบังคับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่”

4.5.2 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคโดยการจัดให้มีพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยเฉพาะ

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน และนำพระราชบัญญัตินี้มาบังคับใช้ได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ กล่าวว่า

“สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ ที่นำมาบังคับใช้ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนั้นๆ”

4.5.3 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับงบประมาณ

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เห็นควรให้รัฐบาลหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาสนับสนุนในการจัดฝึกอบรม ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติ

ผู้บริหารระดับสูง ระดับรองผู้บัญชาการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวว่า

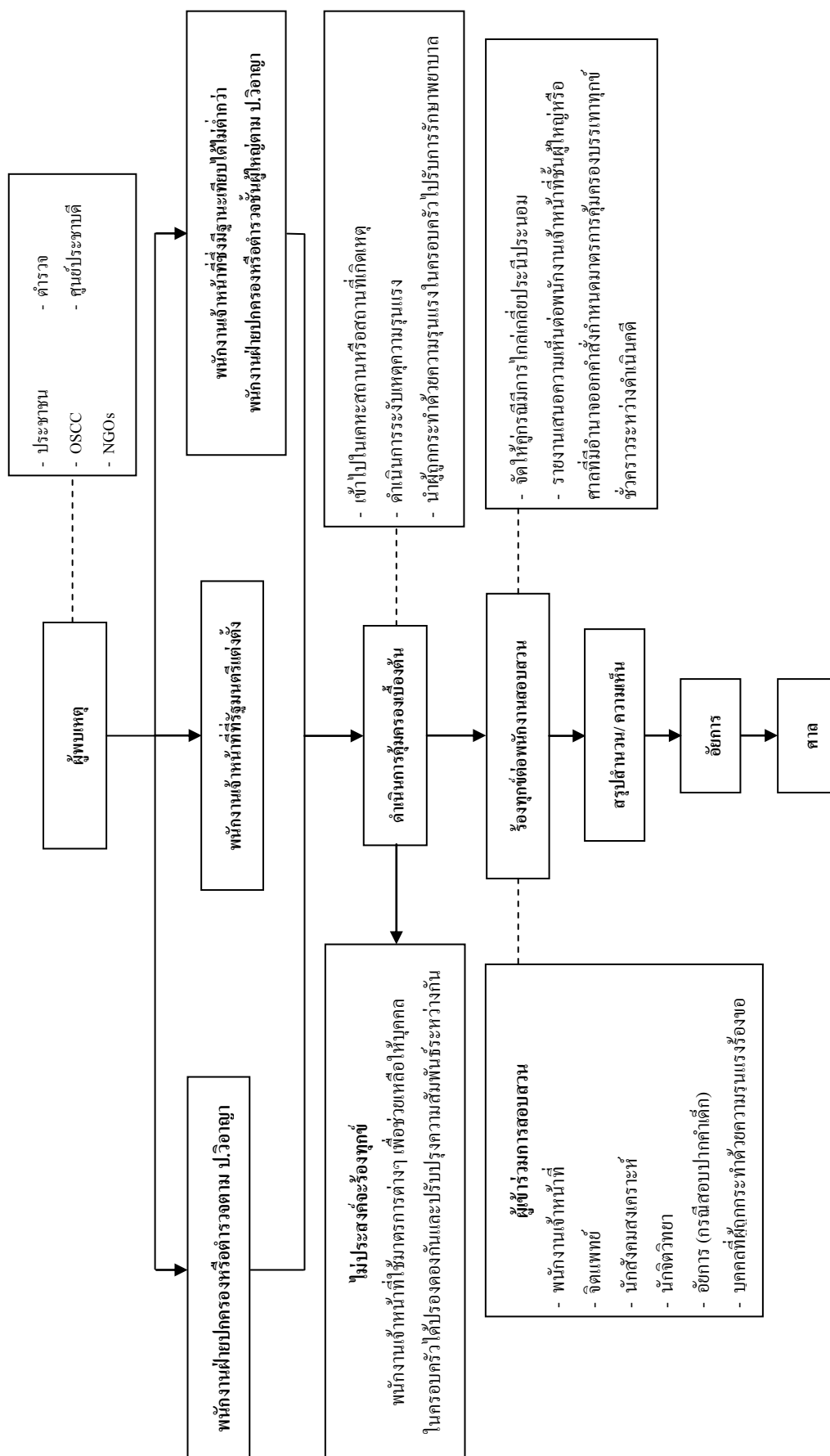
“รัฐบาลหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติ โดยจัดงบประมาณลงมาให้เพื่อจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้ จนสามารถนำกฎหมายไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ผู้กำกับการสถานีตำรวจ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้กำกับการ 4 ปี กล่าวว่า

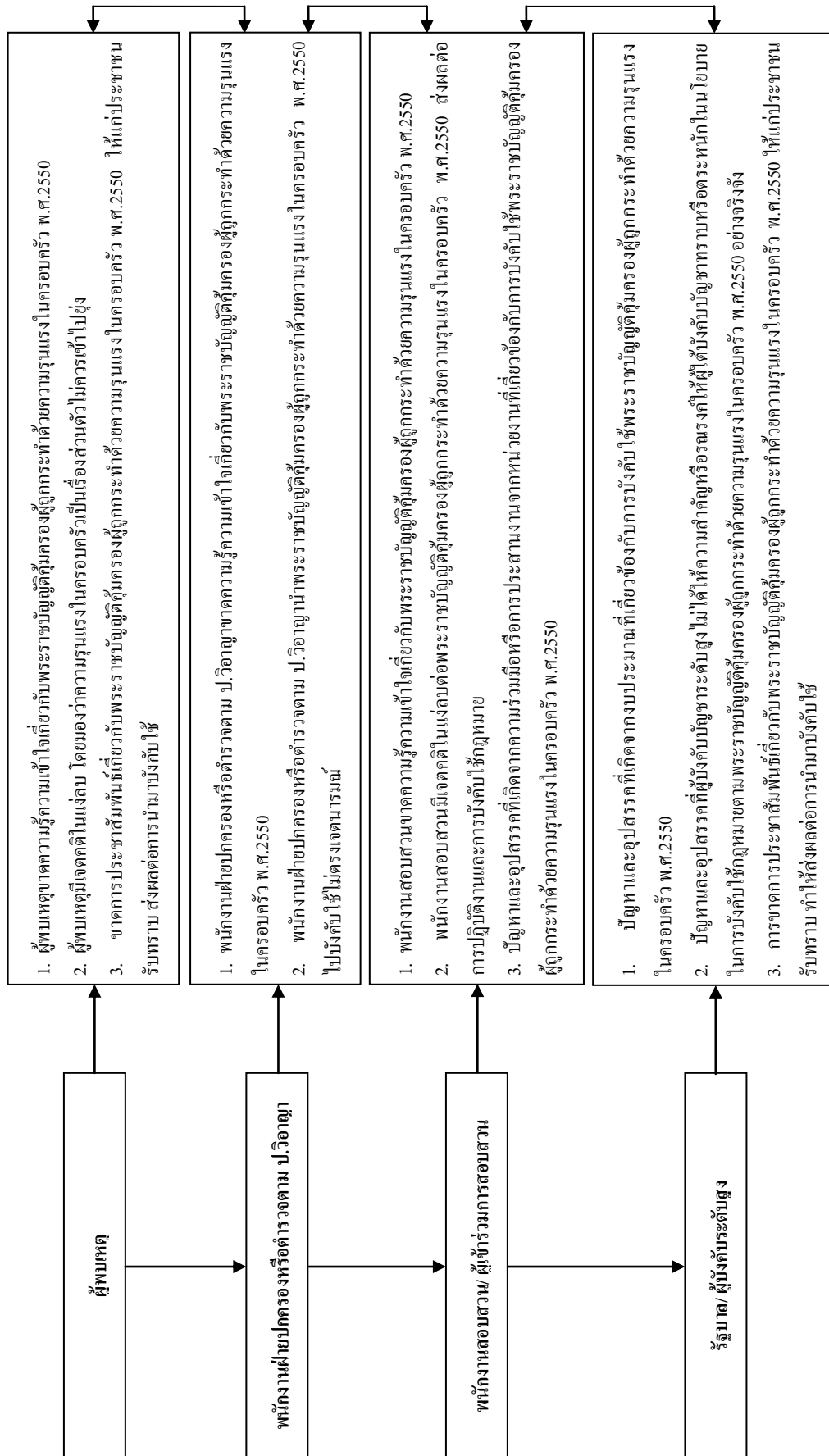
“ผู้บังคับบัญชาควรจัดงบประมาณลงมาให้โรงพัก เพื่อจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งประสานกับเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้มาให้ความรู้อีกด้วย”

ประมวลจากการศึกษาวิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 สามารถแสดงแผนผังตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้ (ภาพที่ 4.1) ทั้งนี้เพื่อสามารถอธิบายและเล็งเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งสามารถพบเห็นปัญหาจากการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือต่อไปได้ในอนาคต

ประมวลจากการศึกษาวิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 สามารถแสดงแผนผังปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.1 การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ภาพที่ 4.2 ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเป็นการอภิปรายผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากพนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ระดับปฏิบัติการขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอบสวนคดีและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน และผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน ได้ถูกกำหนดเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักที่สำคัญ คือ ประเด็นแรกจะอธิบายถึงการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และอีกประเด็นจะอภิปรายถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอ ดังนี้

5.1 การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พบว่า ปัจจุบันในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะใช้วิธีการไต่ถามโดยกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งให้คู่กรณีปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน มากกว่าการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาบังคับหรือตัดสินคดี ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาปฏิบัติใช้จะต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก นั่นคือ หน่วยงานภายนอกมักไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขาดบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ส่วนการเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่เคยเสนอความเห็นหรือรายงานดังกล่าว รวมทั้งไม่เคยร้องขอให้ศาลให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานดังกล่าว

สอดคล้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้กำหนดให้การกระทำความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นความผิดอาญาอีกฐานหนึ่งแยกต่างหากจากความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ใช้มาตรา 4 คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนั้นในวรรคสองให้เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดโทษเล็กน้อยทั้งยังเป็นความอันยอมความได้ เนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้คู่กรณีได้ประนีประนอมกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้กำหนดให้ขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นไปในลักษณะ ดังนี้

1. เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ไม่ว่าจะรับแจ้งเหตุจากผู้เสียหายเองหรือผู้ที่พบเห็น หรือทราบถึงการกระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม และการแจ้งนั้นผู้แจ้งอาจแจ้งด้วยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการใดๆ ก็ได้ (มาตรา 6 วรรคหนึ่ง)

2. เจ้าพนักงานตำรวจผู้ซึ่งได้รับแจ้งเหตุดังกล่าวแล้ว มีอำนาจขอเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ หรือเรียกบุคคลใดออกมาพบเพื่อสอบถามได้ (มาตรา 6 วรรคสอง) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดออกมาพบหรือไม่สามารถเปิดเข้าไปได้ เจ้าพนักงานตำรวจอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการตรวจค้นจับกุม เข้าไปในที่รโหฐานเพื่อจับกุมผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้

3. เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจัดให้ผู้เสียหายเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งให้มีการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่าให้การร้องทุกข์เป็นไปโดยการบังคับ เพราะความผิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัว จึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะรักษาประโยชน์ของตน

เมื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเป็นหนังสือหรือด้วยปาก (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 5)) ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏเจตนาโดยแจ้งชัดว่าประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พร้อมกับลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อผู้บันทึกและผู้ร้องทุกข์ไว้

2) แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบถึงกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดี ความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตร หรือบรรเทาทุกข์ตามกฎหมาย

3) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองสิทธิ หรือช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามสมควรแก่กรณี

4) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ภาวะความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เพื่อประกอบดุลพินิจของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี ตามแบบ กร.7

4. ในกรณีผู้เสียหายไม่อยู่ในวิสัยหรือโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ (บุคคลซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมฯ แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551) เป็นผู้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแทน (มาตรา 6 วรรคสอง) โดยต้องดำเนินการร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่ผู้เสียหายอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ การพิจารณาถึงวิสัย หมายความว่า ผู้เสียหายมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่สามารถร้องทุกข์หรือแจ้งความได้ ขณะเดียวกันผู้เสียหายต้องมีโอกาส คือ ผู้เสียหายอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งความ โดยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 6) ดังนี้

- 1) บันทึกร้องทุกข์ให้ปรากฏว่าผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และเหตุที่ไม่อาจร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองพร้อมวันเดือนปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ร้องทุกข์แทนไว้
- 2) ให้แนบหนังสือคำร้องทุกข์รวมได้กับสำนวนการสอบสวนกรณีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันร้องทุกข์ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (หมวด 1 ข้อ 7)

เมื่อมีการร้องทุกข์แล้วต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า โดยแจ้งให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงกระบวนการสอบสวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวว่ามีความมุ่งหมายที่จะประสานความสัมพันธ์ในครอบครัวและการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตรเป็นประการใดบ้าง ตลอดจนแจ้งให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยในการสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอคนหนึ่งคนใดร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ แต่มีเหตุจำเป็นต้องสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำผู้เสียหายไปก่อนได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวอยู่ร่วมด้วยแต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยละเอียด แล้วรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันสอบปากคำให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 2)) ซึ่งโดยหลักการแล้วพนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้กระทำความผิดสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง หากมีความจำเป็นสามารถผิดฟ้องได้ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน โดยให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 8)

อย่างไรก็ตามในกรณีที่การกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง) เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ถ้าความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าอัตราโทษตามมาตรา 4 เช่น เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295) และทำร้ายร่างกายสาหัส (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297) การพิจารณาคดีดังกล่าวให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ซึ่งอาจเป็นศาลแขวง ศาลจังหวัด หรือศาลอาญาแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ในระหว่างขั้นตอนที่มีการสอบสวนอยู่นั้น กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว กล่าวคือ การออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว รวมไปถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตรไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเสนอมาตรการหรือวิธีการที่ตนออกคำสั่งกำหนดดังกล่าวต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ เพื่อบรรเทาทุกข์ เพื่อให้ศาลพิจารณาเห็นชอบหรือไม่ต่อไป (มาตรา 10)

ทั้งนี้ในระหว่างขั้นตอนดังกล่าวหากมีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คຸມความประพฤติผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงจะให้มีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในความผิดกล่าวได้ ทั้งนี้หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไปได้ เพราะคดีอาญายังไม่ระงับสิ้นไป (มาตรา 12) (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552: 80-82)

ในขณะเดียวกันระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพหุติการณัแห่งคดี ไม่ร้ายแรงพอ มีทางปรองดองได้ หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ ยอมความกัน ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจ ตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ได้ ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี (ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึก ข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 หมวด 1)

บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ (หมวด 2) ข้อ 7 ระบุ ว่า ในระหว่างสอบสวนผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอนคำ ร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย ยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจ ของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ช่มชู้ หรือหลุดลงจากบุคคลใด และผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวรับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ให้พนักงานสอบสวน จัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ เพื่อให้ผู้ต้องหาว่ากระทำ ความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้อง แล้วให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัวลงลายมือชื่อ ตามแบบ คร.10

กรณีมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิด ฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย และเป็นกรณีเดียวกับข้อกล่าวหาว่า กระทำความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบทที่มีโทษสูงสุด หากคู่กรณีมีความประสงค์ที่จะ ยอมความกันภายใต้เงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ก็ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำ ความรุนแรงในครอบครัวได้มีการยอมความกัน โดยจัดทำเป็นข้อบันทึกตกลงเบื้องต้นก่อนการ ยอมความให้

เมื่อบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่งหรือสองแล้วแต่กรณี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำเนาให้ศูนย์ปฏิบัติการที่มีขอบเขตอำนาจและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว หากคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอคัดฟ้องก็แจ้งให้ศาลที่อนุญาตให้คัดฟ้องทราบด้วย

5. เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า

กรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเองก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวนโดยมิชักช้า แล้วส่งผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่ง

ประกอบกับการศึกษาของ บุญเสริม หุตะแพทย์ (2552) พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนเมื่อมีผู้เสียหายเข้ามา การขอความช่วยเหลือจากผู้เสียหายมี 2 รูปแบบ คือ (1) กรณีที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงเข้ามาพบพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ พนักงานสอบสวนจะมีการลงบันทึกประจำวัน สอบถามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ หากมีบาดแผลก็จะให้ผู้ถูกกระทำไปพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกายและทำแผลก่อน โดยปกติพนักงานสอบสวนจะไต่ถามถึงหากเป็นเรื่องราวในครอบครัว แต่ถ้าผู้ถูกกระทำยืนยันว่าจะให้ดำเนินคดี หรือบางกรณีเข้าข่ายคดีอาญา ก็จะแจ้งให้ทราบว่าคดีมีขั้นตอนอะไรบ้างและดำเนินการให้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละบุคคล และ (2) กรณีมีผู้โทรศัพท์แจ้งเหตุเข้ามาที่สถานีตำรวจหรือ 191 เมื่อรับโทรศัพท์แจ้งเหตุพนักงานสอบสวนจะส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นสายตรวจออกไปยังสถานที่เกิดเหตุ หากสามารถไต่ถามได้เรื่องก็จะสิ้นสุดลง คู่กรณีไม่ต้องมาที่สถานีตำรวจ แต่ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้หรือฝ่ายผู้ถูกกระทำต้องการให้ดำเนินคดีสายตรวจจะเชิญคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายมาที่สถานีตำรวจ ส่วนการโทรศัพท์ไปแจ้งที่ 191 นั้น ทางศูนย์ 191 จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ 191 ไปดำเนินการเลย โดยไม่ได้แจ้งมายังสถานีตำรวจที่เป็นเจ้าของท้องที่ที่เกิดเหตุ และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ การช่วยเหลือของพนักงานสอบสวนนั้นกลุ่มตัวอย่างระบุว่า ส่วนใหญ่แล้วเมื่อเป็นคดีครอบครัวก็จะพยายามไต่ถามเพื่อให้อุณหภูมิตกลงกันได้และกลับไปอยู่ร่วมกันตามเดิม แต่ในกรณีที่ไม่สามารถคืนดีกันได้หรือประสงค์จะดำเนินคดี

เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการให้ตามความประสงค์ของผู้เสียหาย นอกจากการช่วยเหลือในเรื่องการดำเนินคดีแล้ว บางครั้งก็ต้องพาผู้ถูกกระทำไปหาที่พักพิงอื่น เช่น บ้านพักฉุกเฉิน บ้านพักเด็ก มูลนิธิ

5.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั้นคือ ขั้นตอนวิธีการการสอบสวนปากคำผู้เสียหายไม่มีความชัดเจน เนื่องจากการสอบปากคำผู้เสียหายจะต้องประกอบด้วยหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน และต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกไม่พอใจต่อการทำงานหรือขั้นตอนในการสอบปากคำ

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติในด้านลบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นับได้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่งต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

รวมทั้งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรือรณรงค์ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง

เรื่องขาดงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนทราบว่า มีงบประมาณที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณดังกล่าว

และเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติบางท่านใช้ช่องว่างของกฎหมายมาบังคับใช้โดยผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สอดคล้องกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับความผิดอาญาสามัญตามประมวลกฎหมายอาญาของ ปกป้อง ศรีสนิท (2552) ดังนี้ ลักษณะที่หนึ่ง ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ความผิดมาตรา 4 ไม่ลบล้างความผิดตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ดังนั้นหากมีการทำร้ายร่างกายขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำจะมีความผิดทั้งมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และ

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ลักษณะที่สอง ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็น “ความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท” หากเปรียบเทียบกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยเป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทประเภท “บทหนักบทเบา” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่ “บทเฉพาะ” ของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุว่าอาจมีบางกรณีที่กระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้โดยไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาใดๆ เลย ลักษณะที่สาม เมื่อความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรรมเดียวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมาตรา 8 วรรค 2 จึงได้กำหนดความสัมพันธ์โดยสรุปดังนี้ คือ หากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นมีโทษหนักกว่าความผิดตามมาตรา 4 ให้ดำเนินคดีทั้งหมดที่ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงแล้วแต่กรณี ในชั้นรณองกลับกันหากความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีโทษหนักกว่า จึงจะให้ดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว เช่นเดียวกันกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว การดำเนินคดีก็จะกระทำที่ศาลเด็กและเยาวชน และลักษณะที่สี่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 หากเกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 4 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตามความผิดฐานทำร้ายร่างกายและความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือ ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บทางร่างกายจนอาจถึงขึ้นบาดเจ็บสาหัส ดังนั้นการตีความและสามารถแยกความผิดทั้งสองได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาพรณ จูเจริญ (2550) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว ได้แก่ หนึ่ง เมื่อเกิดกรณีขึ้นไม่มีผู้ทำหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำผิด มักใกล้เคียง ยอมความในครอบครัว สอง ไม่มีหน่วยงานในการเฝ้าติดตามเด็กถูกระทำอย่างต่อเนื่องระยะยาว เจ้าหน้าที่สะท้อนถึงปัญหา “งานล้น คนขาด” งบประมาณมีจำกัด สาม ไม่สามารถประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีระบบ เพราะแต่ละหน่วยงานจะมีการออกแบบมาเฉพาะหน่วย เช่น โครงสร้าง และการดำเนินงานของหน่วยงานเอกชน NGOs จะแตกต่างกับหน่วยงานของรัฐ หรือ แม้แต่หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถประสานความร่วมมือเรื่อง ความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัวได้อย่างมีระบบ สิ่งงานด้านการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กไม่สามารถ เพิ่มวิทยฐานะหรือความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างเป็นรูปธรรม หัวหน้าที่ไม่มีโอกาส ในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ การศึกษาต่อ หรือฝึกอบรมระดับประกาศนียบัตร ด้านการ คุ้มครองเด็กซึ่งยังไม่มีหลักสูตรสำหรับการศึกษาต่อเนื่อง หก ขาดตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานด้าน การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เจ็ด องค์ความรู้ด้านพัฒนาการเด็ก ทั้งด้านสมอง ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคมอย่างบูรณาการ ยังไม่มีบรรจุในหลักสูตร ปริญญาตรีของสาขาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก

และการศึกษาของ บุญเสริม หุตะแพทย์ (2552) พบว่า การสนับสนุนของหน่วยงานต่อ การปฏิบัติงานกรณีเกิดความรุนแรงในครอบครัวโดยทั่วไป หน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับกรณี ความรุนแรงในครอบครัว แตกต่างจากกรณีอื่นๆ ที่มีเข้ามายังสถานีตำรวจ แม้ว่าขณะนี้จะมี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แล้วก็ตาม อาจมี บางหน่วยงานที่มีพนักงานสอบสวนหญิง แต่ก็ยังมีจำนวนน้อย และไม่ครอบคลุมทุกแห่ง ปัญหา ที่พบ คือ การส่งพนักงานสอบสวนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวก็ยัง ไม่ทั่วถึง และมีทรัพยากรจำกัด

ประกอบกับการศึกษาของ สุนิสา จงวัฒนา (2552) พบว่า ด้านความคิดเห็นของ ผู้ปฏิบัติที่มีต่อปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ ด้านทักษะต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ด้านบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วย และด้านตัวบทกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนด้านความร่วมมือประชาชนทั่วไป และสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ สำหรับข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้กับผู้ปฏิบัติให้มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติจะได้มีความรู้ความเข้าใจ มากยิ่งขึ้น

และการศึกษาของ อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์ (2552) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้แก่ (1) ปัญหาด้านข้อกฎหมายของพนักงานสอบสวนและผู้บริหารงานสอบสวน คือ ความไม่ชัดเจน ของการกำหนดคำนิยาม ความรู้ของข้อกฎหมาย การตีความข้อกฎหมาย รวมถึงการนำกฎหมาย ไปสู่การปฏิบัติ และในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินคดีที่สั้นเกินไป ส่วนปัญหาด้านกระบวนการนั้น

พบว่า ปัญหาด้านขั้นตอนวิธีการและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไม่มีความชัดเจน ตลอดจนการปฏิบัติค่อนข้างยุ่งยาก การประสานงานไม่มีความคล่องตัว ในส่วนเหนือหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเกือบทั้งหมดไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ (2) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า พนักงานสอบสวนไม่มีความพร้อม จำนวนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความเข้าใจในรายละเอียดของกฎหมาย ส่วนเหนือหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ยอมให้ข้อมูลบางอย่างกับพนักงานสอบสวนที่เป็นชาย (3) ปัญหาด้านงบประมาณ และทรัพยากร ขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน (4) ปัญหาด้านนโยบาย ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญและไม่จริงจังในการนำนโยบายของรัฐสู่การปฏิบัติ (5) ปัญหาด้านเจตคติ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีเจตคติในทางลบหลายประการในการปฏิบัติงานและดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เป็นการเพิ่มภาระในการทำงาน ขาดแนวทางในการปฏิบัติ และมองเป็นเรื่องเสียเวลา ในส่วนเหนือหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีความเห็นว่าเจตคติของตำรวจและสังคมยังมองว่าเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องในครอบครัว เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ จึงไม่ได้เข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง

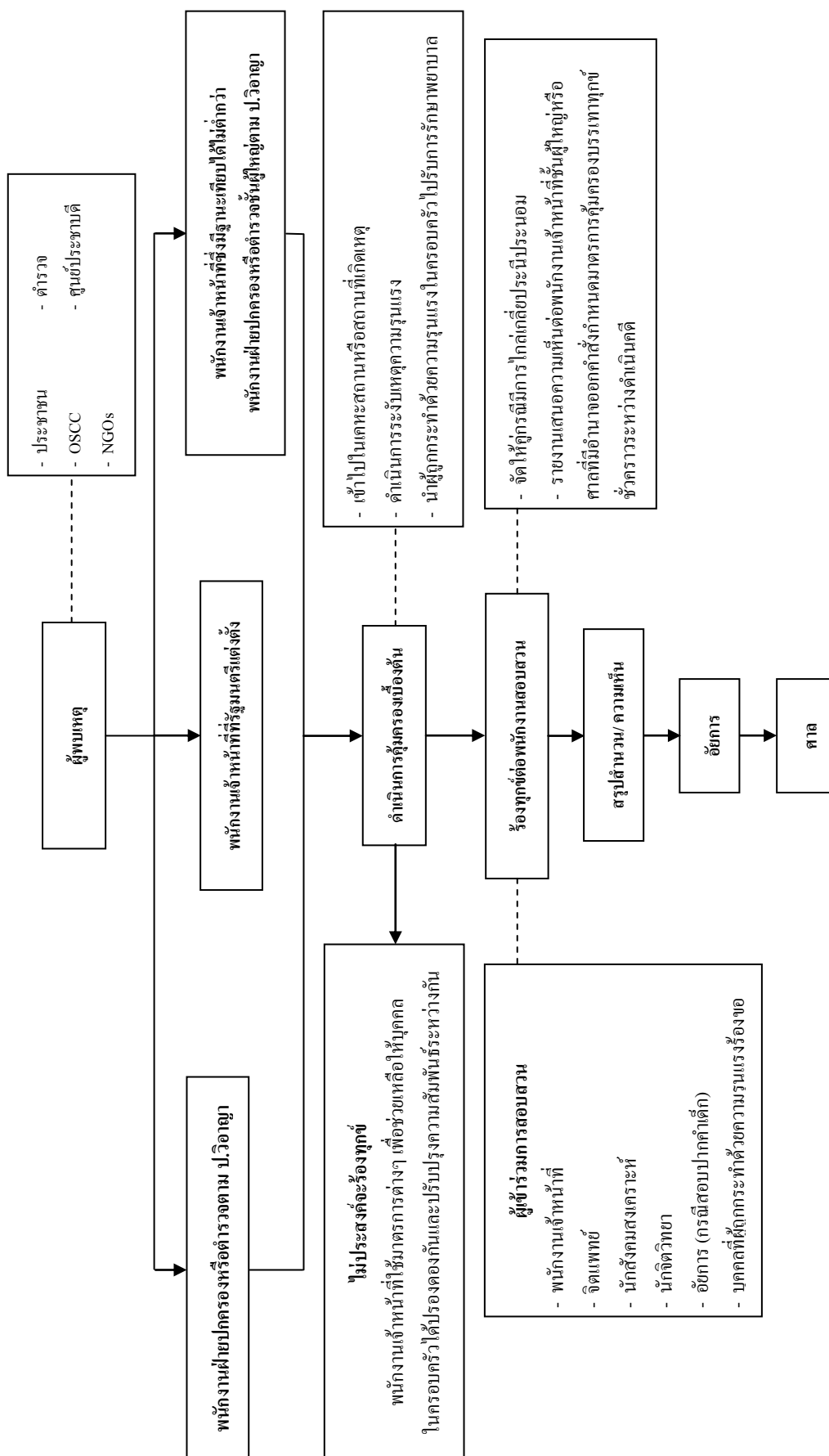
นอกจากนี้การศึกษาของ ฌัฐยา วิวิทย์ (2553) พบว่า ปัญหาอุปสรรคของเจ้าพนักงานตำรวจต่อการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่รู้ข้อมูลและแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหามา ในการตัดสินใจที่ชัดเจนในการคัดแยกเหยื่อและผู้ต้องหา นอกจากนี้พบว่า เจ้าหน้าที่บางส่วนมีส่วนร่วมอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์ ด้านผู้ถูกล่อลวง ได้แก่ ปัญหาเหยื่อไม่ยอมให้ข้อมูล เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอิทธิพล มีปัญหาด้านภาษา ความหวาดกลัว หรือเหยื่อกลับไปสู่การถูกล่อลวงใหม่ ด้านนโยบาย ได้แก่ การขาดเอกภาพในแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน ในขณะที่การดำเนินงานต้องอาศัยการประสานหลายฝ่ายในเวลาที่ยากลำบาก บุคลากรมีน้อย ปัญหาบทลงโทษทางกฎหมาย บทลงโทษไม่เพียงพอ และมีข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมายของประเทศต้นทางและปลายทาง ทำให้การดำเนินงานล่าช้า ด้านการประสานงาน ได้แก่ ปัญหาในการประสานงานกับประเทศต้นทางและปลายทาง และระหว่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบยังมีข้อจำกัดในการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบสัญชาติของผู้เสียหาย ทำให้ต้องค้างอยู่ประเทศปลายทางเป็นเวลานาน การช่วยเหลือล่าช้า โดยเฉพาะในการรับตัวกลับประเทศต้นทาง ด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์นั้นยังมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข ทั้งทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการเพิ่มบทลงโทษ ด้านการเพิ่มฐานความผิดการค้ามนุษย์ และด้านการยกเว้นความผิดของเหยื่อการค้ามนุษย์

รวมทั้งการศึกษาของ อภิรดี มีสัจย์ (2553) พบว่า การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านเนื้อหาสาระของนโยบาย มีลักษณะยุ่งยาก ขาดความชัดเจน ทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของนโยบาย พบว่า เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ นโยบายไม่ประสบความสำเร็จ

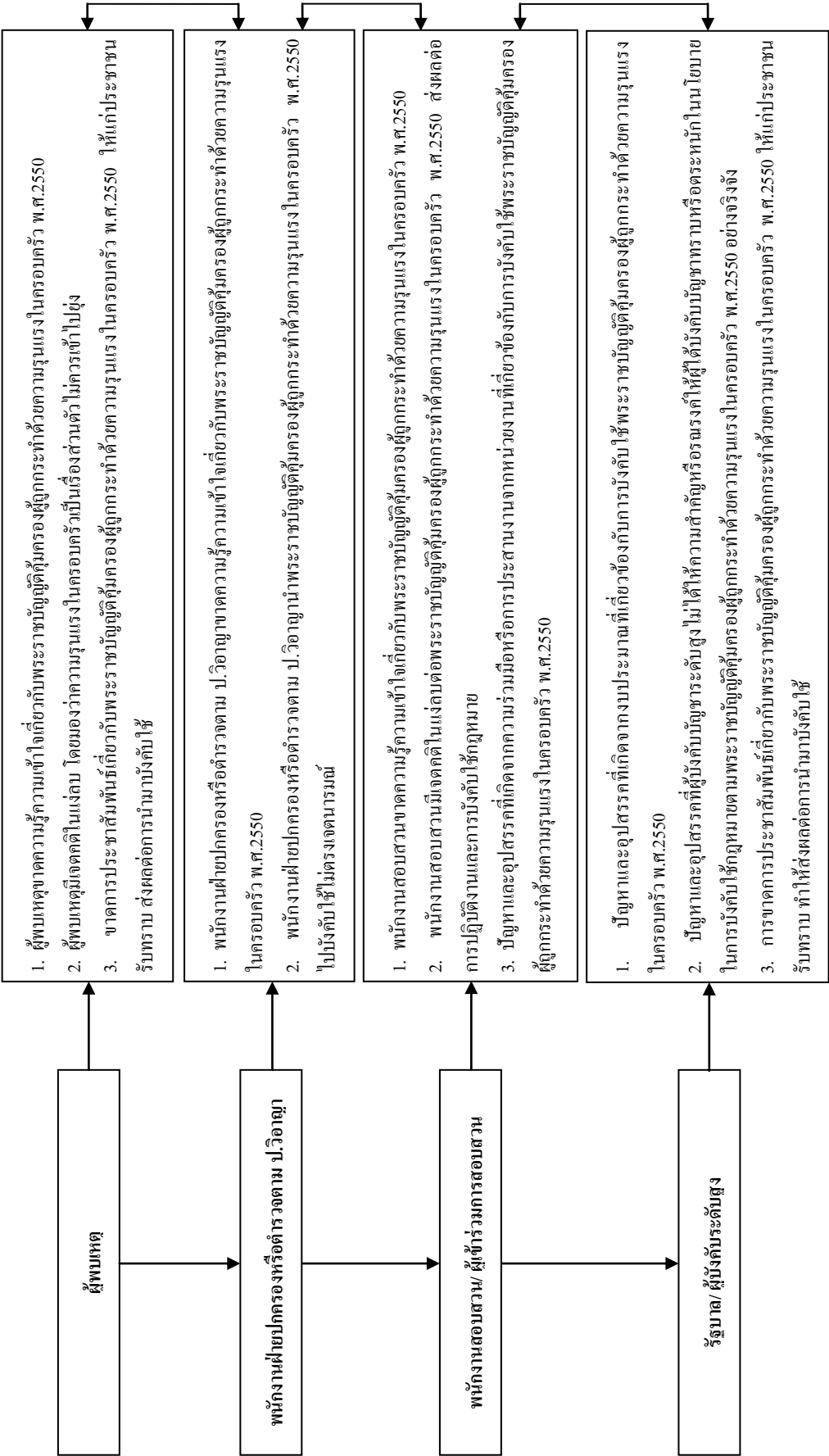
จากการศึกษาวิกฤตการณ์แก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ในครั้งนี้พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาดังที่กล่าวข้างต้น

อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ได้เพิ่มเติมแผนผังตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไว้ (ภาพที่ 5.1) ทั้งนี้เพื่อสามารถอธิบายและสังเกตเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งสามารถพบเห็นปัญหาจากการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคต่อไปได้ในอนาคต

ประมวลจากการศึกษาวิกฤตการณ์แก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 สามารถแสดงแผนผังปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.1 การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ภาพที่ 5.2 ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

- 6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 6.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 6.3 สรุปผลการวิจัย
- 6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
- 6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

6.1.1 เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

6.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

6.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ระดับปฏิบัติการขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน รวมทั้งผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน หลังจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตาม

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เพื่อประกอบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อนำมาเรียบเรียงสรุปให้อยู่ในแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6.3 สรุปผลการวิจัย

6.3.1 การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะใช้วิธีการไต่ถามโดยกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งให้คู่กรณีปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาบังคับหรือตัดสินคดีซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาปฏิบัติใช้จะต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก นั่นคือ หน่วยงานภายนอกมักไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขาดบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ส่วนการเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่เคยเสนอความเห็นหรือรายงานดังกล่าว รวมทั้งไม่เคยร้องขอให้ศาลให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานดังกล่าว

6.3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ดังต่อไปนี้

6.3.2.1 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 คือ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรือรณรงค์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง

6.3.2.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

6.3.2.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากความร่วมมือหรือการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

6.3.2.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั่นคือ ผู้ปฏิบัติทราบว่าพระราชบัญญัติบังคับใช้เมื่อ พ.ศ.2550 และกำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตำรวจโดยตรง และไม่อาจปฏิเสธการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ แต่ผู้ปฏิบัติไม่ทราบถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อย่างแท้จริง เพียงแต่เข้าใจเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพียงบางส่วนเท่านั้น และยังไม่มีความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

6.3.2.5 การขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ให้แก่ประชาชนรับทราบ ส่งผลต่อการนำมาบังคับใช้

6.3.2.6 ด้านเจตคติของพนักงานสอบสวน ซึ่งมีเจตคติในแง่ลบต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการบังคับใช้กฎหมาย

6.3.2.7 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากผู้ปฏิบัตินำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปบังคับใช้ไม่ตรงเจตนารมณ์

6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

6.4.1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติทราบว่ามีพระราชบัญญัติบังคับใช้เมื่อ พ.ศ.2550 แต่ผู้ปฏิบัติไม่ทราบถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อย่างแท้จริง เพียงแต่เข้าใจเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพียงบางส่วนเท่านั้น และยังไม่มีความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ดังนั้นควรจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และกระบวนการของพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังเสนอแนะอีกว่าควรจัดทำคู่มือปฏิบัติ โดยแยกเป็นผู้ปฏิบัติเบื้องต้นในการจับกุม ตรวจค้น และขั้นตอนการสอบสวน โดยนำพระราชบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงให้เข้ากับพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

6.4.2 ผลการศึกษาพบว่า สถานีตำรวจแต่ละแห่งยังไม่มีพนักงานสอบสวนเฉพาะทาง จึงควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน และนำพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาบังคับใช้ได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

6.4.3 ผลการศึกษาพบว่า งบประมาณในการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ดังนั้นรัฐบาลหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อนำมาสนับสนุนในการจัดฝึกอบรม ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติ

6.5 ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

6.5.1 ปัจจุบันโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้เปิดหลักสูตรนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง เพื่อบรรจุเป็นพนักงานสอบสวนหญิงตามสถานีตำรวจ ดังนั้นจึงควรเพิ่มรายวิชาเฉพาะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ เพื่อแต่งตั้งนักเรียนนายร้อยหญิงเป็นพนักงานสอบสวนคดีเด็กและสตรีโดยเฉพาะ

6.5.2 รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มสินบนนำจับในการเข้าระงับเหตุหรือจับกุมเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและการเพิ่มพูนองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติด หรือพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพนัน เป็นต้น

6.5.3 ในส่วนของพนักงานสอบสวนควรให้ค่าตอบแทนในการเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

6.6 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จากสหวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับปรุงและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อไปในอนาคต

วิกฤตการณ์แก้ไขปญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

CRITICAL PROBLEM RESOLUTION OF FAMILY VIOLENCE THROUGHOUT THE PROTECTION OF THE VICTIM OF FAMILY VIOLENCE ACT B.E. 2550

ร้อยตำรวจโทวิชญ พงศ์พันธุ์อนุสร 5337716 SHCJ/M

ศศ.ม. (อาชญวิทยาและงานยุติธรรม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล, Ph.D., จุณันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, Ph.D.

บทสรุปแบบสมบูรณ

1. บทนำ (Introduction)

ในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ทศนคติของคนในสังคมยอมรับว่า ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่ง จากสาเหตุข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นว่าปญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความรุนแรงและทวีมากยิ่งขึ้น โดยสังเกตได้จากสถิติของศูนย์ประสานงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ตั้งแต่ พ.ศ.2547 ถึงปี พ.ศ.2553 พบว่า ปี พ.ศ.2547 จำนวนเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง มีจำนวน 6,951 คน และ พ.ศ.2550 มีจำนวน 19,068 คน และปี พ.ศ.2553 มีจำนวน 25,744 คน และข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า จำนวนการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2553 ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของตำรวจมีทั้งสิ้น 315 คดี ข้อมูลจากสำนักงานอัยการสูงสุด คดีที่มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2553 ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของอัยการมีจำนวน 390 คดี รวมทั้งข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรม มีจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2553 มีจำนวน 240 คดี และข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีข้อมูลที่ประกอบไปด้วยเหตุการณ์การกระทำความรุนแรงต่อเด็ก

สตรี และความรุนแรงในครอบครัวทั่วไป ทั้งที่เป็นคดีและไม่เป็นคดี ในปี พ.ศ.2553 มีจำนวนถึง 916 เหตุการณ์ (ศูนย์ข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว, 10 มิถุนายน 2555, www.violence.in.th) ซึ่งจากข้อมูลต่างๆ ข้างต้น พบว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยก พันธกรรม การเล่นเกมพนัน การดื่มสุรา การใช้สารเสพติด ความเจ็บป่วยทางจิต เป็นต้น

แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จะได้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้เพื่อแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นการที่กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป เพื่อให้โอกาสผู้กระทำกลับตัวและรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา

หน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ นั่นคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะจะต้องทำหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องได้รับการอบรมและได้รับบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่จากสำนักงานกึ่งการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถึงจะได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แต่เนื่องด้วยปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีผลใช้บังคับมาได้ประมาณ 4 ปีเศษแล้ว ผู้วิจัยซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน (ตำรวจ) เห็นว่า ยังมีการนำเอากฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้น้อยไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว อาจเนื่องมาจากมีกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีอยู่หลายฉบับ เช่น พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 และประมวลกฎหมายอาญา บางมาตรา เป็นต้น ทำให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พ.ศ.2550 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสถาบันครอบครัวไม่ถูกนำมาบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้แต่อย่างไร

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงมีปัญหาคือต้องการศึกษาว่าการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เป็นอย่างไร และในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

2. บทคัดย่อ (A Summary of Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ พนักงานสอบสวน จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน และผู้บริหารระดับสูงจำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 33 คน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะใช้วิธีการใกล้เคียงให้คู่กรณีปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาบังคับ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาปฏิบัติใช้จะต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอก แต่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วหรือต่อเนื่อง

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พบว่า ขั้นตอนวิธีการสอบสวนปากคำผู้เสียหายไม่มีความชัดเจน เนื่องจากการสอบปากคำผู้เสียหายจะต้องประกอบด้วยหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน และต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติในด้านลบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มี

ประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรืออรรถรงค์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง และงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้มีจำนวนไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติบางท่านใช้ช่องว่างของกฎหมายมาบังคับใช้โดยผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

3.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ พนักงานสอบสวน จำนวน 30 คน ผู้กำกับการสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน และผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 33 คน

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาในครั้งนี้มีระยะเวลาการศึกษา 8 เดือน

4.4 ขอบเขตด้านสถานที่ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาพื้นที่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแนวทางการดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2 การศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ระดับปฏิบัติการขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 30 คน ผู้กำกับสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน รวมทั้งผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสกัดประเด็นการวิจัยให้ครอบคลุม และได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องตรวจสอบว่ามีขอบเขตเนื้อหาถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการวิจัยเอกสารต่างๆ จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เพื่อประกอบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ

ตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อความเข้าใจและสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

6. ผลการศึกษา (Results)

6.1 การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะใช้วิธีการไต่ถามโดยกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งให้ผู้กรณีปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาบังคับหรือตัดสินคดี ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาปฏิบัติใช้จะต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก นั่นคือ หน่วยงานภายนอกมักไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขาดบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ส่วนการเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่เคยเสนอความเห็นหรือรายงานดังกล่าว รวมทั้งไม่เคยร้องขอให้ศาลให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานดังกล่าว

6.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั่นคือ ขั้นตอนวิธีการการสอบสวนปากคำผู้เสียหายไม่มีความชัดเจน เนื่องจากการสอบปากคำผู้เสียหายจะต้อง

ประกอบด้วยหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน และต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกไม่พอใจต่อการทำงานหรือขั้นตอนในการสอบปากคำ

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติในด้านลบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว รวมทั้งจำนวนพนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้ภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีจำนวนมาก ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นับได้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่งต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

รวมทั้งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรืออรรถรงค์ให้ผู้ได้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติอย่างจริงจัง

เรื่องขาดงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนทราบว่ามีงบประมาณที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณดังกล่าว

และเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติบางท่านใช้ช่องว่างของกฎหมายมาบังคับใช้โดยผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย

7. สรุปและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion)

การอภิปรายผลการวิจัยเป็นการอภิปรายผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้ถูกกำหนดเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักที่สำคัญ คือ ประเด็นแรกจะอธิบายถึงการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อีกประเด็นจะอภิปรายถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอดังนี้

7.1 การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พบว่า ปัจจุบันในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะใช้วิธีการไต่ถามโดยกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งให้คู่กรณีปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน มากกว่าการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาบังคับหรือตัดสินคดี ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมาปฏิบัติใช้จะต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก นั่นคือ หน่วยงานภายนอกมักไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ามีภารกิจต้องรับผิดชอบจำนวนมาก และจะเลื่อนวันนัด เป็นเหตุให้การสอบสวนไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขาดบุคคลจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ส่วนการเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่เคยเสนอความเห็นหรือรายงานดังกล่าว รวมทั้งไม่เคยร้องขอให้ศาลให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานดังกล่าว

สอดคล้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้กำหนดให้การกระทำความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นความผิดอาญาอีกฐานหนึ่งแยกต่างหากจากความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ใช้มาตรา 4 คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนั้นในวรรคสองให้เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลดล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดโทษเล็กน้อย ทั้งยังเป็นความอันยอมความได้ เนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้คู่กรณีได้ประนีประนอมกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กำหนดให้ขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นไปในลักษณะ ดังนี้

1. เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ไม่ว่าจะรับแจ้งเหตุจากผู้เสียหายเองหรือผู้ที่พบเห็น หรือทราบถึงการกระทำความรุนแรงก็ตาม และการแจ้งนั้นผู้แจ้งอาจแจ้งด้วยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการใดๆ ก็ได้ (มาตรา 6 วรรคหนึ่ง)

2. เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งได้รับแจ้งเหตุดังกล่าวแล้ว มีอำนาจขอเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ หรือเรียกบุคคลใดออกมาพบเพื่อสอบถามได้ (มาตรา 6 วรรคสอง) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดออกมาพบหรือไม่สามารถเปิดเข้าไปได้ เจ้าพนักงานตำรวจอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการตรวจค้นจับกุม เข้าไปในที่รโหฐานเพื่อจับกุมผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้

3. เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจัดให้ผู้เสียหายเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งให้มีการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่าให้การร้องทุกข์เป็นไปโดยการบังคับ เพราะความผิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นความผิดส่วนตัว จึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะรักษาประโยชน์ของตน

เมื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเป็นหนังสือหรือด้วยปาก (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 5)) ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏเจตนาโดยแจ้งชัดว่าประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พร้อมกับลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อผู้บันทึกและผู้ร้องทุกข์ไว้

2) แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบถึงกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตร หรือบรรเทาทุกข์ตามกฎหมาย

3) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองสิทธิหรือช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามสมควรแก่กรณี

4) แจ้งให้ศูนย์ปฏิบัติการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ภาวะความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เพื่อประกอบดุลพินิจของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ตามแบบ คร.7

4. ในกรณีผู้เสียหายไม่อยู่ในวิสัยหรือโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ (บุคคลซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมฯ แต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551) เป็นผู้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแทน (มาตรา 6 วรรคสอง) โดยต้องดำเนินการร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่ผู้เสียหายอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ การพิจารณาถึงวิสัย หมายความว่า ผู้เสียหายมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่สามารถร้องทุกข์หรือแจ้งความได้ ขณะเดียวกันผู้เสียหายต้องมีโอกาส คือ ผู้เสียหายอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งความ โดยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 1 ข้อ 6) ดังนี้

1) บันทึกคำร้องทุกข์ให้ปรากฏชัดว่าผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และเหตุที่ไม่อาจร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองพร้อมวันเดือนปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ร้องทุกข์แทนไว้

2) ให้แนบหนังสือคำร้องทุกข์รวมได้กับสำนวนการสอบสวนกรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันร้องทุกข์ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (หมวด 1 ข้อ 7)

เมื่อมีการร้องทุกข์แล้วต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า โดยแจ้งให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงกระบวนการสอบสวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวว่ามีความมุ่งหมายที่จะประสานความสัมพันธ์ในครอบครัวและการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและการดูแลบุตรเป็นประการใดบ้าง ตลอดจนแจ้งให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอคนหนึ่งคนใดร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบปากคำ

เพื่อให้คำปรึกษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ แต่มีเหตุจำเป็นต้องสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำผู้เสียหายไปก่อนได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวอยู่ร่วมด้วยแต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรบกวนบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยละเอียด แล้วรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันสอบปากคำให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ (ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พ.ศ.2551 (หมวด 2)) ซึ่งโดยหลักการแล้วพนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้กระทำความผิดสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีการกระทำความผิดเป็นความรุนแรงในครอบครัวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง หากมีความจำเป็นสามารถผิดฟ้องได้ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน โดยให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 8)

อย่างไรก็ตามในกรณีที่การกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง) เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ถ้าความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าอัตราโทษตามมาตรา 4 เช่น เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295) และทำร้ายร่างกายสาหัส (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297) การพิจารณาคดีดังกล่าวให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ซึ่งอาจเป็นศาลแขวง ศาลจังหวัด หรือศาลอาญาแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ในระหว่างขั้นตอนที่มีการสอบสวนอยู่นั้น กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว กล่าวคือ การออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว รวมไปถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการศึกษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแล

บุตรไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเสนอมาตรการหรือวิธีการที่ตนออกคำสั่งกำหนดดังกล่าวต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ เพื่อบรรเทาทุกข์เพื่อให้ศาลพิจารณาเห็นชอบหรือไม่ต่อไป (มาตรา 10)

ทั้งนี้ในระหว่างขั้นตอนดังกล่าวหากมีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติดูแลผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงจะให้มีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในความผิดกล่าวได้ ทั้งนี้หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไปได้ เพราะคดีอาญายังไม่ระงับสิ้นไป (มาตรา 12) (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552)

ในขณะเดียวกันระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรงพอ มีทางปรองดองได้ หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกัน ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ได้ ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี (ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 หมวด 1)

บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ (หมวด 2) ข้อ 7 ระบุว่าในระหว่างสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ยยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจ

ของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ช่มชู้ หรือหลุดจากบุคคลใด และผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวรับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ให้พนักงานสอบสวนจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ เพื่อให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้องแล้วให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวลงลายมือชื่อ ตามแบบ คร.10

กรณีมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย และเป็นกรณีเดียวกับข้อกล่าวหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบทที่มีโทษสูงสุด หากคู่กรณีมีความประสงค์ที่จะขอมความกันภายใต้เงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ก็ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้มีการขอมความกัน โดยจัดทำเป็นข้อบันทึกตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความให้

เมื่อบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่งหรือสองแล้วแต่กรณี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำเนาให้ศูนย์ปฏิบัติการที่มีขอบเขตอำนาจและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว หากคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอผลัดฟ้องก็แจ้งให้ศาลที่อนุญาตให้ผลัดฟ้องทราบด้วย

5. เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า

กรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเอง ก็ให้พนักงานสอบสวนขกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวนโดยมิชักช้า แล้วส่งผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่ง

ประกอบกับการศึกษาของ บุญเสริม หุตะแพทย์ (2552) พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนเมื่อมีผู้เสียหายเข้ามา การขอความช่วยเหลือจากผู้เสียหายมี 2 รูปแบบ คือ (1) กรณีที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงเข้ามาพบพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ พนักงานสอบสวนจะมีการลงบันทึกประจำวัน สอบถามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ หากมีบาดแผลก็จะให้ผู้ถูกระทำไปพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกายและทำแผลก่อน โดยปกติพนักงานสอบสวนจะไต่ถามถึงหากเป็นเรื่องราวในครอบครัว แต่ถ้าผู้ถูกระทำยืนยันว่าจะให้ดำเนินคดี หรือบางกรณีเข้าข่ายคดีอาญา ก็จะแจ้งให้ทราบว่า การดำเนินคดีมีขั้นตอนอะไรบ้าง และดำเนินการให้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละบุคคล และ (2) กรณีมีผู้โทรศัพท์แจ้งเหตุเข้ามาที่สถานีตำรวจหรือ 191 เมื่อรับโทรศัพท์แจ้งเหตุพนักงานสอบสวนจะส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นสายตรวจออกไปยังสถานที่เกิดเหตุ หากสามารถไต่ถามได้เรื่องก็จะสิ้นสุดลง คู่กรณีไม่ต้องมาที่สถานีตำรวจ แต่ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้หรือฝ่ายผู้ถูกระทำต้องการให้ดำเนินคดีสายตรวจจะเชิญคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายมาที่สถานีตำรวจ ส่วนการโทรศัพท์ไปแจ้งที่ 191 นั้น ทางศูนย์ 191 จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ 191 ไปดำเนินการเลย โดยไม่ได้แจ้งมายังสถานีตำรวจที่เป็นเจ้าของท้องที่ที่เกิดเหตุ และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกระทำ การช่วยเหลือของพนักงานสอบสวนนั้นกลุ่มตัวอย่างระบุว่า ส่วนใหญ่แล้วเมื่อเป็นคดีครอบครัวก็จะพยายามไต่ถามเพื่อให้คู่กรณีตกลงกันได้และกลับไปอยู่ร่วมกันตามเดิม แต่ในกรณีที่ไม่สามารถคืนดีกันได้หรือประสงค์จะดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการให้ตามความประสงค์ของผู้เสียหาย นอกจากการช่วยเหลือในเรื่องการดำเนินคดีแล้ว บางครั้งก็ต้องพาผู้ถูกระทำไปหาที่พักพิงอื่น เช่น บ้านพักฉุกเฉิน บ้านพักเด็ก มูลนิธิ

7.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั้นคือ ขั้นตอนวิธีการการสอบสวนปากคำผู้เสียหายไม่มีความชัดเจน เนื่องจากการสอบปากคำผู้เสียหายจะต้องประกอบด้วยหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน และต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกไม่พอใจต่อการทำงานหรือขั้นตอนในการสอบปากคำ

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติในด้านลบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว รวมทั้งจำนวนพนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้ภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีจำนวนมาก ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นับได้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่งต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

รวมทั้งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญหรือตระหนักให้ผู้บังคับบัญชาทราบหรือตระหนักในนโยบายในการการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัตินี้อย่างจริงจัง

เรื่องขาดงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนทราบว่ามีงบประมาณที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในงบประมาณดังกล่าว

และเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติบางท่านใช้ช่องว่างของกฎหมายมาบังคับใช้โดยผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สอดคล้องกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับความผิดอาญาสามัญตามประมวลกฎหมายอาญาของ ปกป้อง ศรีสนิท (2552) ดังนี้ ลักษณะที่หนึ่ง ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ความผิดมาตรา 4 ไม่ลบล้างความผิดตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ดังนั้นหากมีการทำร้ายร่างกายขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำจะมีความผิดทั้งมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ลักษณะที่สอง ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็น “ความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท” หากเปรียบเทียบกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยเป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทประเภท “บทหนักบทเบา” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่ “บทเฉพาะ” ของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุว่าอาจมีบางกรณีที่กระทำความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้โดยไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาใดๆ เลย ลักษณะที่สาม เมื่อความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรรมเดียวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาตรา 8 วรรค 2 จึงได้กำหนดความสัมพันธ์โดยสรุปดังนี้ คือ หากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นมีโทษ

หนักกว่าความผิดตามมาตรา 4 ให้ดำเนินคดีทั้งหมดที่ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงแล้วแต่กรณี ในกรณีของกลับกันหาความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีโทษหนักกว่า จึงจะให้ดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว เช่นเดียวกันกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว การดำเนินคดีก็จะกระทำที่ ศาลเด็กและเยาวชน และลักษณะที่สี่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 หากเกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 4 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตามความผิดฐานทำร้ายร่างกายและความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือ ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บทางร่างกายจนอาจถึงขึ้นบาดเจ็บสาหัส ดังนั้นการตีความและสามารถแยกความผิดทั้งสอง ได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเสริม หุตะแพทย์ (2552) พบว่า การสนับสนุนของหน่วยงานต่อการปฏิบัติงานกรณีเกิดความรุนแรงในครอบครัวโดยทั่วไป หน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับกรณีความรุนแรงในครอบครัว แตกต่างจากกรณีอื่นๆ ที่มีเข้ามายัง สถานีตำรวจ แม้ว่าขณะนี้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แล้วก็ตาม อาจมีบางหน่วยงานที่มีพนักงานสอบสวนหญิง แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยและไม่ครอบคลุมทุกแห่ง ปัญหาที่พบ คือ การส่งพนักงานสอบสวนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวก็ยังไม่ทั่วถึง และมีทรัพยากรจำกัด

ประกอบกับการศึกษาของ สุนิสา จงวัฒนา (2552) พบว่า ด้านความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติที่มีต่อปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้แก่ ด้านทัศนคติต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ด้านบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วย และด้านตัวบทกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนด้านความร่วมมือประชาชนทั่วไป และสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้กับผู้ปฏิบัติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อผู้ปฏิบัติจะได้มีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

และการศึกษาของ อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์ (2552) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้แก่

- (1) ปัญหาด้านข้อกำหนดของพนักงานสอบสวนและผู้บริหารงานสอบสวน คือ ความไม่ชัดเจนของการกำหนดคำนิยาม ความรู้ของข้อกำหนด การตีความข้อกำหนด รวมถึงการนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ และในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินคดีที่สั้นเกินไป ส่วนปัญหาด้านกระบวนการนั้นพบว่า ปัญหาด้านขั้นตอนวิธีการและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไม่มีความชัดเจน ตลอดจนการปฏิบัติค่อนข้างยุ่งยาก การประสานงานไม่มีความคล่องตัว ในส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกือบทั้งหมดไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ขาดการประชาสัมพันธ์
- (2) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า พนักงานสอบสวนไม่มีความพร้อม จำนวนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความเข้าใจในรายละเอียดของกฎหมาย ส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่ยอมให้ข้อมูลบางอย่างกับพนักงานสอบสวนที่เป็นชาย (3) ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากร ขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน (4) ปัญหาด้านนโยบาย ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญและไม่จริงจังในการนำนโยบายของรัฐสู่การปฏิบัติ (5) ปัญหาด้านเจตคติ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีเจตคติในทางลบหลายประการในการปฏิบัติงานและดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เป็นการเพิ่มภาระในการทำงาน ขาดแนวทางในการปฏิบัติและมองเป็นเรื่องเสียเวลา ในส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความเห็นว่าเจตคติของตำรวจและสังคมยังมองว่าเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องในครอบครัว เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ จึงไม่ได้เข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง

นอกจากนี้การศึกษาของ ณัฐยา วิริววิทยา (2553) พบว่า ปัญหาอุปสรรคของเจ้าพนักงานตำรวจต่อการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่รู้ข้อมูลและแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา ในการตัดสินใจที่ชัดเจนในการคัดแยกเหยื่อและผู้ต้องหา นอกจากนี้พบว่า เจ้าหน้าที่บางส่วนมีส่วนร่วมอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์ ด้านผู้ถูกล่อลวง ได้แก่ ปัญหาเหยื่อไม่ยอมให้ข้อมูล เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอิทธิพล มีปัญหาด้านภาษา ความหวาดกลัว หรือเหยื่อกลับไปสู่การถูกล่อลวงใหม่ ด้านนโยบาย ได้แก่ การขาดเอกภาพในแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน ในขณะที่การดำเนินงานต้องอาศัยการประสานหลายฝ่ายในเวลาที่จำกัด บุคลากรมีน้อย ปัญหาบทลงโทษทางกฎหมาย บทลงโทษไม่เพียงพอ และมีข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมายของประเทศต้นทางและปลายทาง ทำให้การดำเนินงานล่าช้า ด้านการประสานงาน ได้แก่ ปัญหาในการประสานงานกับประเทศต้นทางและปลายทาง และระหว่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบยังมีข้อจำกัดในการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบสัญชาติของผู้เสียหาย ทำให้ต้องค้างอยู่ประเทศปลายทางเป็นเวลานาน การช่วยเหลือล่าช้า โดยเฉพาะในการรับตัวกลับประเทศต้นทาง ด้านการบังคับใช้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์นั้นยังมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข ทั้งทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการเพิ่มบทลงโทษ ด้านการเพิ่มฐานความผิดการค้ามนุษย์ และด้านการยกเว้นความผิดของเหยื่อการค้ามนุษย์

รวมทั้งการศึกษาของ อภิรดี มีสัทย์ (2553) พบว่า การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านเนื้อหาสาระของนโยบาย มีลักษณะยุ่งยาก ขาดความชัดเจน ทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของนโยบาย พบว่า เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ นโยบายไม่ประสบความสำเร็จ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

8.1.1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติทราบว่าพระราชบัญญัติบังคับใช้เมื่อ พ.ศ.2550 แต่ผู้ปฏิบัติไม่ทราบถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อย่างแท้จริง เพียงแต่เข้าใจเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวเพียงบางส่วนเท่านั้น และยังไม่มีความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังนั้นควรจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และกระบวนการของพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังเสนอแนะอีกว่า ควรจัดทำคู่มือปฏิบัติ โดยแยกเป็นผู้ปฏิบัติเบื้องต้นในการจับกุม ตรวจค้น และขั้นตอนการสอบสวน โดยนำพระราชบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงให้เข้ากับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

8.1.2 ผลการศึกษาพบว่า สถานีตำรวจแต่ละแห่งยังไม่มีพนักงานสอบสวนเฉพาะทาง จึงควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน และนำพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาบังคับใช้ได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

8.1.3 ผลการศึกษาพบว่า ขาดงบประมาณในการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ดังนั้นรัฐบาลหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อนำมาสนับสนุนในการจัดฝึกอบรม ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติ

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จากสหวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับปรุงและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อไปในอนาคต

CRITICAL PROBLEM RESOLUTION OF FAMILY VIOLENCE THROUGHOUT
THE PROTECTION OF THE VICTIM OF FAMILY VIOLENCE ACT B.E. 2550

POLICE LIEUTENANT WITSANU PONGPAN-ANOOSORN 5337716 SHCJ/M

M.A. (CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : CHET RATCHADAPANNATHIKUL, Ph.D.,
THANUNSAK BAVORNNATHAKUL, Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

1. Introduction

Thai societies since the past until today and in views of members, they admitted that family violence is personal and within their own families where outsiders should not interfere. The above claim reflected that the family violence problems were severe and surging. They were witnessed from the statistics of the Coordination Center of the Protection of the Victim of Family Violence Act: Office of Women Affairs and Family Institution since 2004 until 2010. It was found that in 2004, children and women subject to violence were 6951 cases, 19,068 case in 2007 and 25,744 cases in 2010. Data of the Office of the National Police revealed that family violence in 2010 submitted to the criminal justice by police were 315 cases. There were 390 cases from the Office of Attorney General while there were 240 cases of family violence in the Office of Court of Justice. Data from the Center of Violence against Children, Women and Family contained general violence in families both charged cases and non charged cases during 2010 reached 910 ill-events (Center of Violence against Children, Women and Family, 10 June 2012, www.violence.in.th) data revealed that causes of violence came from economic problems, broken home, genetics, gambling, drinking, addictive uses, and mental illness.

The protection of the victim of family violence act B.E. 2550 (2007) has been enforced since 12th November 2007 with the rationale to solve the family violence which was complicatedly sensitive to the close persons with special difference from interpersonal assaults. The measures of imposing the Criminal Code to be enforced on family violence were then inappropriate because criminals intend to punish offenders rather than rehabilitation or protecting the victims in families. Their methods and procedures were different from the criminal proceedings in order to allow doers to change their mind and to foster the good relation of their families which was better proper than imposing the criminal procedures.

An office involved with pursuing the above Act was the Office of the National Police. Meaning, police were key to function since they had to cooperate with the interrogation office and other personnel depicted in the Act. They had to be trained and Personnel ID cards from the Office of Women Affairs and Family Institution, Ministry of Social Development and Human Security so that they could function by this Act exempted, it was the proceeding under the Criminal Procedural Code.

Due to the current Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) has been enforced for four years; the researcher being the interrogative officer (police) found that the Act was least enforced and disarrayed with the intent of the law. It could come from many laws related to violence against children and women such as child Protection Act B.E. 2546 (2003), Human Trafficking Protection Act B.E. 2551 (2008), Prostitution Suppression Act B.E. 2539 (1996), Labor Protection Act B.E. 2541 (1998) and some Sections in the Criminal Code. They disarrayed the intent of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007).

With the facts above, there was necessity to study how was the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) been enforced and were there any problems and limitations in its enforcement.

2. A Summary of Abstract

This study was to investigate the enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007), and the problems and limitations of its enforcement. A qualitative approach through the structural interviewing guidelines had been used for data collection conducted with 30 interrogation police, a police superintendent of a police station, an expert and a top executive as the key informants who enforce the Act.

Results revealed that compromise between counter parties for mutual understanding was used in the investigation of the family violence these days more than enforcing laws or the Protection of the Victim of Family Violence Act. Since the law or the Act enforced had demanded coordination with external units but likely failed reasoning that they were overloaded of responsibility and postponed the appointment which delayed and disconnected interrogation.

The problems and limitations of its enforcement revealed that the testimonial procedures were ambiguous because they many required external offices and time consumed till they ended. In addition, the interrogation officers had no knowledge, understanding and negative attitudes of its enforcement. It likely weakened to effectively fulfill their task and its enforcement. Also, the policy of its enforcement was not prioritized by the top executive or the immediate supervisors and did not launch campaigns for the subordinates or was not conscientious with serious enforcement while budgets related were inadequate and some operation agents took advantages of the loophole in this Act to distort the objectives and intents of its enforcement.

3. Research Objective

3.1 To investigate the enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007)

3.2 To investigate the problems and limitations on the enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007)

4. Research Scope

4.1 The scope of contents - it was focused on studying the enforcement, problems and limitations of its enforcement.

4.2 The scope of key informants - its concentrated on police involved with the Act who were 30 interrogation police, a police superintendent of a police station, an expert and a top executive or 33 informants in total.

4.3 The scope of time - this study took 8 months.

4.4 The scope of place - it was concentrated in Bangkok Metropolitan areas.

5. Research Methodology

This study has applied a qualitative approach with the following procedures:

5.1 Explore documents through reviewing related literatures, related academic works, articles, theses, researches and related archives.

5.2 Conducting in-depth interviews deploying the structural interviewing guidelines as a tool to collect data from key informants.

Select Key Informant

Key informants here were officers imposing the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007), i.e. the interrogation officers (police) on operation with experiences on the subject matters. There were 30 interrogation police, a police superintendent of a police station, an expert and a top executive.

Research Instrument

It was the structural interviewing guidelines prepared by the researcher from the research problems, objectives and literature reviews to distill the research issues and to cover the research works. Then it was submitted to experts to check its content validity for its coverage of the research issues and objectives.

Data Analysis

After attempting the documentary research and applying the structural interviewing guidelines with experts and the experienced persons of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) to complement the content analysis and interpretation as in the descriptive research; it was for comprehension and synthesis for further conclusion.

6. Research Results

6.1 The Enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007)

The studies of its enforcement displayed that interrogation of family violence was, at the time, applying compromise under legal authorization. It was to allow counterparties to settle their disputes rather than enforcing law or the relevant Act and to abide with its intent. However, adopting them required external coordination which drew difficulties by their poor cooperation with many excuses of many tasks and responsibilities. The appointment was usually postponed where interrogation failed because of poor-cooperation from outsiders enacted in the Act.

Reports and opinion had to be presented to officer's equivalent to the public administrative officer or high commissioned officers as being enacted in the Criminal Procedural Code to issue order for measures or reliefs for the victims. Most informants never contribute opinion or report to the issue and never plead court to issue order to provide measures or ways to relieve victims reasoning that they did not understand such reports.

6.2 Problems and Limitations of the Enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007)

Interviews disclosed that its problems and limitations were the unclear procedures of testimony with victims because it needed many external offices and time consumed in the completion of the procedure. This roused dissatisfaction among victims with the work or the procedures of testimony. Moreover, the interrogation officers had no knowledge, understanding and negative attitudes to follow the Act while to police force were inadequate which overloaded their tasks. This led to likely inefficient enforcement and counted as a problem and limitation to its enforcement.

Further, the key informants noted that the problems and limitations from the enforcement of the Act were the top executive or the immediate supervisors did not seriously prioritize or campaign their subordinates to recognize it or to be conscious about the policy of its enforcement, and its budget. However, some key informants realized its involved budgets under the responsibility of Ministry of Social Development and Human Security. Also, some operation officers took advantages of its loop-holes to distort its intents.

7. Discussion and Conclusion

Discussion of the results was based on information gathered from the structural interviewing guidelines conducted with experts and the experienced persons of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) consistent to the research objectives. The researcher divided them into two major issues. First, it was the explanation of its enforcement. Second, it was the problems and limitations of its enforcement.

7.1 The Enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007)

In its enforcement, it was found that

The studies of its enforcement displayed that interrogation of family violence was, at the time, applying compromise under legal authorization. It was to

allow counterparties to settle their disputes rather than enforcing law or judgment, which abode with its intent. However, adopting them required external coordination which drew difficulties by their poor cooperation with many excuses of many preoccupations and responsibilities. The appointment was usually postponed where interrogation failed because of poor-cooperation from outsiders enacted in the Act. Reports and opinion had to be presented to officer's equivalent to the public administrative officer or high commissioned officers as being enacted in the Criminal Procedural Code to issue order for measures or reliefs for the victims. Most informants never contribute opinion or report to the issue and never plead court to issue order to provide measures or ways to relieve victims reasoning that they did not understand such reports. It was corresponded with the Protection of the Victim of Family Violence Act which was enacted that family violence was another criminal offense separated from assault. The law demanded to enforce Article 4, i.e. imprisonment of not more than 6 months or fines of not more than 6,000 Baht or both. Besides, in the Paragraph Two, it was a compounding crime but unable to waive the offence in other Criminal Code or other laws. It was observed that being imposed with petty penalty and compromisable under the intent of comprise among the counterparties in order to retain their family institution.

In addition, the Act enacted its procedures for the police as below.

1. Upon notice on family violence either by the victim or the witness or intuition; the notice could have been either by wording, or by letter, or by telephone, or by electronic devices or by any other methods (Article 6 Paragraph One).
2. The police being noticed was authorized to enter the scene of action or called anyone for inquiries (Article 6 Paragraph Two). In case of none appearance or unable of entry; the police could impose the criteria of the Criminal Procedural Code on search and arrest to enter the private place in order to take custody of the family violence offender.
3. The police was authorize to take the victim for medical treatment, seeking psychiatric counseling, psychologists or social workers and allowed to file a petition under the Criminal Procedural Code but the petition had not to be a coerced petition because the family violence was personal offense and it was the right of the victim to retain his/her own benefit.

When the victim filed a petition to the interrogation officer either by letter or wording (Ministerial Regulations of Ministry of Social Development and Human Security and the interrogation method of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) Year B.E. 2551 (2008) Section 1 Item 5); the police proceeded as follows.

- 1) Record the petition to evidently float the intent to proceed with the case with family violence offender and record the date, month, year and signature of the recorder and the petitioner.

- 2) Inform the petitioner about the procedure and steps of the trial and rights of protection for victim, child care and relief under the law.

- 3) Inform the Operation Center or officer of right protection or preliminary assistance for the victim reasonable to case.

- 4) Inform the Operation Center or the officer to process facts of physical health, emotion, mind, living condition, internal family relation and causes of family violence to complement discretion of the interrogation, the public prosecutor and the court by case under the Format FV.7

4. In case of the victim was not in the condition or opportunity to file petition by herself/himself; it could permit the officer (individuals whom the Minister of Social Development and Human Security were authorized by criteria, in the ministerial regulations to appoint the officers, the interrogation officers and officers equivalent not lower than the public administrative position or the senior commissioned officer in order to protect the victim enacted in B.E. 2551(2008)) to act for as the petitioner (Article 6 Paragraph Two). Nevertheless, the petition must not exceed 3 months when the victim was under the condition or opportunity to file notice or petition. To examine the condition was referred to the victim pertained the physical and mental condition to file the petition or complaint. At the meantime, the victim must have opportunity or the environment facilitating for filing petition or notice. The officer then proceeded the ministerial regulations of Ministry of Social Development and Human Security regarding the criteria and interrogation procedure under the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) Year B.E. 2551 (2008) Section 1 Item 6) as follows.

- 1) Record the petition to evidently float the intent to proceed with the case with family violence offender and cause of disable to file complaint by oneself with recording the date, month, year and acting-for signature of the officer.

- 2) Attach the petition and the file of interrogating the victim for the underage of not older than eighteen years at date of petition so as to follow the Criminal Procedural Code (Section 1, Item 7).

Upon receiving the petition, an interrogation must be proceeded without delay by informing the victim how were the procedure of interrogating the case of the family victimization that the purpose was to coordinate the family relation, to protect the rights of the victim, child-care, and to inform the victim his/her rights to gain compensations. In interrogating the victim, the officer had to provide a psychiatrist, a psychologist, a social worker or a person requested by the victim for co-presence during the interrogation for counseling. Exemption was possible in a necessary urgency reasonably unable to wait for them but the interrogation must be achieved within the designated period by law; the interrogation officer could conduct testimony first without the stated professionals but it must be recorded in details why the stated professionals could not be waited for in the interrogation file and reported it to the immediate supervisor for acknowledgement. However, if the case was the underage of not older than eighteen years on date of interrogation; the officer could proceed under the Criminal Procedural Code Article 133 Bi (ministerial regulations of Ministry of Social Development and Human Security regarding the criteria and interrogation procedure under the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) Year B.E. 2551 (2008) Section 2). By principle, the officer must forward the offender with the interrogation file and opinion to the public prosecutor for the trial of family violence to the Juvenile and Family Court within 48 hours upon the offender was taken into the custody as in the cases within the jurisdiction of the District Court. If necessary, it could be postponed for not more than three times and not exceeding 6 days a time by adopting the statute of the Establishment of the District Court and the Criminal Procedural Code used in the District Court by *mutatis mutandis* (Article 8). However, the offense of Family Violence (Article 4 Paragraph One) was the same offense as breaching other laws. And if it was violating other laws it met stronger penalty under the Article 4, e.g. assault (Criminal code Article 295), and deadly

physical injury (Criminal code Article 297). Such the judicial proceedings must be preceded in court authorized to precede other laws which might be District Court or Provincial court or Criminal Court by vase.

In addition, during the interrogation procedure, officers were empowered with status not less than the public administrator or the senior commissioned officer under the Criminal Procedural Code and assigned by the Minister to issue order of measures or the way to temporally relieve victims and the violence offender to enter medical treatment; affordable compensation made by the offender; prohibition to take shelter in the family or keeping distance to family members; children care regardless any petition had been filed. The officer proposed the measures or methods he/she issued to the Court within 48 hours since the issued date for the Court to approve or to decline the proposal (Article 10).

During the procedure, if there were compromise and withdrawal of the petition; the officer had to record preliminary agreement before both initiatives taken by demanding ways of rehabilitation, treatment, probation and compensations for relief, public service assignment, and avoidance of causal family violence action or parole. These agreements had to be subject to the ministerial regulations of Ministry of Social Development and Human Security on criteria and preliminary memorandum be for the compromise and the withdrawal of the petition subject to the Interrogation Procedures B.E. 2551 (2008). Upon completion of memorandum and condition, the compromise and withdrawal of the petition could be permitted. Had the offender breached or declined to follow the conditions; the interrogation officer or the court could raise the case for the proceeding because the criminal case was still effective (Article 12), (Office of Women and Family Affairs, 2009:80-82). At the meantime, during the interrogation; if the responsible officer found that the charge and the action of the family violence were coincident deed with assault under the Criminal Code Article 295 and the circumstances of the case were inadequately critical; reconciliation could be assumed. Or if both parties pleaded, the officer could provide compromise between the victim and the alleged to make a compromise. The officer made and appointment for the litigate parties to negotiate for the initiative. Appointment of individuals or a body of persons was possible for the compromise under Article 16 Paragraph 1 of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007).

During the compromise, beside the dispute parties and if necessary and reasonable as to case, the mediator could call for the presence of the family members or persons involved to share opinions or to participate in the compromise (ministerial regulations of Ministry of Social Development and Human Security on the criteria and method of preliminary memorandum of compromise and withdrawal of petition in the state of interrogation B.E. 2551 (2008) Section 1).

The preliminary memorandum afore a compromise or a withdrawal of petition (Section 2) Item 7 was enacted that during the interrogation of the victim and the victim desired to compromise or to withdraw the petition on family violence regardless of reconciliation for compromise or not and if it was evident that compromise and withdrawal of petition were voluntarily raised by the victim with being free from threats or deceits from all and the offender agreed to follow all condition enacted in Article 12 of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007). Then the officer filed records of the preliminary memorandum before both initiatives done so that the offender had to abide in the aftermath by reasonable time but not the case prescription of the trial. The victim and the offender then signed their names in the Format FV.10.

In case of filing also the charge on assault subjected to the Criminal Code Article 295 and it was coincident with case of family violence with ultimate penalty and if both litigate parties desired to make compromise subjected to Paragraph 1; the officer of the Criminal Procedural Code initiated reconciliation for both parties for their compromise. A preliminary memorandum must be made before the compromise. Upon completion of the procedures in Paragraph 1 and 2 as to case, the interrogation officer had to forward copies to the operation center where its jurisdiction and to the responsible officer for acknowledgement and follow-up whether the offender abode in the memorandum. If the case was during the suspension; it was necessary to inform the Court where the suspension had been approved.

5. When it was found that the alleged never failed to completely follow the conditions within the specific period state in the preliminary memorandum before compromise and withdrawal of petition; the interrogation officer forwarded the file with opinion to the public prosecutor for discretion without delay.

In case of the alleged failed to follow the conditions as in the preliminary memorandum before compromise and withdrawal of petition regardless found in the reports of the officer or from the victim of witnessed by the officer; the officer himself could without delay raise the case for interrogation and forward the offender, files and opinion to the public prosecutor for further action. It was corresponded with the study of Boonserm Hutapaet (2009) finding that in the procedure of the interrogation when a victim sought assistance where were two models, i.e. (1) upon the victim met the interrogation in the police station; the officer filed the daily record, inquiries of the scene of action, purposes for taking action. If there were injuries, the victim would be led to meet the physician for medical check and dressing. Normally, the interrogation would reconcile if it were the family affairs. But if the victim asserted for proceeding or in some case, it met the criminal case; the officer would inform about the procedure of trial and took further action but it was depended upon individual discretion. (2) In the case of being noticed with telephone to the police station or through 191; upon receiving the notice; the interrogation sent out patrol police to reach the scene of action. If reconciliation could be made; it ended the affair. The parties needed not show up at the police station. If not and the victim demanded proceeding; both parties would be brought to the police station. If the 191 had been informed, the 191 Center would immediately take action without informing the police station of the jurisdiction. Assisting the victim by the interrogation officers was found that upon being mostly the family cases, the officer attempted reconciliation to settle the matter and returned them to wearing income for daily living. In the case of reconciliation failed and desired to proceeding; the police would take action as the victim's desire. Beside assistance on proceeding, sometimes victims were secure to live in other places such as the Emergency Home, the Children Home and in charity foundation offices.

7.2 Problems and Limitations of the Enforcement of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007)

From the interviews of the key informants, it was found that problems and limitations of its enforcement were the unclear procedures of interrogation for the victim. By reason, interrogating victim needed many external offices and time consumed for finalization. It made the victims dissatisfied with the procedures and

steps of interrogation. In addition, the officer had no knowledge, understanding and with negative attitude to follow such Act. This included inadequate interrogation force while they were overloaded which affected their task and the enforcement of the Act was unlikely effective. These were the problems and limitations of its enforcement.

Key informants noted that the problems and limitations came from the enforcement policy because the management gave no importance or no campaign to their subordinates or was seriously conscious of the enforcement policy and without budgets to take action. However, some key informant realized that parts of the budget related were under the responsible of Ministry of Social Development and Human security. Some officer took advantage of the legal loop holes and distorted its objectives and intent. It was corresponded with hearing the relationship between offense of family violence and common criminal offense in the Criminal Code of Pokpong Srisanit (2009) that First, the offense of family violence subjected to Article 4 of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) was enacted on imprisonment of not more than six months or fined not more than six thousand Baht or both. However, the offense against Article 4 could not nullified criminal offense or other laws. Therefore, if there were assaults among individual within a family deemed violent action; the offender violated both Article 295 of Criminal Code and Article 4 of the Protection of the Victim of Family Violence Act. Second, the offense of the family violence was “an offense violating many laws” and if being compared to the violation of the Criminal Code on being the single offense but it was violating many Paragraphs and many types – “serious and non-serious” under the Criminal Code Article 90. An offense of family violence was not a “transitory provision” of an offense under the Criminal Code because there might be some cases of family offense which were not the offense by any Criminal Code. Third, when the offense of the family violence was the same offense of the Criminal Code or other laws; the Article 8 Paragraph 2 of the Protection of the Victim of Family Violence Act enacted to summarized relationship and follows. If the offense as in the Criminal Code or other laws imposed stronger penalty than the offense in Article 4, then all the trails were preceded in the Provincial court or in the District Court as to case. On the contrary, if the offense by Article 4 in the Protection of the Victim of Family Violence Act had stronger penalty; all the trails could be resumed in the

Juvenile and Family Court as in the family violence in Article 4 only. Fourth, if assault as in Criminal Code Article 295 occurred among the family individuals; it was reconcilable as in Article 4 Paragraph 2 of the Protection of the Victim of Family Violence Act. However, assault and offense of family violence were similar, i.e. victim was physically injured; therefore, interpretation and distinction of both offenses were critically indispensable.

In addition, it was corresponded with the study of Boonserm Hutapaet (2009) finding supports of offices operating when family violence occurred. Normally, the office paid no importance to it unlike other cases arriving at the police station. Though at the moment, there is the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007), some offices positioned female officers but few and covered not all problems met. That is ordering the interrogation officers for training about the Act which included the inadequate personnel for the subject matter. It corresponded with the study of Sunisa Jongwattana (2009) that opinions of the operation task force with the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) were most samples with regards to family violence, were uncertain but agreed with the management, the law but uncertain with public and media participation. Recommendation for solving its enforcement, the office involved should organize training for the operation task force to gain knowledge and understand the Act, the laws and other regulations related that they had better knowledge and understanding. The study of Adul Narongsak (2009) finding that problems and limitation risen were (1) the provisions of interrogation officers and the management – ambiguity of its definition, knowledge of provisions, interpretation, its application and time was too short for its proceeding. The problems in the process were the procedure and duties of each party were unclear and difficult to follow where coordination was not expedited. Nearly all victims do not receive information about the Act since the public relation was poor. (2) Problems about personnel were, unprompted, inadequate, short of knowledge, short of expertise, short of understanding in details of laws among interrogation officers. Victims were dissatisfied to provide information to the male officers. (3) Problems of budget and resources were the short of supports for their operations. (4) Problems of the policy were the managements paid no importance and seriousness to apply the state policy. (5) Problems of attitude were the workforce had

many negative attitudes in working and to follow the Act. It overloaded their task, short of work guides and viewed as a waste of time. Victims of the family violence viewed that police and society had negative attitude and that family violence was personal and family affairs which were unimportant. So, police and society did not seriously interfere and help.

In addition, the study of Nattaya Wiriwittaya (2010) revealed that problems and limitations of the police in suppressing human trafficking was met with doing duties regarding the officers did not know data and guides to solve problems, how to clearly decide to distinguish victims from offenders. In addition, it was found that some officers involved in the human trafficking ring. Regarding the abducted, problems were victims declined to provide information because they did not want to encounter officers or the influential people, language, fear and victims returning to abduction. Problems of policy were there was no unity of work among offices involved whereas operations needed coordination from many parties within restricted time, and few personnel. Problems of legal penalty were inadequate and the international conflicts of laws from the origin to the destination which delayed works. Problems of coordination were the difficulties to coordinate with the original countries and the destined countries, and the coordination between the responsible offices. There were still restrictions of coordination in checking nationality of the victims where they had to stay a longer time in the destined countries, delayed assistance, especially to return them to the original countries. Problems of enforcement related to human trafficking were flaws needed amendments of personal data, increase of penalty, increase more offense in human trafficking, and exemption of offense for the human trafficking victims. The study of Abhiradee Meesat (2010) revealed that adoption of the policy to protect victims of family violence as in the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) met many problems. They were the policy contents which were difficult, unclear, and difficult to implement. The element of the policy environment was another factor driving the policy failed.

8. Recommendation

8.1 Research recommendation

8.1.1 Results have revealed that the operation force recognized the Act enforced in 2007 but the operation officers do really know the intents of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) but just partially. They do not also understand its procedures. So, it is necessary to organize training for them to initiate their understanding on the intents and the procedures of this Act. In addition, key informants further recommend that there should be working manuals guiding the primary operations on arrest, check and search and interrogation steps by adopt other Related Acts so as to be as guides for the same direction in taking action.

8.1.2 Results have disclosed that each police station has not been allocated with specific personnel. The interrogation officers for the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) should be allocated for cultivating their expertise and to righteously enforce the Act to meet its intents.

8.1.3 Results uncovered that budgets to support training in order to increase the operation officers of the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) were not allocated. Therefore, the government or the Office of the National Police should allocate budgets to support training in order to enhance knowledge for officers involved with the Act especially the operation officers.

8.2 Recommendation for further researches

Researches should be conducted on the Protection of the Victim of Family Violence Act B.E. 2550 (2007) from other interdisciplinary professions related to this Act in order to compare their enforcement, their problems and limitations arisen. This is to for its improvement and to find solutions for the problems and limitations in future.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงยุติธรรม. (2552). เอกสารประกอบการประชุมกลุ่มงาน เรื่องการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 7.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะตูลย์. (2550). นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เชษฐ รัชดาพรรณากุล และคณะ. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในเขตจังหวัดนนทบุรี นครปฐม และสิงห์บุรี. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณัฐยา วิริวิทยา. (2553). ปัญหาอุปสรรคของเจ้าพนักงานตำรวจต่อการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2545). อาชญากรรม การป้องกัน-การควบคุม. นนทบุรี: พรทิพย์การพิมพ์.

บุญเสริม หุดะแพทย์. (2552). รายงานการวิจัยเรื่องทัศนคติและบทบาทของทิสสหวิชาชีพต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประภาพรรณ จูเจริญ. (2550). รายงานผลการศึกษาวิจัย โครงการศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว: เพื่อแนวทางป้องกันความรุนแรง. ภายใต้โครงการส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองสุขภาพและสิทธิมนุษยชน ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว.

สำหรี จิตดินันท์. (2542). ความรุนแรงในครอบครัว รายงานการสัมมนาเรื่องการยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการประสานงานสตรีแห่งชาติ.

สุดสงวน สุธีสร. (2540). ความรุนแรงในครอบครัว กรณีการประทุษร้ายทางร่างกายและทางเพศต่อเด็กในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุนิสา จงวัฒนา. (2552). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิมล แซ่อึ้ง. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: ศึกษาเฉพาะศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์. (2552). การประเมินการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม), มหาวิทยาลัยมหิดล
- อภิรดี มีสัจย์. (2553). การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาบริหารรัฐกิจ) คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรอนงค์ อินทรจิตร. (2542). ผู้หญิงและเด็ก: เหยื่อความรุนแรงในครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้าการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Browne, K. (1995). Preventing Child Maltreatment through Community Nursing. Journal of Advanced Nursing; 21, 57-63.

กฎหมาย

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เรื่อง วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว ด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 วุฒิการศึกษา
- 1.2 ตำแหน่งหน้าที่/ สังกัด
- 1.3 ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 แบบคำถามเกี่ยวกับวิกฤตการณ์แก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ
ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

หัวข้อคำถาม

- ข้อ 1 ท่านเข้าใจความหมายคำว่า ความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร (มาตรา3)
- ข้อ 2 ท่านเข้าใจความหมายคำว่า บุคคลในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร (มาตรา3)
- ข้อ 3 ท่านคิดว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นวิกฤตการณ์ที่สำคัญหรือไม่ อย่างไร
- ข้อ 4 ท่านปฏิบัติอย่างไรในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- ข้อ 5 ท่านเคยเสนอรายงานและความเห็นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้
ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตาม ป.วิอาญา ให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการ
หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร (มาตรา
10)
- ข้อ 6 ท่านเคยร้องขอให้ศาลให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์
ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร (มาตรา 11)

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

หัวข้อคำถาม

ข้อ 7 ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีปัญหาและอุปสรรคใด อย่างไร

ข้อ 8 ท่านคิดว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 สามารถแก้ไขปัญหามความรุนแรงในครอบครัวได้จริงหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
พ.ศ. ๒๕๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วย
ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์” หมายความว่า ค่าทดแทนความเสียหายเบื้องต้นสำหรับเงินหรือทรัพย์สินใดๆ ที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้หมายความรวมถึงรายได้ที่สูญเสียไป ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็น

“นักจิตวิทยา” หมายความว่า นักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“นักสังคมสงเคราะห์” หมายความว่า นักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และให้หมายความรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในท้องที่ใดไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕ ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา ๕ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

มาตรา ๖ การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตามมาตรา ๕ แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้น เกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๗ ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ หรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา ๖ ภายในสามเดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา ๘ เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความตามมาตรา ๗ แล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามคราวโดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๙ เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา ๕ หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา ๖ แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใดๆ อันน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐ ในการดำเนินการตามมาตรา ๘ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลตามมาตรานี้ สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุด

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑ ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา ๑๐ หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามมาตรา ๔ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คำนวณความประพฤติผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

ในกรณีที่มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา ๔ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา ๔ ได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นคำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนด แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๓ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ โดยกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๔ วิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน หากพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ ไม่ว่าการพิจารณาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย

(๑) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

(๒) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

(๓) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

(๔) มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

มาตรา ๑๖ เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น

มาตรา ๑๗ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีแสดงจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ และจำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการขอมความ และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อทราบปีละครั้ง

มาตรา ๑๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามุ่งบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นการมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ก

COA.No.2012/253.1008

Documentary Proof of The Committee for Research Ethics (Social Sciences)

Title of Project: Critical Problem Resolution of Family Violence throughout the Protection of the Victim of Family Violence act B.E. 2550
(Thesis for Master Degree)

Principal Investigator: Police Lieutenant Witsanu Pongpan-anoosorn

Name of Institution: Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

Approval includes:

- 1) MU-SSIRB Submission Form version received date 6 August 2012
- 2) Participant Information Sheet version date 28 June 2012
- 3) Informed Consent Form version date 28 June 2012
- 4) Interview Guildline received date 28 June 2012

The Committee for Research Ethics (Social Sciences) is in full compliance with International Guidelines of Human Research Protection such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

Date of Approval: 10 August 2012

Date of Expiration: 9 August 2013

Signature of Chairman:.....

(Assoc. Prof. Pichet Kalamkasait)

Signature of Head of the Institute:.....

(Assoc. Prof. Dr.Wariya Chirawanno)

Dean of Faculty of Social Sciences and Humanities

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล

ร.ต.ท.วิญญู พงศ์พันธุ์อนุสร

วัน เดือน ปีเกิด

27 พฤษภาคม พ.ศ. 2528

สถานที่เกิด

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย

วุฒิการศึกษา

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ พ.ศ. 2548 - 2552

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2548 - 2552

นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2553 - 2555

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีวศึกษาและ

งานยุติธรรม)

ที่อยู่ปัจจุบัน

1042 หมู่ 2 ต.วังก้ง อ.ปรางค์บุรี

จ.ประจวบคีรีขันธ์ 16000

โทรศัพท์ 086-5193234

E-mail : starsilver_62@hotmail.com

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

รอง สว.กก.สส.3 บก.สส.ภ.7

กองบังคับการสืบสวนสอบสวน ตำรวจภูธร

ภาค 7 ถ.ท้าวพระ ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมือง

จ.นครปฐม

โทรศัพท์ 034-271297